

Klassivõitlus

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu
SP₁-5005

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu
PE 1479

W. M. MOLOTOW.(SKRJÄBIN),
NSW Liidu rahwakomissaaride nõukogu esimees.

Wõitluse päewilt

Ühes Nõukogude Liidu töörahwaga mäletab ka Eesti proletariaat tänawu seda hoogsat ja wõimsat rewolutsioonilainet, mis 25 aastat tagasi tsaariwalitsuse aluspõhja tugewasti wankuma pani ja sellega pinda walmistas, et järgminē maruhoog ta 1917. aastal wõis lõpulikult purustada.

Eesti töörahwas oli wähe ettevalmistatud selleks hiiglawõitluseks; ainult wäike osa ta teadlikumast eelwäest oli enne 1905. a. jaanuaripäewi tsaariwalitsusega wõitlemise wajadusest arusaamiseni jõudnud, organisatsiooniliselt olid olemas ainult üksikud põrandaalused ringikesed. Ja kui ta siiski sügiseks niikaugele arenes, et sõjariist käes oma klassiwaenlasele, oma kurnajatele wastu astus, siis ei näita see meile mitte ainult wägewat jõudu, mida selle aasta liikumine sisaldas ja mis miljonilised hulgad wõimsalt kaasa kiskus, waid ka seda sisemist arengut, mis wähe ettevalmistatud hulkadest mõne kuuga küpsed rewolutsiooniwõitlejad tegi.

Rääkimata ühisest majanduslisest ja poliitilisest aluspõhjust, mis 1905. a. rewolutsiooniliikumise Eestis üheks Wenemaa suure wõitluse lahutamatuks ning sama loomu- ning -laadiliseks osaks tegi, näitab just ka selle liikumise sisemine areng, kuiwõrd pealiskaudu need otsustawad, kes tõendada tahawad, nagu oleks 1905. aasta liikumine Eestis mõni rahwusline liikumine wõi talurahwasõda olnud, mõni omapärane, kohalik, Balti parunite surwe wastu sihitud liikumine, mis ka ilma üldwene rewolutsioonita lahtipuhkemiseks küps oli.

Tõsi, selles liikumises oli niihästi rahwuslist kui ka talupojaliku ülestõusu ollust, kuid kes nende olluste tagant ei näe, kuidas jaanuarist algades linnades ja kewad-tälwest peale maal liikumine ikka enam ja enam, ikka selgemini ja selgemini klassiwõitluse kuju hakkab wõitma, sel pole üldse aimu liikumise sisulisest aren-

gust. Kui mitte sisuliselt kõige sügawamat muudatust ei osata näha selle wahel, kuidas kewadel eesti kodanlus — ja rahwusluse mõttes pidi ju liikumist juhtima kodanlus! — liikumisele kaasa tundis, lootes selle kaudu maa omawalitsuses mõisnikkude kõrwal kas wõi pingi otsakeselegi istuma pääseda, ja kuidas samane kodanlus detsembris, omakaitse side käewarre ümber, ühes parunite ja teiste tagurliste saksikutega tööliste ja talurahwa wastu lahinguid pidas; kes siin näha ei oska, kuidas siin rahwusline ollus nende kuudega kokku oli warisenud ja klassilisele liinile, klassiwõitlusele maad annud, see ei mõista midagi ei Eesti ega üldse 1905. a. liikumise sisemistest hoosuunadest, sisemisest dialektikast. 1917. a. wõitlused näitasisid, kuikaugele 1905. a. sündmused just eesti talurahwa hulgas klassiliinist arusaamist olid kaswatanud ja arendanud. Meie ei eksi wist palju kui ütleme, et eesti hallparun juba 1905. aasta jõuluks klassiliselt üldjoontes sellele seisukohale oli jõudnud, kus ta 1918. a. jõuludel „ise-seiswana“ eesti töörahwa kallal jõledamaid weretõid toime pani kui Siversid, Besobrasowid ja nende takkaõhutajad 1905. a.

Kuid see sisemine areng ei ole ainuke ega kaugeltki kõige tähtsam, mis 1905. a. rewolutsioon töörahwale edaspidiseks wõitluseks kaasa andis. Siin tuleb nimetada seda suure teoreetilise tähtsusega asjaolu, et 1905. aasta liikumine täielikult kinnitas Marxi ja Engelsi ühiskonnaarenemise õpetust, proletaarse rewolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri õpetust; proletariaat wõis ka ajutise mõõna päewil, raske surwe ja tagurluse päewil julgesti edasi wõidelda, teades, et ta õiget ajaloolise arenemise teed sammub. 1905. a. rewolutsioon oli mitte ainult Wenemaa, waid kogu ilma töörahwa ees terawalt ja otsustawalt

küsimuse üles seadnud: missugust teed minna, kas rewolutsiooni teed proletariaadi diktatuuri kaudu sotsialismile või reformide teed kodanlusega kokkuleppele, mädasoju, töörahwa wastaste leeri? Sellele teoreetilisele wõitlusele „õigusliku“ marksismi ja rewisjonismi, Marxi ja Engelsi rewolutsioonilise wõitluse õpetuse ja paendliku, wäikekodanlise reformismi wahel, mis 19. sajandi lõpul eriti Saksamaal oli lahti puhkenud, andis 1905. a. liikumine selge ja konkreetse ajaloolise sisu. Siit peale ei saa tegelikult enam selle kahe sihi kokkujooksmisest juttu olla: 1905. a. rewolutsioon, kui esimene laine uuel, imperialistilisel ajajärgul, pidi selles küsimuses kindla ja selge wahe tegema, pidi wõitlewa proletariaadi juhtima wankumatule rewolutsiooniteele, armuta järjekindlusega kõrwale pühkides need wäikekodanlised ja tööliste hulgast äraostetud ning mädanewale äraandlikkusele kalduwad olused, kes kuulusid mädanewa imperialismi, mitte aga tõuswa uue ühiskonna eest wõitlewa wäe ridadesse.

1905. a. ei seadnud aga mitte ainult küsimusi ja probleeme üles, ei piirdunud ainult teooriate lahendamisega, kuigi need ülesanded olid üliwäga suure tähtsusega, sest „ilma rewolutsioonilise teooriata ei saa olla rewolutsioonilist liikumist“ (Lenin), ja ilma õige teooriata ei saa olla wõitu. 1905. aasta näitas kätte ka need jõud, mis proletariaadi sel teel wõidule wiivad. Proletariaat õppis siin esmakordselt riiklises ulatuses, poliitilises wõitluses, wõitluses wõimu pärast, oma ühendatud jõu määratud ulatust tundma, sai siin alles massiliselt aru iseenesest kui erilisest klassist ühiskonnas, klassist, kel oma ajaloolised ülesanded on. Wabrikutest, tehastest, töökodadest astus see klass riiklise, poliitilise elu ja wõitluse näitelawale, leidis enesele koha ja wäärtusetunde. Veel enam, ta õppis tundma ka neid kaaswõitlejaid, abijõude, keda ta wajas, et mitte ainult tsariwalitsust hauda saata, waid ka kodanluse wõimu,

kukutada, töörahvast orjaikkest wabastada. 1905. a. andis tegelikult kõige kindlama kinnituse sellele Lenini õpetusele tööliste ja talurahwa liidust, mille juhil enamlaste partei proletariaadi 1917. a. oktoobris wõidule wiis ja millel seistes nõukogude wõim nüüd nii jõudsa hooga sotsialismi ehitab.

Ja wiimaks oli määratusuur tähtsus-otsekohestel wõitluse õpetundidel, mis andsid 1905. aasta sündmused. 1905. a. sõjariistus wäljaastumised, kuigi neis oli veel palju puudulikku, palju saamatut, oskamatut, kuigi nendes tehti suuri wigu, olid siiski kooliks, harjutuseks, tuleristimiseks, hädawajaliseks eelduseks 1917. a. wõitlusele. Ilma 1905. a. kogemusteta poleks olnud 1917. a. saawutusi.

Need üldised hinnangud 1905. a. kohta on makswad samal määral ka eesti proletariaadi suhtes. Ühes kogu Wenemaa proletariaadiga täitis ka eesti proletariaat 1905. a. wõitlustes truult oma rewolutsioonilist kohust. 1905. a. pani ka siin aluse sellele rewolutsioonilikkusele, millega eesti proletariaat ja laialised poolproletaarsedki kihid hiljem mitmel korral on wõitluses wälja astunud, et oma orjuseahelaid purustada. Osalt sellega ongi seletataw, miks ja kuidas 1905. a. nii elawalt meie wanema tööliste põlwe mälestuses seisab, miks sealt ikka ja jälle rewolutsiooni ideid, rewolutsiooniwõitluse waimustust ammutatakse. Kõigist kaotustest, kõigist hillisematest kannatustest ja wõitlustest hoolimata püsib 1905. a. veel kaua hiiglatuletornina wõitlewa proletariaadi mälestuses.

Eriti eesti töörahwal, kel korda ei läinud Oktoobri wõitustid käes hoida ega kaotatud pinda kodanluselt tagasi wõita. Eriti eesti töörahwal, kel otsustaw wõitlus oma kodanlusega veel ees seisab, kel möödunud rewolutsioonide õpetunde ja minewiku wõitlusepäewade waimustust veel palju ja palju waja läheb. Et eesti proletariaat kindlasti seda wõitluserada sammub, et ei kaotused lahingutes,

ei kohutaw walge terror ega kodanluse metsikud raudsed pihid teda tagasi ei kohuta ikka ja ikka jälle sõjariista kätte wõtmast, kui seisukord teda selleks kohustab, seda näitas meile „1. detsember“.

Tõsi, ka 1. detsembri ülestõus suruti maha, ka siin lõppes wõitlus otsatu raskete kaotustega eesti töörahwahwale. Kuid ka need kaotused, ka need wead ja puudused, mis kaotuse tõid, ka need nõrkused, mis selles väljaastumises nähtawale tulid, ei ole eesti proletariaati minutikski tagasi kohutanud sellest teadmised, et waja on edasi wõidelda, et waja on wõitlus wiia wõidurikka lõpuni.

Nagu kõigil kapitalistlistel maadel, nii wiskleb ka eesti kodanlus kriisi krampides Eestis juba pikemat aega. See majandusline ja poliitiline lagunemine ühelt, proletariaadi ja eriti wiimasel ajal ka teiste laialiste töörahwahulkade rahulolematuse ja rewolutsioonilikkuse kasw teiselt poolt ajab kodanlust ikka meeletumale wägiwallale, hullemale surwele ja kurnamisele, rebestab wiimased demokraatia hilbud ja toob wälja halasti fashismi. Sellest poliitikast, mille taha poeb terve kodanlus, algades kõige mustemast hallparunist ja pangasahkerdajast ja lõpetades kollatõwelise sotsfashistiga, sellest loodetakse wiimast kaitsewarju lagunewale, surmalemõistetud ühiskonnakorrale. Selle

abil tahetakse osa töörahwast kodanluse mõrda püüda, teine osa sõnakuks orjakarjaks muuta, üldiselt rewolutsiooniliikumise weresse lämmatada ja lõmakile tapetud orjad imperialistide suurtükkide ette rakendada, millega nõukogude wõimu, esimest töörahwariiki, üleilmse proletarse rewolutsiooni kantsi purustama minnakse.

Seda teed sammub ilmakodanlus, see on paratamatu tee ka eesti kurnajatel ja timukatel. Ja see seab eesti proletariaadi, tema juhtiwa eelwäe, E. Kommun. Partei, ja EKNÜ ette seda raskemad ja kohustawamad ülesanded. Iseäranis neil möödunud wõitluseaegade mäletusepäewadel peab ikka ja ikka jälle käesolewaid kohustusi meeles tuletama, ikka ja ikka jälle oma samme kindla leninistlise rewolutsiooniõpetuse tules proowima, arwustama, läbi katsuma, ja selle walgel töörahwa hulkasid igapäewses tegelikus wõitluses organiseerima, tulekindlaks tegema, ette walmistama kiiresti lähenewatele otsustawatele löökidele. Möödunud wõitluste mälestus hüüab sundiwalt: proletariaat, laialised töörahwahulgad olgu walmis uuesti sõjariistus wõitlusesse astuma kodanluse wägiwalla purustamiseks, olgu walmis, kui imperialism teda eesti fashistide ja juudaste suu läbi käsutab Nõukogude Liidu töörahwa kallale, — olgu walmis juhtima sõjariista oma waenlaste wastu.

H. P.

Uutele wõitudele!

(Nõukogude Liidu 5-aasta plaani 3. aasta läwel)

Proletariaadi diktatuur NSW Liidus kirjutas ajaloo weergudele oma tegewuse kolmeteistkümnennda aasta. Eelmise, Oktoobri kaheteistkümnennda aasta — wiie-aasta plaani esimese aasta — kohta kirjutas sm. Stal'in, et see aasta oli suure murrangu aasta. Wiie-aasta plaani esimene aasta oli sellepärast suure murrangu aasta proletarse rewolutsiooni arenemises, et sel aastal pro-

letariaat oma leninistliku partei juhatusel saawutas rea otsustawaid wõite sotsialismi ehitamisel, mis wõimaluse andsid alata pealetungi täiel wäerinnal kulaku, kui klassi, likwideerimiseks põllumajanduse lausa kollektiwiseerimise alusel. Wiie-aasta plaani esimese aasta praktika näitäs tervele ilmale, et sotsialismi ehitamine N. Liidus mitte ainult wõimalik pole, waid et teda on

wõimalik ellu wiia ajalooliselt minimaalse tähtajaga. N. Liit näitas praktiliselt, et proletariaadi diktatuuri majandusline süsteem sisaldab endas määratusuuri, piiramata võimalusi, ja et need võimalused iga edusammuga ikka selgemalt väljenduvad.

WK(e)P XI kongressil, N. Liidu majanduse kõige raskemal lagunemise ja nälja ajal, kõneles Lenin:

„Liituda talurahwa hulgaga, töötawa talurahwaga ja edasi liikuda, mõõtmata, lõpmata tasemini, kui meie unistasime, kuid selle eest nii, et tegelikult terwed hulgad meiega edasi liiguwad. Siis tuleb kord omal ajal selles liikumises sarnane kiirus, millest meie praegu ei wõi unistadagi.“

See Lenini geniaalne ennustus tuli iseäranis selgelt nähtawale rahwamajanduse ülesehitamise ajajärgu lõpul ja eriti rekonstrueerimise ajajärgul. Kui uue majanduspoliitika esimestel aastatel N. Liidu majandus ennekuulmata kiiresti kapitalistlikule majandusesüsteemile wõimatute tempodega kaswas, siis rahustasid terve ilma kontrrewolutsionäärid endid sellega, et N. Liidu majanduse kaswu kiired tempod on ajutine nähtus, et on seletataw lihtsalt ülesehitamise ajajärgu iseäraldustega. See on tühi asi neid ettewõtteid käima lasta, mis juba olemas, mis juba minevikus ehitatud — nii umbes kõnelesid nad, kuid eks me näe, mis saab siis enamlistest tempodest, kui kõik wanad wabrikud juba on käima lastud. Siis peawad need tempod järsult langema. Kui enamlased suudakski uusi tehaseid ehitada, siis waewalt suudawad nad nende „normaalsete“ tempodega edasi minna, mis kõigile kapitalistlikkudele maadele omased on. Siis ei wõi 20% aastasest juurekaswust juttugi olla. Wõib olla ehk 6—8 prots., kuid ka seda waewalt. Sarnane kasw on wõimalik ainult kõige jõukamatel kapitalistlikkudel maadel, kus palju waba kapitall on. Kuid kust wõtab N. Liit selle kapitali?

Kahjuks peab tähendama, et sarnased waated, sarnased wäljawaadete hinnangud, mida kodanlised majanduse-teadlased pooldasid, leidsid pooldajaid

ja kaitsjaid mitte ainult N. Liidu spetsialistide, waid ka parteilikkmete ridades, kuigi sarnaseid palju ei olnud. Nimelt parempoolsed ja trotskistid püüdsid kaitsta oma „kustuwa kõwerjoone“ teooriat. Seda teooriat kaitstes eriti Trotski oma raamatus: „Kapitalismilt sotsialismile.“ See teooria oli lähedalt seotud Trotski ühel maal sotsialismi ehitamise eitamise teooriaga. Juba wiie-aasta plaani täitmise esimene aasta näitas, et see „teooria“ lihtsalt kontrrewolutsiooniline wäljamõtelus oli.

Kui wiie aasta plaani esimesed kawad ilmusid, siis seletasid kodanlised „teadusemehed“, et see lihtsalt enamline prügi silma ajamine olewat; hiljem seletasid nad, et sarnase plaani wõiks ellu wiia mitte 5, waid 50 aastaga, ja ennustasid selle enamlise „katse“ kokkuwarisemist. Kuid juba esimene aasta näitas, et wiie-aasta plaan täiesti reaalne on ja et ta tegelikult esimesel aastal isegi ületati. See sundis kodanlust oma waateid põhjalikult muutma. Ühest küljest soowitasid arukamad kodanlised majandusteadlased N. L. kogemusi kapitalistlikkudel maadel ära kasutada. Ameerikas arutati, näiteks, seda, et waja oleks seal umbes N. Liidu Gosplaani taoline planeerimise asutus luua. Saksamaal töötati endise majanduseministri Curtiuse juhatusel N. L. elektrifikatsiooni plaani eeskujul Saksamaa üldine elektrifitseerimise plaan wälja.

Ülelligne oleks siin seletada, et kodanlusel N. Liidu kogemuste kasutamisest midagi wälja tulla ei saa, sest et mingisugusest majanduse planeerimisest kapitalistliku walmistamisewilsi juures juttugi olla ei wõi.

Telsest küljest kaswas N. Liidu wiie-aasta plaani eduka täitmise tagajärjel rahwuswahelise kodanluse wihawaen weel enam. Terve rida prowokatsioonide, alates „püha“ paawsti „ristisõjaga“ ja lõpetades dumpingu lärmi ja „tööstuspartei“ protsessil awalikuks tulnud interwentsiooni sepitsustega, lõendawad, missugusesse kabuhirmu Nõuk. Liidu majanduse edusammud, kodanluse on ajanud.

N. Liidu rahwamajanduse wiie-aasta plaani elluwilmises näeb kodanlus täiesti õieti määratusuurt hädaohtu enda olemasolekule. N. Liidu wiie-aasta plaan on ju rahwuswahelise rewolutsiooni kiirendamise tähtsam tegur. Ta näitab terve ilma töörahwale, milliseid määratusuuri tagajärgi annab kapitalistliku eraomanduse häwitamine ja walmistuseabinõude üleminek proletaarse riigi kätte.

Möödunud 13. aasta ei ole haruldane mitte ainult N. Liidu rekordsete saawutustega tööstuse alal, määrasuurte edusammudega N. L. põllumajanduse sotsialistliku sektori kaswus, uute sotsialistlikkude tööwormide tormilise arenemisega, tööpuuduse täieliku likwidatsiooniga N. Liidus jne, waid ta on haruldane ka sellepolest, et see kasw sündis siis, kui terve kapitalistliku ilma majandust teraw majandusline kriis wapustas ja kapitalistlik walmistus kohutawalt langes.

Neid murranguid, mis wiimastel aastatel nii N. Liidus kui ka kapitalistlikudel maadel on sündinud, iseloomustas sm. Stalin wäga tabawalt oma kõnes ÜK(e)P XVI kongressil:

„Kui möödunud ajajärku kahe sõnaga iseloomustada, wõiks teda nimetada murrangu ajajärguks. Ta oli murranguks mitte ainult meie, NSW Liidule, waid ka terve ilma kapitalistlikkudele maadele. Kuid need kaks murrangut lähewad põhjalikult üksteisest lahku. Sel ajal, kui see murrang tähendas NSW Liidule uue tõsisema majandusline tõusu pööret, tähendas murrang kapitalistlikkudele maadele pööret majanduslisele langusele. Meil, NSW Liidus on sotsialistliku ehitusetöö kaswaw tõus tööstuses ja põllumajanduses. Nendel, kapitalistidel, on majanduse kaswaw kriis tööstuses ja põllumajanduses.“

See asjaolu, et NSW Liidu wiie-aasta plaani teine aasta peaaegu ühte langeb ilmamajanduse kriisi esimese aastaga, lubab meil seda sügawat põhimõttelikku wahet wäga konkreetselt ette kujutada. Toome siin mõned üksikasjalisemad

andmed, mis praegust üleilmset majanduslist seisukorda iseloomustawad.

P.-A. Ühisriikides, selles kõige rikkamas ja „õitswamas“ kodanlises riigis, langes tööstuse üldine toodang aasta wältel — 1929. a. septembrist kuni 1930. a. septembrini — 26 prots. wörd. Saksamaal langes tööstuse toodang 1929. a. juulist kuni 1930. a. juulini 21 prots. wörd. Poolas langes see 1929. a. augustist 1930. a. augustini 16 prots. wörd. Nii wõiksime wastawad arwud kõikide tähtsamate kodanliste maade kohta tuua. Prantsusmaa, mis senini terve rea asjaolude mõjul kriisist senini wähem puudutatud oli, on nüüd isegi prantsuse enese kodanliste majanduseteadlaste kirjutuste järele raske majandusline kriisi keerus.

Eeltoodud arwud on weel karjuwamad, kui waadelda tähtsamaid tööstusealasisid. Näiteks langes terasetoodang möödunud aasta wältel P.-A. Ühisriikides 37 prots. wörd, Saksamaal 34 prots., Inglismaal 33 prots.

Samasugust pilti pakub ka malmi toodang. P.-Am. Ühisriikides langes malmi walmistus aasta wältel 35 prots., Saksamaal 40 prots., Inglismaal 37 pr.

Näitliku pildi saame ka söetööstuse alalt. P.-A. Ühisriikides langes söetoodang aasta wältel 18 prots., Saksamaal 22 prots., Inglismaal 18 prots. (Andmed on toodud wastawate maade ametlikkude andmete ehk kodanliste ajakirjade põhjal.)

Ühenduses tööstuse langusega on kõigil maadel tööpuudus kohutawalt kaswanud. P.-A. Ühisriikides langes töötawate arw wiimasel aastal 23 prots. wörd. Üldine töötatööliliste arw kõigub seal praegu mitmesuguste andmete järele 7—8 miljoni ümber. Saksamaal tõusis töötute ametiühisuseliikmete arw aasta wältel 9,6 prots. pealt 22 protsendini. Üldine töötatööliliste arw oli Saksamaal nowembris üle 4 miljoni, s.t. oli kaswanud aasta wältel enam kui 2 miljoni inimese wörd. Inglismaal kaswas aasta wältel töötute protsents, kinditatud tööliliste üldise arwuga wõrreldes, 10-st 18-ni. Sama aja wältel kaswas tööbörseidel registreeritud töötute hulk

1.217 tuhandest 2.230 tuhande inimeseni, s.t. enam kui 1 miljoni inimese võrd. Kuid siinjuures peab tähendama, et need ametlikud arvud kahtlemata vähemad on kui tõelised arvud.

Üheks tähtsamaks praegusaja ilma-majanduse kriisi iseloomujooneks on see asjaolu, et tööstusekriisi tihedalt seotud ja orgaaniliselt kokku kasvanud on põllumajanduse kriisiga. Wiimane, kui üks osa üldisest kapitalistilisest majanduslikust kriisist, terawnes ja kasvas tihedalt kokku tööstusekriisi arenemisega. Juba 1928. a. tulid põllumajanduse üksikutele walmistusealadel, eriti asumaadel, ülewalmistuse nähtused awalikuks, mis üldise hindade languse kaasa tõi. See hindade langemine kestis edasi 1929—1930. a. Nii näiteks langesid wiimase aasta wälte ilmaturul, Inglise ametlikkude andmete järele, wiljahinnad järgmiselt:

nisu . . .	45	prots.
puuwill . .	53	"
siid . . .	45	" jne.

Iseenesestki mõistetaw on, et sarnane hindade langemine kõigepealt walusalt mõjub wäikemajapidamiste ja iseäranis rendimajapidamiste peale, mis wäljendub miljonite wäikemajapidamiste kokkuwarisemises ja põllumajanduse kontsentreerimises. Agraarkriisi terawnemine süwendab üldist kriisi, ja sellepärast püüawad peaaegu kõik kapitalistlikud riigid külwipinda wähen-dada. Teiseks pannakse lootusi halwa wiljasaagi, ikalduse peale. Kuid tõeliselt oli mõõdunud aasta saak eelmisest suurem, ja selle tagajärjel tekkis veel suurem hindade langemine. Nii et waatamata hea saagi peale on tänawu aasta ameerika farmeri (taluniku) üldine sissetulek 30—35 prots. eelmise aasta sissetulekust vähem.

Wõiks arwata, et järsk wiljahindade langus peaks töötawate hulkade olukorda parandama; kuid praegusaja kapitalismi tegelikkus näitab wastupidist.

Wiljahinnad langewad wäikemüügil wähe, wõi jsegi tõusewad veel. See on seletataw kauplewate organisatsioonide poliitikaga, sõjajärelse tolli- ja

maksupoliitikaga jne, nii et hindade langemisest wõidawad ainult igasugused waheltkauplejad, s.o. peamiselt suurkapitalistid.

Kõik need asjaolud näitawad, et majandusline kriis kapitalistliku ilma-nasesse umbkotti on wiinud, millest imperialistid ainult ühte wäljapääseteed näewad — ilma ümberjagamist.

Sõda — see on reaalne hädaoht, mida igasuguste rahukonwerentsidega katta püütakse. Sõda N. Liidu wastu — see on dumpingu-lärmi tõsine sisu. Kuid terwe ilma töölisteklass ei ole unustanud 1914. a. alatut weresauna. Uut ilma sõda on kergem kodusõjaks muuta. Nõukogude Liit wõitleb rahu eest. Kuid nimelt sellepärast ongi waja paljastada kapitalistide sõjasüütamise plaane. On waja terawamalt kui kunagi enne walwel olla!

N. Liidu wiie-aasta plaani esimese aasta saawutused ja ennenägemata kiire majanduse arenemine näitasid, et plaan täiesti reaalne on, et terwes reas tööstuseharudes esimese aasta kontrollarwud kaugelt ületatigi; see kõik löi eeltingimused, mis lubasid N. Liidu proletariaadil üles seada hüüdsõna: „5-aasta plaan 4 aastaga“.

Mõõdunud aasta, wiie-aasta plaani teise aasta, tulemused on eelmisest aastast weelgi suuremad. Kahe mõõdunud aasta kokkuwõtted näitawad selgesti, kuiwõrd plaan reaalne on ja kui wähe on alust neil wäidetel ja kahtlustel, mida kodanlised majandusetaadlased ja trotskistid plaani wastu ette tõid.

Kahe mõõdunud aasta üldine planeeritud tööstusetoodang pidi kontrollarwude järele muutmata hindades olema 29.338 miljoni rubla, tegelikult on ta aga 30.456 miljoni rubla. Eriti suur on rasketööstuse üldine toodang. Wiie-aasta plaani järele pidi kahe aasta wälte walmistatama 12.476 miljoni rubla wäärtuses, tegelikult aga tõusis toodang 13.764 miljoni rublani. Üksikute rasketööstuse harude järele on tulemused järgmised: nahwtatoodang pidi olema kahe aasta wälte 28 miljoni tonni, kuid on tegelikult 30,6 miljoni

tonni, terasetoodang pidi olema 9,9 miljoni tonni, on aga tegelikult 10,2 milj. tonni. Elektritehnika produktsiooni kawatseti 588 miljoni rubla väärtuses, on aga 781 miljoni rubla, põllutöömehi on kawatsetud valmistada kahe aastaga 472 miljoni rubla väärtuses, tegelikult on valmistatud 515 miljoni rubla väärtuses. Plaan on tuntawalt ületatud ka üldise masinaehituse alal.

Üldine tööstustoodangu kasw on eelmisest aastast 25 prots. wõrd suurem, s.t. 5 prots. rohkem kui wile-aasta plaanis see oli ette nähtud. Siin peab weel seda alla kriipsutama, et valmistuseabinõude valmistus kaswas möödunud aastal 40 prots. wõrd, s.t. 16 prots. rohkem kui plaanis oli ette nähtud. Üksikute tähtsamate tööstuseharude järele on plaan ületatud järgmiselt: nahwta — 17,1 protsenti, teras — 6,7 protsenti, metalli ümbertöötamine ja masinaehitus — 26,3 prots., elektritehnika tööstus — 39 protsenti. Wähemad tagajärjed on kergetööstuse kaswus, mida suurel määral põllumajanduslise tootesalne puudusega seletada tuleb. Kuld ühes tootesalne kaswuga on võimalik ka neil tööstusealadel wiie-aasta plaani juba lähemal ajal ületada.

Üldine kokkuvõte on järgmine: NSW Liidu tööstuse üldine toodang on sõjaeelsest toodangust kaks korda suurem.

Tööstuse üldine ehituseprogramm on suurel määral ületatud. Kõrgema rahwamajanduse-nõukogu poolt planeeritawa tööstuse ehituseprogramm oli wiie-aasta plaani järele 3.990 miljoni rubla suuruses kindlaks määratud, tegelikult aga ehitati juba kahe aastaga 4.605 miljoni rubla väärtuses. See loob eeltingimused tööstuse edaspidiseks weel kiiremaks arenemiseks, ja teeb kahtlemata võimalikuks hüüdsõna „5-aasta plaan — 4 aastaga“ täita; nii mõneski tööstuseharus (süsi, nahwta, masinaehitus jne) saab plaan isegi 3—3½ aastaga täidetud.

Määratusuured on ka sääwutused põllumajanduses. Külwipind tõusis möödunud aastal 113 miljoni hektari pealt 127,7 miljoni hektarini. Intensiwsete

kultuuride alal on külwipind tegelikult palju suurem kui plaanis oli ette nähtud, näiteks: suhkrupeedi külwipind on suurem kui oli ette nähtud — 11,1 prots. wõrd, puuwill — 23 prots. jne.

Terawiljasaak oli tänawu 20 prots. suurem kui eelmisel aastal, mida suurel määral parema maaharimise arwele, eriti kollektiiv- ja nõukogumajapidamistes, tuleb kirjutada.

Üldine terawilja hulk, mis müügile läks, oli möödunud aastal eelmisest 32,6 prots. suurem. Seega wõib kindlitada, et terawilja probleem on Nõuk. Liidus otsustawalt lahendatud.

Nende wõitude eelduseks oli peajasjalikult kollektiivsete ja nõukogumajapidamiste arwu määratusuur kasw. Möödunud aastal loobus üle 5 miljoni üksik-talumajapidamise individuaalsest majapidamise wormist ja läks kollektiivsele majapidamisele. Ühismajapidamiste külwipind oli möödunud aastal 36 miljoni hektari — 20 miljoni hektari asemel, mis 5-aasta plaanis oli ette nähtud. Terawiljakaswatuse põhiraioonides (Põhja-Kaukasus, Ukraina, Alam- ja Kesk-Wolga raioonid) tõuseb kollektiivsete majapidamiste arw 44 protsendini. Kui siia weel juure lisada nõukogumajapidamised, siis tõuseb ühiskondlustatud sektor neis raioonides üle 50 prots. Nii et käesolewal aastal saab N. Liit kaugelt suurema osa wiljast, mis riigil (ja kooperatiiwidel) osta tuleb, ühiskondlustatud sektorilt. Kiirelt edenes ka, eelmiste aastatega wõrreldes, kari- ja tööloomade kellektiiviseerimine, ja see loob eeltingimused selleks, et ka karjakaswatuse probleemi juba lähema ühe wõi kahe aastaga võimalik on lõpuliselt lahendada.

Kollektiiviseerimise tagajärjed tõendawad kõige paremini, kui palju oli alust sellel parempoolsete hädakisal, mida nad omal ajal tõstsid. Kollektiiviseerimise tagajärjed tõendawad hiltgawalt, et ÜK(e)P poliitika talurahwa suhtes täiesti õige on. Kulakut, kui klassi, likwideerides, ühismajapidamistele toetudes, wilib partei kehwiku ja kesktalupoja kindlat teed sotsialismile. Asjata ja ülelligne oleks siin ümber

lökkama hakata terve ilma kodanluse hädakisa, et Nõuk. walitsus ajawat talupoegi sunniwiisil ühismajapidamistesse. Sundida wõiks sadandeid, tuhandeid, kuid mitte miljoneid. N. Liidu talurahwa seas on sündinud määratusuur murrang, mis kaasa tõi põhjaliku pöörde küla majanduslistes ja klassilistes wahekordades. See murrang ei sündinud üleöö, iseenesest. Partei tegi siin määratusuure eeltöö. Põllumajanduse koopereerimise, wiljaostu poliitika, töö kehvikute seas jne ühest küljest, ja sotsialistliku tööstuse kasw ja tehnilise aluse loomine teisest küljest*) olid selle määratusuure kollektiwiseerimise-laine eeltingimusteks.

Kõik need määratusuured edusammud wiie-aasta plaani täitmisel olid N. Liidu töotawate hulkade ja peaaajalikult proletariaadi ennenägemata suure aktiivsuse ja töowaimustuse saaduseks. Nende majandusliste saawutuste tagajärjeks on N. Liidu töotawate hulkade majanduslise ja kultuurilise tasapinna tõus, ja kõigepealt proletariaadi määratusuur arwuline kasw. Üldine palgatöölise arw tõusis 1930. aastal 13.684 tuhandeni (wiie-aasta plaani järele pidi see arw möödnud aasta lõpuks 12.793 tuhat olema). Seesuguse tõusu tõttu läks korda N. Liidus juba käesolewal aastal tööpuudust täiesti likwideerida. N. Liit on ainuke maa, kus töötatöölisi ei ole.

Wiiepäewane töönädal, tööpuuduse lõpetamine, 7-tunnine tööpäew ja 13% tööpalka tõus wiimase aasta jooksul — need on tõsiasiad, mis iseloomustawad N. Liidu proletariaadi saawutusi 5-aasta plaani teise aasta lõpuks!

Need määratusuured saawutused, millega Nõuk. Liit oktoobrirewolutsiooni 14. aastasse astub, olid wõimalikud ainult sellepärast, et N. Liidu proletariaat kommunistlise partel juhatusel suutis nendest suurtest raskustest üle saada, mis sotsialismi ehitamisel paratamatud on. Need raskused on sarnased, et „nendes endis peituvad nende kõrwaldamise wõimalused“ (Stalin).

*) Näit. kaswas töotawate trakterite arw aasta jooksul kahekordseks.

Üksikud puudused, mis möödnud aasta kontrollarwude täitmisel aset leidsid, on ÜK(e)P keskkomitee septembrikuu üleskutse järele järgmised:

„... wastawa energia ja initsiatiivi puudus sisemiste wõimaluste mobiliseerimisel, olemasolewate sisseseadete puudulik kasutamine, madal wahetusekoefitsient, energia puudus etlewõtte „kitsastest kohtadest“ ülesaamiseks, sagedased seisakud tehnilise materjaliga warustamise organiseerimatuse tagajärjel, paljud õnnetused hooletuse ja halwa tehnilise kontrolli tagajärjel, süstemaatilise ratsionaliseerimistöö puudus ja äärmiselt halb planeerimine tehistes.“

Sotsialistliku tööstuse otsustawad edusammud ja kulaku, kui klassi, likwideerimine kutsuwad paratamata esile kõigi waenuliste klassijõudude wihase wastupaneku. Nepmani, kulaku, kodanlise spetsialisti — kahjustaja — tegewus wäljendus kõige mitmesugusemates vormides. Ta wäljendub kulaku aktiivses wõitluses kollektiwiseerimise wastu, külwihoogtöö wastu, kollektiwide lõhkumises seestpoolt.

See klassiwaenlaste wastupanek suurendab rekonstruktsiooni ajajärgu raskusi. Ainult waenlase wastu otsustawalt wälja astudes, teda wõites, sotsialistlikku pealetungimist arendades on wõimalik raskusi kõrwaldada. Kulaku wastupanek külas aktiivseerib linna kontrrewolutsiooni jäänusi. Riigi Poliit. Walitsuse (GPU) poolt paljastatud kahjustajate-organisatsioonid, kes tegutsesid kõigis tähtsamates tööstuseharudes ja warustuseorganisatsioonides, ja keda juhiti ja warustati imperialistlikkude riikide poolt, tõendawad, et kõik kontrrewolutsionäärid, vähemlastest (Groman, Suhanow) kuni prantsuse kindralstaabini ja wene monarhistideni, ühise bloki N. Liidu wastu on loonud, mille eesmärgiks on sotsialismi ehitamise takistamine ja interwentsiooni organiseerimine. Nende tõsiasiade walgusel on lõpulkult paljastatud parempoolsete, kui kulaku agentuuri õige nägu ÜK(e) Parteis. Tegelikult kordasid parempoolsed sotsialistliku ehitusetöö küsi-

mustes sama, mida kontrrewolutsioonilised Kondratjewid ja Makarowidki räägisisid, kui nad tempode vähendamist, üksikmajapidamiste arendamist nõudsisid, kollektiivmajapidamiste kasvatamisest eitasid jne. Kontrrewolutsionäär Trotski jälgijad „pahempoolsed“ on nõukogudewastast laimu laotades ja industrialiseerimise tempode arwustamises tegelikult parempoolsetega ühinenud, ja sellega on mõlemad woolud lõpuni oma kontrrewolutsioonilise näo töölisteklassi ees paljastanud.

Wiimasel ajal partei ridades ilmsiks tulnud armetu parem-„pahempoolne“ blok, oma põhimõtetu platwormi ja nende näruste wõitlusemeetoditega,

mida nad tarwitasid, see protestilaine, mida nende näruste kõhklejate tegewus parteis ja töölisteklassis esile kutsus, tõendawad, et Nõuk. Liidu proletariaat oma eelwäe, kahemiljonilise leninistliku partei juhatusel julgemalt ja kindlalt, kui kunagi enne, tulewikku waatab. Eelolew 14. oktoobriaasta, 5-aasta plaani kolmas, otsustaw aasta, toob N. Liidu ja ühes sellega terwe ilma proletariaadile uued suured wõidud.*) Kümned miljonid töörahvast häwitawad kapitalismi jäänusi Nõukogude Liidus ja ehitawad uut, sotsialistlist ühiskonda, sajad miljonid proletaarlast kapitalistlikes riikides ja Idamaade rõhutud rahwaid seisawad otsustawate wõitluste eel!

R. M.

Peatükk töörahwa wägistajate plaanidest.

(Moskwa „Tööstusepartei“- protsessi puhul)

Kogu maailma töörahwas jälgis ääretu põnewusega kontrrewolutsionääride — kahjurite-organisatsiooni „Tööstusepartei“ nimeaste kohtuprotsessi WSNW kõrgemas kohtus möödunud nowembris ja detsembris.

See huwi on ka arusaadaw, sest selle protsessi tähtsus ei piirdu ainuüksi sellega, et grupp kontrrewolutsionääre oma süütegude eest wastust pidi andma. Ei. Protsessi tähtsus on palju laiem.

Neist tunnistustest, mida andsid kahjustajad eeluurimisel, ja mida nad pärast kohtus awalikult kogu ilma ees kinnitasid ja täiendasid, on täiesti selge, et siin pole tegemist lihtsa kontrrewolutsioonilise salakuulajate ehk terroristide jõuguga (bandega), waid laiaulatuslise organisatsiooniga, kes seisis imperialistlike suurriikide kindralstaapide teenistuses. Järelikult paljastab see protsess kogu kapitalistilise ilma sõjasepitsused ja interwentsiooni plaanid, mida organiseeriti Prantsusmaa ja wene walgekaardlaste ettewõttel Nõukogude Liidu wastu. See protsess kisub lõpulikult maha rahu maski, mida imperialistid sotsiaalfaschistide aktiivsel kaasabil endile ette seadsid ja seawad, ja näitab

töötawatele hulkadele nende isandate õiget nägu, kes nii suure suuga armastawad lobiseda rahust ja sõjariistade vähendamisest. Moraalselt istuwad süüpingil imperialistlike riikide poliitilised ja sõjalised „tuusad“, kes ühewääriliselt ühes oma käsikutega wastutust kannawad kõigi nende kuritööde eest, mida nad esimese töölisteriigi wastu korda saatsid ja weel enam kohutawa sõja eest, mida kawatseti ja — kawatsetakse.

Teiseks suurendab protsessi tähtsust weel see asjaolu, et „Tööstusepartei“ ei

*) Neist annawad almu ÜK(e)P k.-k. ja keskkontrollkomisjoni detsembrikuu täiskogus kinnitatud kontrollarwud 1931. a. kohta, mis teatawaks said, kui eelolewad read juba kirjutatud olid. Kuna nende juure edaspidi tagasi tuleme, siis toome siin ainult mõned üksikud andmed Nõuk. Liidu majanduse arengu üldiseks iseloomustamiseks.

Esialgelt arwata rahwa üldine sissetulek 1931. a. 49 miljardi rublale (1926-27. aastate hindade järele). Wile-aasta plaani järele oli wiimase (1933. a.) sissetulek arwatud 49,7 miljardi rublale. Rahwa üldsissetulek peab vähemalt 35 prots. tõusma.

Ühiskondlustatud majandusesse tuleb mahutada 17 miljardi kapitali (1930. a. 10 miljardi), sellest tööstusesse 6½ miljardi, elektriifitseerimise peale 850 miljonit.

olnud ainuke organisatsioon, kes interventsiooni „seestpoolt“ ette walmistas. Mõni kuu tagasi wangistati Kondratjewi kulakuline „Talurahwapartei“ ja endiste wähehlaste Suhanowi ja Gromani grupp, kes samuti wäljamaal olewate walgekaardlastega ühenduses olid.

Nagu näeme, on „Tööstusepartei“ ainult üks lüli sellest „ühisest wäerinnast“, mis algab Poincaré-st ja wene walgekaardlastest ning lõpeb II Internatsionaali kangelastega, kes oma käsa mitte ükskord töölistele weresauna korraldamisega ei ole määrinud.

Kolmandaks on selle protsessi tähtsus weel selles, et seekord wastust annab laiaulatuslise kahjustajate-organisatsiooni juhtiw keskkocht. Kõik need Donbassi, Schahtini ja teised kahjustajate protsessid paistawad aina õiges walguses alles nüüd, kus korda on läinud selle „kahjustajatepartei“ keskkomitee awalikuks teha. Kõik senised protsessid olid protsessid ainult üksikute rakukeste üle, kuna juhtiw keskkocht puutumata jäi ja oma fegewust jätkata wõis.

Kui silmas pidada, et see keskkocht juba pikemat aega (1920. aastast peale) töötas ja oma ümber, nagu tunnistas Ramsin, umbes 2000 liiget koondas, et tal igas tähtsamas tööstuseharus ja rahwamajanduse juhtiwates keskasutustes omad alamrakukesed, siis wõime õigusega ütelda, et „Tööstusepartei“ protsess on üleilmse tähtsusega poliitiline ja ajalooline sündmus, mille materjalid ja otsuse iga tööline ja töötaw talupoeg peab põhjalikult läbi töötama ja uurima.

Ehitusetöö hinda alandada 12 prots.

Riiklise tööstuse üldtoodangut tõsta 45 prots. (1930. a. wõrreldes). Seega saaks wiie-aasta plaanist selle (3-da) aasta lõpuks täidetud — tööstuse üldtoodangust 79 prots., rasketööstusest koguni 98 prots.

Põllumajanduses tuleb keskmiselt üle Liidu 50 prots. talumajapidamistest kollektiwiseerida (rida oblastisi — 80 prots.). Kapitalisi tuleb põllumajandusesse mahutada 3,8 miljardi rubla.

Ühine finansplaan kinnitati 31,1 miljardi suuruses, millest riikline eelarwe 21,2 miljardi sissetulekuid ja 19,7 miljardi wäljaminekuid annab.

Needki wähesed arwud näitawad, missuguse higlihaooaga Nõuk. Liidu töörahwas oma majandust tõstab.

Toim.

Missugused on need põhjused, mis neid professoreid, inseneere ja teisi teaduse-„tähti“ kahjutegewusele sundis? Missugused on põhjused, mis imperialiste ajawad Nõukogude Liidu wastu sõda ja interventsiooni organiseerima?

Arusaadaw, et neid põhjusi ei tule otsida kahjustajate ja imperialistlike riikide „kurjast südamest“ ega teistest isiklistest omadustest, waid neist sügawatest muudatustest ja protsessidest, mis sünniwad Nõukogude Liidu ja kapitalistlike ilma majanduses, ühiskondlikes wahekordades, mis oma wäljenduse saawad klassiwoitluse terawnemises proletariaadi ja kodanluse wahel.

Nimelt nende põhjuste peale näitas sm. Stalin Üleliid. Kommun. (enamlaste) Partei XVI kongressil, kui ta rääkis, et „meie töö rahwamajanduse sotsialistlike ümberkorraldamise alal, purustades kapitalismi majanduslised sidemed ja keermates kõikidel wanadel jõududel põhja ülespoole, peab paratamata wälja kutsuma nende jõudude poolt meeleheitliku wastupaneku“.

Nõukogude Liidu näol langes kapitalistlikest süsteemist wälja üks kuendik kogu maailmast, ja see andis sellele süsteemile esimese ränga hoobi. Sotsialismi ehitus, maa edukas industrialiseerimine ja kollektiwiseerimine, see kiire tempo, millega me oma wiie-aasta plaani ellu wiime, häwitab kodanlusel wiimasegi lootuse, et Nõukogude Liit sisemiste raskuste mõjul kokku langeks ja Wenemaal millalgi weel wanad kapitalistlike wahekorrad jalule seataks. Nad teawad wäga hästi, et peale wiie-aasta plaani täitmist, mil meie sotsialistlikel tööstusel on juba täiesti kindel alus, mil külas kollektiwiseerimine üldjoones lõpule on jõudnud, terwes ilmas enam niisugust jõudu ei leidu, kes meid murda suudaks. Kulakute, kui klassi, likwideerimine, ühenduses lausa kollektiwiseerimisega, häwitab wiimase reaalse jõu, mille peale interventsioon weel toetada wõib. Sellepärast on täiesti arusaadaw, et rahwuswaheline kapitalism meile wiie-aasta plaani täitmise kõige raskematel ja otsustawamatel aastatel interventsiooni ja sõda peale sundida

püüab, aastatel, mil me kõik oma jõu kulutame suure ehitustöö peale, ja kus klassiwõitlus nii külas kui linnas kõige terawama kuju wõtab, mil kapitalismi jäänused weel wiimast surmaeelist wõitlust peawad terwel wäerinnal pealetungiwa sotsialistlise sektori wastu. Neil on walida: kas nüüd, wõi ei ilmaksi enam...

Teiseks põhjuseks, miks just käesolewal aastal eriti palawikuse hõoga interwentsiooni ette walmistati, on kapitalismi üleilmne kriis ja uue, laialise rewolutsioonilaine tõus kodanlistel maadel. Kui weel mõni kuu tagasi kodanlised kirjatargad, presidendid, ministrid jne ühes oma jooksupoistega II-st Internationaalist tõendasid, et kriis on kiiresti möödunud „juhusline“ nähtus, siis leidus mõnigi kergeusklik, kes seda puhta tõena wõttis ja uut kapitalismi õitse-aega ootama hakkas. Praegu on kõigil selge, et need optimistlikud ettekuulutused olid waid tühjad sõnakõlksud, mida tegelik sündmuste käik pihuks ja põrmuks tegi. Mingit tõusu ei ole ühelgi kapitalistlikel maal märgata. Hoopis selle wastu: ikka uusi ja uusi imperialistilisi riike wapustab kriisipalawik ja soojamõõtja aina tõuseb. Wanake kapitalism on surmani haige, nagu üldse peale imperialistlikust sõda. Meie arwamise järele wõib sõjajäreelse kapitalismi kohta tarwitada täie õigusega järgmisi Fr. Engelsi sõnu:

„... üldine tõusujärk, mis harilikult kriisi eel käis, ei tule ikka weel; aga kui ta üldse ei tule, siis muutub kroonikaline seisak praeguseaja tööstuse normaalseks seisukorraks, lubades waid waevalt märgatawaid kõikumisi.“

Ja tõepoolest, jälgides sõjajärelist kapitalismi, näeme, et seal wahetuwad teatud „tõusud“ kriisidega jne. Kuid kõik see sünnib kroonikalise seisaku piirides, alaliselt wältawa kriisi tagapõhjal, millest kapitalism wälja rabeleda ei suuda. Praegune üleilmne kriis tõendab weel kord, et see stabiliseerimine, mis eelmistel aastatel aset leidis, oli tõesti ainult ajutine, osaline stabiliseerimine, aga mitte kapitalismi uus

õitseajajärk, nagu mõned oportunisti rappa sattunud seltsimehed tõendada on püüdnud. Praegune kriis on tähelepanemisewäärt weel sellepolest, et ta oma alguse sai Ameerika Ühisriikidest, kõige tugewamalt, klassikalisemalt kapitalistlikelt maalt, kes siiamani sügawate wapustuste all wähem oli kannatanud. Muidugi ei ole üleilmne kriis tingitud Ameerika kriisist, kuigi see oma mõju awaldab, seda süwendab jne. Kriisi põhjused pesitsewad iga kapitalistlike maa majanduses eneses.

Meie ei hakka siin tooma andmeid P.-A. Ühisriikide kohta, need on juba üldiselt tuntud, waid toome mõned arwud Euroopa riikidest, et näidata, millest on tingitud nende püüded uute turgude, eriti N. Liidu turgude järele.

Wõtame Prantsusmaa, kes siiamani kriisist nagu puutumata paistis olewat. Mis me näeme? Näeme sedasama, mis mujalgi — järjesti süwenewat kriisi. Kui prantsuse kapitalistid alles hiljuti uhkustasid, et nad suutsid hindasid kuus kuud ühel ja samal tasapinnal hoida, siis sündis seal juunist alates järsk pööre.

Hindade indeks, mis jaanuarist juunini 144 peal püsis, langes juuni lõpul 141 ja augustis 139 peale, s.o. 5 punkti wõrd. Wäljawedu wähenes 2½ miljardi franki, ja selle tagajärjel muutus kaubanduse bilans 1 miljardi frangi wõrd passiwseks. Töötute arw suurenes üheainsa oktoobrikuu wältel 50 prots., rääkimata sellest, et kümned tuhanded töölised ainult 2—3 päewa nädalas töötawad. Kiutööstus on langenud 12 prots., automobiilide walmistus üle 10 prots. ja näitab kõik aeg langemise tendentsi. Prantsuse pank on kogunud hiigla kullatagawarad (üle 50 miljardi frangi), mis seal täiesti kasutamata seisawad, sest et teda kuhugile mahutada ei ole, kus see wähegi tulu tooks.

Saksamaal on asi weel halwem. Näiteks langes terase walmistus 1466 milj. tonni pealt juulis 1929. a. kuni 896 milj. tonnini 1930. a., s.o. ligemale 39 prots. Kaupade wäljawedu 1124 milj. margalt 1929. a. — 919 milj. margani 1930. a., ehk 18,4 prots. Langewad wäärtpaberite

hinnad, suureneb töötatööliste arv, tõustes tänawu aasta sügiseks 4,6 miljonini.

Ehk wõtame Poolamaa, kes kõige agaramalt Nõuk. Liidu wastu sõda valmistab. Siin näeme samuti järjesti süwenawat kriisi. Poolamaa rasketööstus langes 132 p. pealt weebruaris 1930. a. — 112,8 p. peale augustis s. a., see on 13,4 prots. Kaupade sissewedu 226,5 pealt 188,5 peale wastawalt ülewalpool toodud aastatele. 1929. a. oli töötä 77.455 inimest, kuid 1930. a 170.655. Seega suurenes töötute arv ühe aastaga 120,3 prots.

Meie ei hakka siin tooma rohkem arwusid, waid tähendame, et N. Liit oli ainus maa, kes suurendas oma sissewedu 57,8 milj. kuldrublast — 72,7 milj. rublani, s.o. 25,8 prots. Kõik teised riigid vähendasid sissewedu järjekindlalt.

See majandusline kriis kutsub omakorda wälja poliitilise kriisi, millest wäljapääsu otsitakse faschistilise diktatuuri abil. Kuid wastuseks faschistidele suureneb iga päewaga kompartei mõju. Saksamaal andis 4,6 miljoni töölist oma hääle „Nõukogude Saksamaa“ eest, proletariaadi diktatuuri eest. Poola seimi wallimised andsid tunnistust sügawast poliitilisest kriisist, mis wiimasel ajal eriti süweneb. Pilsudski suutis ainult metsiku terrori abil enamuse saada, ja see teeb „wallimise wõidu“ täiesti tühjaks. Waewalt suudeti maha suruda talupoegade ülestõusud Lääne-Ukrainas, kui juba Lääne-Walge-Wenemaal käärimine algab.

Missuguse järelduse wõime siit teha? Järeldus wõib olla ainult üks: niihästi Saksamaal kui ka Poolas on tekkimisel otsekohelelt rewolutsiooniline olukord, mis tuletab meie seisukorda esimestel aastatel peale imperialistilist sõda. Kapitalism istub püssirohu tünni otsas, mis iga silmapilk lõhkeda wõib, ja see sunnib teda wäljapääsu otsima, ükskõik mis hinna eest ehk millisel teel.

Kust seda leida? Anname sõna imperialistidele.

„Kriis oleks üle elatud, kuid need 900 miljoni, kes nüüd ühedel ehk teistel poliitilistel põhjustel meie kaupsid ei

osta, neid ostma hakkaksid. NSWLiidus, Hiinas ja Indias seisab ülewalmistuse kriisi lahenduse wõti“, räägib üks Inglise wabameelne alamkojas. Kuid N. Liidu wäliskaubanduse monopoli wõib muidu ainult sõjariistus jõududega; loogiline järeldus siit on — interwentsiooni organiseerimine N. Liidu wastu.

Toome siin weel mõned wäljawõtted wene walgekaardlase Rjäbuschinski artiklist, mis seda wäärt on, et iga tööline ja talupoeg seda loeks. Kõik selle, mida Poincaré j.t. maha salgawad, millest nad „mõtelnudki“ ei olewat, lobiseb Rjäbuschinski otsekohe wälja, püüdes selgeks teha interwentsiooni hädatarwikkust.

Rjäbuschinski algab oma artiklit sellega, et jaotab sõjad kahte liiki. Esimesesse kuuluvad sõjad, mis on mõtetud, kahjulikud ja purustawad. Teise liiki need sõjad, mis on kasulikud, mõistlikud ja inimesoo edaspidise hea käikäigu huwides. Imperialistiline sõda kuulub esimesesse liiki, aga „inimesoo kultuurse osa sõjariistus wõitlus III Internatsionaaliga Wenemaa wabastamise eest, muidugi on ajaloo poolt määratud kõige õiglasemate ja kasulikumate sõdade liiki“. Wõib olla ehk huwitab lugejat teada saada, miks isand Rjäbuschinski sõda kommunistide wastu nii wäga ülistab? Oodake, selle peale annab nimetatud isand kohe wastuse.

Asi seisab selles, et kapitalistide wäljarwamiste järele „kommunistide walitsus Wenemaale (loe: kapitalistidele — P. M.) iga aasta kaks ja pool miljardi kuldrubla maksma läheb. Nüüd, kahjuks, tuleb konstateerida selle summa tuntawat kaswu.“ Kui siia juure arwata summad, mida kapitalistid mõne aastase „waba töö“ järele „kokku hoida“ suudaksid, saame ümarguse ja isuäratawa arwu, mis „wõrduks 5½ miljardi kuldrublale“.

Ja edasi. Rjäbuschinski tõendab, et „spetsialistid“ olid walmis seda operatsiooni (Wenemaa wabastamist) korda saatma ühe miljoni inimesega. Kogu „wäljaminek“ wõrduks 100 milj. naelale, s.o. 1 miljardi rublale. Nüüd olla aga wäljaminekud weel vähemad, ja kui

neli, wiis aastat veel oodata, maksaks „isamaa wabastamine“ ainult 10 miljoni (!) inglise naela, „kuid selle aja jooksul kaotaks ilma- — eriti aga Euroopa — majandus vähemalt 2 miljardi naela.

Kus on siin asjalik arwestamine?”

Wenemaa „wabastamisel“ on veel teine tähtsus. „See on tõeline, radikaalne tööpuuduse probleemi lahendus“, hüüab nimetatud isand, sest Wenemaa oleks suurem Euroopa kaupade tarvitaja. Ja täiesti loogiliselt teeb Rjabuschinski siit järelduse, et: „ei ole ilmas ette võetud, mis oleks majanduslikult tulusam, rohkem kasutõotaw, kui Wenemaa wabastamine. Ühe miljardi rubla kulutamisega saab inimkond (loe: kapitalistid — P. M.) mitte vähem kui 5 miljardi sissetulekut, s. o. 500 prots. aastas ja veel hea lootusega, et kasu edaspidi iga aasta veel 100—200 prots. suureneb.

Kus on asi parem?”

(Minu sõrendus — P. M.)

Jah, tõesti, kus on asi parem? Kust mujalt saab veel 500 prots. aastas? Ning peale selle veel wäljawaated edaspidiseks...

Küsimus on selge. Toodud wäljawõtted räägiwad küllalt selget keelt, ega waja seletamist. Meie wõime edasi minna, jättes Rjabuschinski j. t. unistama 500—700% listest sissetulekutest.

Nüüd, kus oleme wälja selgitanud need põhjused, mis imperialiste, wene walgekaardlasi ja nende käsikuid „Tööstusepartei“ sundisid Nõukogude Liidu wastu sõda ja interwentsiooni organiseerima, vaatleme lühidalt, kuidas Wenemaa kapitalismile tagasiwõitmine sündima pidi.

Kui wäikekodanline kontrrewolutsioonäär Trotski rewolutsiooni hukatust nägi tööliste ja talupoegade wastuolus, siis suurkodanline „Tööstusepartei“ (suurkodanlus on alati suutelisem seisukorda õigemalt hindama kui lühikese nägemisega wäikekodanlus), hinnates meie sisetsemist seisukorda, jõudis kindlale ja täiesti õigele otsusele, ei niisuguseid wastuolusid ja niisuguseid jõude, mis proletariaadi diktatuuri kukutada suudaks, Nõukogude Liidus olemas ei ole.

Ent anname sõna „Tööstusepartei“ juhi, prof. Ramsinale.

„Peale ülesehitamise ajajärku algaw maa edukas ümberkorraldamine, nõukogude walitsuse ja maa majandusline tugewenemine tegid kontrrewolutsioonilise pöörde sisemiste jõududega, talupoegade ehk sõjalise ülestõusu teel täiesti lootusetuks...“

Loomulik, et pärast niisugust sisemise seisukorra hindamist jäi waid üks tee, üks abinõu järele, mille kaudu kontrrewolutsioon oma eesmärgile wõis jõuda. See abinõu on wäliline interwentsioon, mille organiseerimisele siis kõigi jõududega asuti. Ramsin ise räägib selle kohta järgmist:

„Tööstusepartei“ nägi oma tegevuse algusest peale interwentsioonis pea reaalselt jõudu, kes suudab kukutada nõukogude wõimu.“

Sedasama kordab ka kahjustajate teine juht, Tsharnowski, tunnistades, et nad kõik oma lootused rajasid „sõjalise interwentsiooni peale“.

Teises kohas räägib Ramsin, et „ainult interwentsiooni tunnistati õigeks ja kiireks abinõuks kontrrewolutsioonilise pöörde läbiwiimiseks“, ja lisab juure: „Sellepärast läks keskkohalt otsekoheselt tehniliselt kahjutegewuselt kiiresti üle „plaanilisele kahjutegewusele“, et „Liidu majanduslise elu kunstliku halwendamisega kiirendada kontrrewolutsioonilist pööret“.

Edasi tunnistab Ramsin, et „Tööstusepartei Pariisis asuwa „Kaubanduse- ja tööstusekomitee“ kaudu raha sai niisasti endistelt wene töösturitelt, kui ka nahwtatööstuse ringkondadelt ja inglise ning prantsuse walitsuselt. Üldine summa, mida „Tööstusepartei“ kahjutegewuse organiseerimiseks sai, ulatab kahe miljoni rublani. Et imperialistid kahjustajaid finanseerisid, see leiab kinnitust ka Laritshewi tunnistustes. Näiteks räägib ta, et neil Ramsiniga oli 8. okt. 1928. a. Pariisis kokkusaamine Denissowiga („Torgpromi“ — kaub. ja tööst. komitee — esimees), kes alla kriipsutas, et „Kaubanduse- ja tööstusekomitee“ saab kindlat toetust prantsuse

ja inglise walitsuselt ja et interwentsiooni küsimus mingil tingimisel päewakorrast ära ei lange, kuigi see mitmesugustel põhjustel 1928. a. pealt 1930. aasta peale on lükatud, waid ümberpöördukt — interwentsioonile walmistatakse wäljamaal agaralt ette ja järelikult on „Tööstusepartei“ tegewus Liidus iseäranis tähtis.“

Nagu neist tunnistustest näha, loodi juba 1928. a. sügisel imperialistide ja kahjustajate wahel kindel side. Esmalt sündis see wene walgekaardlaste kaudu, kuna hiljem otsekohene ühendus loodi prantsuse kindralstaabiga, kes kogu interwentsiooni ettewalmistustööd juhtis. Konkreetseid plaanid töötas wälja eriline komisjon, mis selleks otstarbeks prantsuse kindralstaabi juure loodi.

Prantsuse kindralstaabi poolt tehti kahjustajatele peale selle weel ülesandeks, N. Liidu sõjajõudude kohta teateid muretseda, s.o. salakuulamist toimetada. Enam weel, kahjustajatele tehti ülesandeks, organiseerida piiri ligidale bensiinibaasid ja luua „Tööstuseparteis“ eriline sõjaline organisatsioon, kes prantsuse kindralstaabi ülesandeid pidi täitma. „Järgmisel päewal sündis kokkusaamine kindral Lukomskiga ja prantsuse kindralstaabi polkownikuga Joinvillega. Joinville'i huwitas peajalikult teadete saamise wõimalus Liidu sõjaliste jõudude kohta... Kindral Lukomski poolt tõsteti esimesene küsimus üles, et „Tööstuseparteis“ luua eriline sõjaline organisatsioon, kes wõiks rahuldada prantsuse kindralstaabi nõudeid...“ — räägib Ramsin 26. now. kohtus antud tunnistuses. Samati leiab kaebeluste tunnistustest kinnitust see asjaolu, et prantsuse kindralstaap töötas Poincaré näpunäidete järele, kes on Prantsusmaa interwentsiooni mõtte kõige agaram eestwõtteleja. Täiesti naeruwäärsetena ja lapsikutena paistab peale neid tunnistusi Poincaré katse ennast puhtaks pesta, nagu ei oleks temal interwentsiooni korraldamisest aimugi.

Ei ole enam mingit kahtlust, et just Prantsusmaa interwentsiooni organiseerimises juhtiwat osa etendas, kahjustajaid rahaga warustas,

salakuulamist ja sõjariistus jõudude organiseerimist korraldas. Tõsiasiad räägiwad selget keelt ja neid ei suuda mingisugused Poincaré „teadaanded“ ega „õiendused“ ümber lükata.

Rääkides interwentsioonist ja sõja ettewalmistamisest, ei tule ära unustada, et seekord ei ole jutt mitte sellest, et imperialistid üldse sõda kawatsewad. See pole uudis. Jutt on sellest, et seekord oli wäljatöötatud laialdane operatiivne ja taktiline plaan, mis haaras oma alla niihästi wälise interwentsiooni, kui ka kahjustajate sisemise ettewalmistustöö. See üldine strateegiline plaan seisis selles, et kõigepealt kindlustada enda seljatagust ja laastada meie seljatagust; aidata Eestis, Soomes, Lätis ja teistes rajarriikides wõimule fashismi, maha suruda kodus töölislikumine ja siis anda järsk, kombineeritud löök Moskwa ja Leningradi pihta. Interwentsioon pidi algama Rumeenia wäljaastumisega, kellele Poolamaa appi oleks läinud. Siis pidi järgnema Balti riikide wäljaastumine, kuna Balti- ja Mustast merest neid laewastikud oleks toetanud, saates maale dessante jne. Pearõhk oli pandud sellele, et Moskwa ja Leningradi tööstust Doni kiwisõeraioonist ära lõigata, mille tagajärjel seal wabrikud ilma kütteaineta oleksid jäänud ja oma tegewuse katkestama pidanud. Et see plaan tõesti tarwilikke tagajärgi annaks, oli kahjustajate ülesanne takistada Uurali ja eriti Moskwa lähedase kiwisõeraiooni, Leningradi oblastis aga turbatööstuse arenemist. Peale selle pidid kahjustajad desorganiseerima transpordi, õhku laskma raudteesillad, elektrijaamad, sõjariistade tehased jne. Peale selle otsekohese kahjutegewuse oli „Tööstusepartei“ ülesandeks takistada meie tööstuse arenemist üldse, wähendades tempot, plaanitsedes esimeses järjekorras teisejärgu tähtsusega tööstuseharusid, kutsuda wälja disproportsiooni üksikute walmistuseharude wahel. Eristist rõhku pandi, nagu juba nägime, kütletööstuse laostamisele. Selleks takistati kaewanduste mehaniseerimist, wähendati puurimistööd nahwtatööstu-

ses jne, jne. Näitena wõiks tuua kahjustajate wile-aasta plaani Kusbassi, s.o. Kusneti kiwisöökaewanduste kohta. Selle plaani järele pidi Kusbass koos miljoni tonni sütt andma. Tõepoolest aga annab ta partei wile-aasta plaani järele 19 miljoni tonni Teise näite wõiks tuua transpordist, kus kahjustaja Tsharnowski tunnistuse järele meelega wedurid erilise raske konstruksiooni järele ehitati, et sel teel **sundida wana sildu ümber ehitama**, mis hiiglasummad oleks maksma läinud. Niisuguseid näited wõiks kümnend ja sajad tuua, kuid arwame, et neistki jätkub kahjutegemise wiiside illustreerimiseks.

Kõige selle kahjustamise tulemuseks pidi olema üldine majandusline kriis, mis N. Liidu enesekaitset äärmiselt pidi nõrgestama.

Tähelpanemiseväärt on see asjaolu, et kahjustajad oma plaanide teostamisel suurt lootust panid **parempoolse kallaku peale**.

„Selle kallaku esindajate poolt läbiwiidawad ideed paistsid meile meie eesmärkide saawutamiseks nii soodsad olewat, et nende ideede teostamist peeti meil soowitawaks ja tarwilikuks. Selles mõttes püüdsime ära kasutada oma mõju asutuste wastutawatele juhtidele, wälja astuda ajakirjanduses... püüdsime ühiskondlisele arwamisele tõendada, et parempoolne kallak seisukorda õieti hindab ja et partei pealiin läbi kukub“, tunnistab üks kahjustajatest — Fedotow — kohtus.

Parempoolne kallak, wõideldes partei pealiini wastu, püüdes wähenendada tööstuse arendamise tempot jne, aitas ja aitas sellega objektiivselt, ilma et ta seda ise oleks tahtnud, kahjustajatele nende plaanide täitmisel kaasa, muutes seega klassiwaenlase agentuuriks parteis. Ja parteil on tuhatkorda õigus, kui ta nõuab, et endised parempoolsed mitte ainult sõnades oma wigu ei tunnistaks, waid tegelikult, wõitluses parempoolsetega, partei pealiini kaitsesid. Neil aga, kes endi paendlistest waadetest lahti ei ütle, kes ei paranda

oma wigu kiiresti ja otsustawalt, ei ole ruumi Lenini parteis. Seesama mak-sab ka parempoolse oportunisti sohu sattunud seltsimeeste kohta wennasparteid. Neil seltsimeestel tuleb enesele selgeks teha, et wõideldes Kominterni wastu, moonutades ja wõitluses leninlist wõitlustaktikat jne nad paratamata langewad sotsiaalfaschistide kilda, nagu see sündis „pahempoolse“ oportunisti, trotskismiga. Et sotsiaalfaschistid praegu interwentsiooni organiseerimisest aktiivselt osa wõtawad ja sellele igatepidi kaasa aitawad, see on ümberlukkamata tõsiasi. Kui nad seda ei tee „wormaalselt, siis sisuliselt on nad interwentsiooniga nõus“, annab üks kaebusalustest edasi Miljukowi sõnad, mis see ütles prantsuse s.-dem. partei kohta. Kõigil on arusaadaw, et see „wormaalselt mitte-nõusolemine“ on ainult taktiline wõte, et töötawatele hulkadele puru silma puistata ja nende tähelpanu imperialistide tegewuselt kõrwale pöörata. Ainus partei, kes töötawaid hulkasid suudab ja tahab Nõukogude Liidu eest ja selle kaitseks wõitlusesse wiia, on kommunistline partei. Ja igaüks, kes teda sealjuures takistab, on **proletariaadi waenlane ja rewolutsiooni äraandja**. Seda tuleb nii parem- kui pahempoolsel kallakul kindlasti meeles pidada. Et just parempoolne oportunism praegusel ajajärgul peahädaoht on komparteid, see leidis kahjustajate tunnistustes uut kinnitust, ega waja enam mingisuguseid teisi tõendusid.

Peatame lõpuks weel Wenemaa jagamise kawa juures, mis peale selle „wabastamist“ pidi läbi wiidama. Nagu me juba eespool tähendasime, on üks peapõhjusest, mis imperialiste interwentsioonile ja sõjale kihutab, **turgude puudus**. Turgude all ei tule muidugi mitte ainult müügiturgusid mõista, waid ka tooresainete turgu, s.o. peaaesjalikult nahwta, kiwisöe, rauamulla jne raioonid. Jagamise kawast on näha, et imperialistilised suurriigid just nende raioonide järele erilist isu tundsid ja tunnawad. Jagamise kawa ise oli peajoontes järgmine: Prantsusmaa pidi

saama Donbassi, Inglismaa Baku ja Grosnõi nahwtaraioonid, Poolamaa — Ukraina kuni Dneprini, Rumeenia — Moldaawia, Soomemaa — Leningradi (!) ja Karjala, ning Eestimaa — Pihkwa ja Nowgorodi raioonid, kui „põlise eestlaste maa“. Ühe sõnaga, Wenemaast pidi saama harilik imperialistide asumaa, nagu seda on India, Hiina jne. Mis puutub imperialistide ketikoertesesse — Eestisse, Soomesse j.t., siis olid neile lubatud suutäied arusaadawalt ainult „mee mokaadele määramiseks“, et neid korraldatawasse awantüüri tõmata. Igale wähegi terwe mõistusega inimesele on selge, et Leningradi Soomele lubamine on täieline mõttetus, kas wõi juba sellepärast, et wene rahwuslased niisugust seisukorda ilmaki ei lubaks, niipea kui neil jalgealune wähegi kindluneks. Teiseks ei tule unustada Leningradi proletariaati, kes suutis jalust rabada Isegi tsaariwalitsuse, ja proletariaadi diktatuuri kolmetelstkümnne aasta kestel kõik aeg Nõuk. Liidu proletariaadi eesrinnas on samunud. Unistada Leningradi üle walitsemisest wõib ainult saagiahnusest ja Suur-Soome loomise kawatsustest pimenenud tõusikkodanlus, teistele on see lihtsalt meeletu jaburdus, nagu eesti tõusikute suuwesistus — Pihkwa ja Nowgorodi pärast. Ent imperialistidel on tarwis suurükiliha, miks siis kutsikaid mitte kondiga meelitada.

„Tööstusepartei“ awalikukstegemine paljastas imperialistide plaanid ja kawatsused ning sunnib interwentsiooni küll wist jällegi edasi lükkama. Kuid tähendab see seda, et nad oma sepiatused jätawad? Ei mingil tingimisel. Interwentsioonil ja sõja ettewalmistus läheb weel suurema hooga kui enne. Rahwuswaheline proletariaat peab walwel olema, era tohi unustada, et Nõukogude Liidule kallaletungimine ainult aju tiseks on edasi lükatud, kuni saabub soodne juhus wäljaastumiseks. Sotsiaalfaschistid karjuwad praegu rohkem kui kunagi enne „wägiwallast“ ja „terrorist“, mida kommunistid tarwitawat „ilmsüüta“ spetside ja teadlaste kallal. Seda teewad ka eesti sotsid, tasandades seega teed faschistilisele diktatuurile Eestis.

Kuid Eestimaa töölisteklass tunneb liigagi hästi Isborski kangelasi ja esimese detsembri ülestõusu werreupatajaid, et end mitte eksiteele lasta wiia. Järjesti kindlamini koondub ta Eestimaa Kommunistilise Partei ümber ja pöörab sõja korral püsside ning kuulipildujate suud kodanluse enese wastu.

Imperialistide, walgekaardlaste, kontrrewolutsiooniliste kahjustajate ja sotsiaal-äraandjate „ühisele wäerinnale“ seab rahwuswaheline proletariaat wastu oma ühise wäerinna, tõustes wõimsa müürina N. Liidu, kogu maailma töötawa rahwa ühise isamaa kaitseks.

P. Meisel.

Saksamaa suurte klassiwõitluse lahingute ees

(Parlamendiwalimiste kokkuwõtted)

Riigipäewa walimised Saksamaal, mis 14. septembril ära peeti, on ajaloolise tähtsusega sündmus. Selle tähtsus ulatab kaugele üle Saksamaa piiride, ulatab üle ilma. Nende walimiste, kui ka pärastiste sündmuste najal Saksamaal wõib teha poliitilise kokkuwõtte üleilmse kapitalistilise majanduskriisi arenemise esimesele ajajärgule. Nad annawad kapitalismi stabilisatsiooni lagunemisele Euroopas tugewa tõuke ning

organiseeriwad klassiwõitluse terawnemist ja Saksamaa töörahwahulkade kiiret rewolutsioniseerimist.

Mis näitawad walimiste tagajärjed?

Üldine äraantud häälte arw tõusis, 1928. aasta walimistega wõrreldes, 4.217.961 ehk 13,7 prots. See näitab, et hulkade poliitiline aktiivsus Saksamaal suurel määral on kaswanud. Antud häälte jagunemist üksikute parteide järele näitab järgmine tabel.

Hääletamise tagajärjed, wõrreldes 1928. a. walimistega.

	1930. a.	1928. a.	Wähem	Rohkem	Protsentides
Kommunistid	4.590.179	3.252.876	—	1.327.303	+ 40,7
Sotsiaaldemokraadid . .	8.572.016	9.150.533	578.517	—	— 6,3
Rahwussotsialistid (faschistid)	6.401.210	809.939	—	5.591.271	+690,3
Saksa rahwuslased . . .	2.458.497	4.380.196	1.921.699	—	— 43,9
Wanameelsed	313.478	—	—	—	100,0
Maaliit (Landbund) . . .	1.298.752	908.939	—	389.813	+ 42,9
Kristlik. sotsialistid . . .	869.377	—	—	867.377	100,0
Saksa rahwapartei	1.576.149	2.678.532	1.102.383	—	— 41,1
Keskerakond	4.128.029	3.656.364	—	471.665	+ 12,9
Baieri rahwaerakond . .	1.058.124	944.304	—	113.820	+ 12,0
Riiklik partei	1.322.608	1.478.469	155.861	—	— 10,5
Saksa talurahwa partei .	399.072	480.947	141.875	—	— 29,5
Majanduspartei	1.360.585	1.386.138	25.553	—	— 1,9

Ülejäänud hääled langewad terwe rea wäikeste rühmituste peale.

Nagu sellest tabelist näha, tuleb walimiste tagajärgede hindamisel eriti alla kriipsutada nelja üksteisega üldises sidemes olewat asjaolu. Need on: 1) Kommunistilise partei wõit walimistel (häälte arwu suurenemine wõrreldes 1928. aastaga 40,7 prots. wõrd); 2) faschistidele antud häälte suur kasw; 3) sotsiaaldemokraatide lüüasaamine walimistel, ja 4) wanade kodanliste parteide lagunemine (neile antud häälte üldine wähenemine).

Missugused sotsiaalmajanduslised ja poliitilised tegurid sünnitasid need muudatused Saksa parlamendis?

Saksamaal on sügaw majandusekriis. Üleilmne kapitalistiline majandusekriis omab siin terawama kaju, kui paljudel teistel kapitalistlistel maa-del. Walmistuse üldindeks on alates 1929. a. juunist 109 pealt (1928. a. — 100) langenud 90 peale 1930. a. juuni algul. Pärastpoole on see weelgi langenud ja languse tendents kestab alataasa edasi. Töötatöölise arw kaswab kohutawa kiirusega. Praegu on Saksamaal 3,2 miljoni töö-

tatöölise ehk 1,8 miljoni rohkem kui möödunud aastal ja 1,3 miljoni rohkem kui 1926. a.)* Suur osa neist töötatöölisest ei saa mingit abiraha. Kui siia juure arwame töölistehulgad, kes lühendatud tööajaga peawad töötama, siis on tööpuudusel kannatajate hulk weelgi märksa suurem.

Saksamaa töörahwas ägab kahekordse koorma all. Üheltpoolt pumpab ninimetatud wõitjate maade kodanlus temalt „Youngi plaani“ põhjal wälja määratud summad ninimetatud (heakstegemise (sõjakulude) maksudeks, teiselt poolt tungib „oma“ kodanlus ühes majandusekriisi terawnemisega ikka jõhkramalt töölisteklassi elatismäärale, sotsiaalsele kindlustusele jne peale. Kodanlus koondab oma jõudusid ja otsib wäljapääseteed kriisist töölistehulkade elatismäärade karpimisest ning tema poolt kättevõidetud õiguste likwideerimisest, s.o. faschistilise diktatuuri maksmapanemisest. Sotsid mängiwad selles töölisteklassile pealetungimises ko-

*) Nüüd, detsembris 1930, loetakse Saksamaal juba üle 5 miljoni töötatöölise. Isegi ametlik aruanne märkis nowembri lõpul 4.200.000 töötatöölise.

danluse abimeeste ja fashistilisele diktatuurile teatasandajate osa. Nad ei takista ja halwa mitte üksi tööliste-klassi rewolutsioonilist wõitlust kodanluse wastu, waid aitawad kodanlusel otsekohe läbi wiia töölistewastaseid seadusi. Sotsid wiisid walit-suses olles läbi niinimetatud „waba-riigi kaitseseaduse“, mis ainuüksi kommunistide wastu on sihitud; nad wiisid terve rea halwendusi ja kitsendusi olemasolewasse tööpuu-duse wastu kinnitamise seadusesse jne. Sotsfashistide teoreetik Helfering töötas wälja Saksamaa proleta-riaadi rahanduslise orjastamise plaani, mille Brüning pärast diktaatorliku 48. § abil maksuma pani. See plaan suurendab töörahwa maksukoormat ja rööwib temalt hiiglasuured summad maksude näol kodanlisele riigile.

Kui siia juure lisada laiade wäike-kodanliste ning talurahwahulkade laas-tumise majanduskriisi tagajärjel, siis saame lühidates joontes pildi sellest ollukorrast, milles sündsid riigipäewa walimised 14. septembril.

Saksamaa kommunistline partei läks walimistele selgete ja kindlate leninistlike hüüdsõnadega. Ta seadis üles Saksamaa sotsiaalse ja rahwuslise wabastamise programmi. Selles prog-rammis näitas ta, et ainult kommunist-line partei ja proletaarne rewolutsioon suutlised on tühistama Youngi plaani ja imperialistlisi Versailles lepinguid ning wabastama töörahwast „oma“ ja wäljamaa kapitalistide kurnamise alt. Kommunistlise partei keskhüüdsõnaks ja lipukirjaks oli **Nõukogude Saksa-maa**. Sealjuures ei loonud kompartei hulkadele mingit pettepilli parlamen-dist, waid rääkis neile selgel ja arusaada-wal keelel, et mitte parlamendi kaudu ei saa töörahwas oma elujärke paran-dada ega programmi läbi wiia, waid see sünnib proletaarses rewolutsioo-nis, proletariaadi diktatuuri maksuma-panemise teel, hulkade wõitluses kurnajate wastu wäljaspool parla-menti — klass klassi wastu. Ja kom-munistline partei suutis walimistel oma järele tõmmata parema osa saksa

proletariaadist. 4,6 miljonit häält, mis Saksamaa kommunistline partei walimistel sai, see tähendab 4,6 mil-jonit tööstusetöölisi, kes walmis on wõitlema kommunistlise partei juha-tusel Nõukogude Saksamaa eest, see tähendab 4,6 miljonit proletaarlast, kes kindlasti aru saawad, et ainuke wäljapääsetee kriisist, ääretust wilet-susest ja kurnamisest on proletaarne rewolutsioon.

Kuid kas piirdub sellega kommu-nistlike partei wõit septembrikuu walimistel? Ja kas saab üldse sotsiaal-poliitilisi ümbermahutusi ja sündmusi, nende suurust ja ulatust mõõta walimisedeliga?

Kaugeltki mitte. Kõigepealt ei awalda walimistel antud häälte arw puht mehaaniliselt, arwuliseltki mitte rahwahulkade meeoleolu, sest suur hulk kodanikke ei hääleta üldse, suur hulk aga, nagu töölisnoorsugu, ei saa seda teha, sest neil puudub walimis-õigus. Kuid ka mitte selles ei seisa küsimuse põhipunkt.

Et Saksamaa töörahwahulkade re-wolutsioniseerumisest selget pilti saada, peame waatama ka asja teist külge. Fashistid said walimistel suure wõidu. Nendele antud häälte arw kaswas eelmiste walimistega wõr-reldes ligi kaheksakordseks. Sellel asjaolul on **kahesugune tähtsus**. Esi-teks näitab see kodanluse ajutist wõitu, näitab kodanluse püüete aju-tist kordaminekut poliitilisest unest ärganuid ja pahemalepoole mine-waid hulke rewolutsiooniliselt — kom-munistliselt teelt kõrwale pöörata. Teiselt poolt näitab see suurte hulkade pettumist kapitalistlikes korras, näitab nende mässu algust selle korra wastu. Kahtlemata on fashistid suurkodan-luse partei, kelle ülesanne on maksuma panna kõige werisemat kodanluse ter-rorit ja diktatuuri. Kuid walimistele läksid nad demagoogiliste hüüdsõna-dega, lubasid walijate ees kapitali ohjastada, Youngi plaani tühis-tada jne.

Just sellepärast läks fashistidel korda oma mõrda tõmmata käsitöö-

lisi, linna väikekodanluse hulke, põlutöölisi, riigiteenijaid ning osalt ka mahajäänumaid töötuid ja töötawaid wabrikuproletaarlasi. Nad hääletasid fashistidele sellepärast, et neile fashismi sihid selged polnud. Nende silmis olid fashistid kapitalismi ja selle poliitilise ning majanduslise rõõwplaani waenlased.

See tähendab aga seda, et fashistide poolt eksiteele wiidud hulgad **homme** neile selja pööravad. See **homme** sünnib seda kiiremini, mida rutemini kommunistiline partei hulkadele igapäewases wõitluses kapitalistide jõhkra pealetungimise wastu, hulkade wastupealetungimise organiseerimises ja juhtimises selgeks jõuab teha, et väljaspool proletariaadi diktatuuri ei saa olla Saksamaa töörahwa rahwuslist ja sotsiaalset wabastamist. Kommunistiline partei suudab seda. Järjesti terawnew majandusekriis, mis töötawad hulgad ikka suurema wiletsuse sisse tõukab, soodustab seda wäljawaadet.

Sotsiaaldemokraatia, kodanlise korra tähtsam tugi, see sotsiaal-fashistide partei, kes mitmemiljonilise saksa

proletariaadi rewolutsioonilist wõitust mitte ükski ei takista ja kodanlusele maha ei saherda, waid seda otsekohe kägistab, kes kõige ägedam Youngi plaani kaitsja on, sai septembriwalimistel rängasti lüüa.

Walijate arwu üldisest kaswust hoolimata kaotas ta 600.000 walijat. Ja seda pärast seda, kui ta k. a. kewadel „wastasrinda“ asus, et wastasrinna sõnakõlksude warjus paremini riigi fashiseerimisele kaasa aidata.

Kuid sotside kaotus on weelgi suurem, kui walimiste tagajärgi üksikute ringkondade järele waatame. Berliinis, Ruhris, Rheini-Westfaleni maakonnas kaotasid nad weerandi osa oma endistest häälttest. Pea kõigis tähtsamates walimisringkondades on kommunistiline partei juba praegu sotsiaaldemokraatidest kõwem.

Samal ajal, kui sotsid üle Saksamaa ligi neli miljoni häält kommunistidest rohkem said, ületab kommunistidele antud häälte arw tähtsamates tööstuseraioonides sotside oma 100 tuhande wõrd. Toome selle tõenduseks järgmise tabeli:

	Kommunistid	Sotsid	Kommunistid sotsidega wõrreldes	
			Rohkem	Wähem
Berliin 1928	352.080	404.786	—	52.700
1930	408.642	346.014	62.628	—
Köln-Aachen 1928	97.391	172.930	—	75.539
1930	169.072	165.683	3.389	—
Lääne-Düsseldorf 1928	122.108	143.347	—	21.239
1930	176.123	119.178	56.345	—
Ida-Düsseldorf 1928	238.725	202.503	36.222	—
1930	320.812	160.549	151.263	—
Merseburg 1928	176.113	171.967	4.148	—
1930	205.495	169.399	45.096	—
Oppeln 1928	71.626	70.160	666	—
1930	111.167	62.706	48.151	—

Nagu sellest tabelist näha, on kommunistiline partei tähtsamates tööstus- ja raioonides sotsidest juba märksa tugevam. Kommunistiline partei on proletariaadi enamuse võitmise teel määratu sammu edasi astunud. Seda kommunistide otsustava tähtsusega võitu on sunnitud tunnistama ka sotsid ise. Sotside Berliini leht „Abend“ kirjutab, et: „Kommunistiline partei on massiline just neis kohtades, millel tööliselihikumises otsustav tähtsus on“.

Ühes sotsidega said rängasti lüüa ka wanad kodanlised erakonnad, kes walitsuse tüüri juures asusid. Ainult keskerakond (katoliiklased) võitis hääli juure. Wanad kodanlised erakonnad kaotasid kokku ligi 3½ milj. häält. See kaotus on ka arusaadaw, sest walitsusparteidel polnud walijatele muud midagi pakkuda, kui sedasama, mis Brünning diktaatorliku 48. §-ga juba maksma oli pannud. Brünning pidi ka walimistele minnes deklareerima, et peale selle plaani*) teist majanduse päästmise abinõu ei ole. See plaan on aga töötawate hulkade orjastamise ja kurnamise plaan ja sellepärast andsid töötawad hulgad walimistel selle plaani teostajatele — keskerakondadele ja sotsiaalfaschistidele õigē hinnangu: nad andsid oma hääled kommunistidele ja faschistidele, lootes wiimastelt nende pettehüüdsõnade elluwilmist.

Walimise tagajärjed panid saksa kodanluse ja sotsid üpris raskesse seisukorda. Kõigepealt puudus iga-sugune võimalus wähegi püsiwa walitsuse loomiseks. Endised walitsusparteid olid ka üheskoos nõrgad selleks. Sotside partei oli ja on küll,

*) See plaan seisab järgmistes abinõudes: „neegrimaks“, mille põhjal kõik kodanikud, ükskõik missugune nende aineline seisukord ka ei oleks, peawad iga aasta riigile 6 marka maksma, poissmeeste maks, ametnikkude ja teenijate palkade kärpimine 6 prots. wõrd, eriline maks söökide ja jookide pealt restoranides, töötatöölise kinnitusabi alandamine, ning peale selle 1-miljardiline toetus töötawate hulkade kulul Ida-Saksamaa suurpõllupidajatele.

nagu alati, walmis kodanlusele abiks olema, kuid ikkagi oleks jäänud tugew wastarind kommunistide ja rahwussotsialistide näol. Wiimaste ees seisis küsimus: kas oma suhtumisest Youngi plaanile lahti ütelda ja walitsusse minna, wõi wastarinda jääda ning oma hüüdsõna eest wõidelda. Siin awanes kommunistlisel parteil soodne võimalus hulkadele faschistide õiget nägu ja sotside sotsiaalfaschistlikke plaane selgeks teha. Kommunistiline partei esitas kohe esimesel parlamendi koosolekul kaks tähtsat ettepanekut. Ühes pani ta ette wiibimata ära muuta walitsuse erakorralised määrused, mis 48. § abil maksma pandi, teises ettepanekus nõutakse Youngi plaani maksuuse wiibimata tühistamist. Ja siin näitasid faschistid, et nende hüüdsõnad Youngi plaani tühistamise kohta ainult hulkade petmise jaoks on, nad ei hääletanud kommunistide ettepaneku poolt. Kodanluse ja sotside ühine wäerind tuli sellest raskest seisukorrast wälja sellega, et riigipäew kuni detsembrikuuni laiali saadeti, kuna aga walitsus sotside täielikul toetusel maksma pani oma rõõwplaani.

Saksamaa seisab praegu suurte klassiwõitluse lahingute ees. Kodanlus walmistab faschistilise diktatuuri maksmapanemisele. Parlamendivalimiste tagajärjel suurenes faschistiline hädaoht mitmekordselt. Proletariaat koondab oma jõudusid, et kommunistilise partei juhatusel kodanluse pealetungi tagasi lüüa ja wastupealetungimisele asuda. Suured lahingud on juba alanud. Berliini metallitöölise streik, mis mitu nädalat kestis, on selle tõenduseks. See streik lõppes küll sotsiaalfaschistide äraandmise tagajärjel kaotusega, kuid hulgad õppisid temast palju. Selgemini kui kunagi warem nägid nad sotsfaschistide äraandlikku nägu ja õppisid tundma seda tõsiasja, et ainult kommunistiline partei ja rewolutsiooniline ametühisuste wastarind tööliste-klassi huwidē eest wõitlewad. See

streik andis tõuke veel suuremate klassiwõitluse lahingute arenemisele, mis käesolewal talwel paratamata peawad lahti puhkema.

Brünningu, kui ka teise faschistlise walitsuse sammud ning ettewõtjate pealetungimine ei saa hulke rahuldada ja neid uskuma panna, et kapitalistiline Saksamaa mingi tõusu eel seisab, nagu sotsfaschistid seda tõendada püüawad. Suuremad raskused on alles ees. Isegi kodanliste majandusemeeste hindamise järele tõuseb töötatöölise arw talwel 5—6 miljonini. Töötatöölised, kellele walitsuse programm kõige rängema olukorra kaela toob, samuti ka töötawad töölised, kelle tööpalka 20% wõrd alandada tahetakse, jõuawad veel enam arusaamisele, et ainukeseks pääseteeks sellest pööraselt wiltsast olukorrast on proletaarne rewolutsioon. Ka „pahemoolsete“ sotside sõnakõlksud, mis selleks on määratud, et sotsfaschistide mõju hulkades alal hoida, ei suuda selles olukorras hulke enam kaua petta.

Luues rewolutsioonilist ühist wäärinda alt hulkadest ja sellele wäärinnale toetudes näitab Saksamaa

kommunistline partei teed nendele hulkadele, kes veel sotsfaschistide järele lähewad ehk rahwusfaschistide poolt eksiteele on wiidud. Kommunistiline partei sai walimistel suure wõidu just selle tõttu, et ta poliitika õige ja järjekindlalt leniniline on, et ta hulkade ees enamlise kindluse ja selgusega arendas Saksamaa sotsiaalse ja rahwuslise wabastamise plaani proletariaadi diktatuuri alusel. Nüüd esineb kompartei hulkade ees oma programmiga töölisklassi kaitsmise alal kodanluse ja faschistide pealetungimise wastu. Kommunistiline partei kutsub töötawaid hulke wõitlusele oma igapäewaste huwide eest, sealjuures näidates, et neid huwisid saab läbi wiia ainult halastamata wõitluses — klass klassi wastu, et ainult Nõukogude Saksamaa töörahwa nende kütketest ja kaswawast faschismihädaohust wõib wabastada. Pole kahtlust, et Saksamaa kommunistline partei, ÜK(e)P järgmine enamline partei, selle ülesande täidab ja Saksamaa proletariaadi wiimsele otsustawale wõitlusele wiib — Nõukogude Saksamaa eest. Riigipäewawalimistel saadud hiilgaw wõit on selle eelduseks.

E. A.

Parem-„pahempoolse“ bloki õppetunnid

NSW Liidu töölisklass tungib praegu ÜK(e)P juhatusel terwel wäärinnal kapitalistlikele elementidele otsustawalt peale. Põhimomendiks selles pealetungimises on asjaolu, et ta tormilise hooga arendab sotsialistlist suurtööstust ja, kõigepealt, rasketööstust, juurides wälja kapitalismi juuri, teostades põllumajanduse põhiraioonides täielikku kollektiwi-seerimist, ning likwideerides sellel alasel kulakuid, kui klassi.

Kuid selles pealetungimises on olemas raskused, mille ärawõitmiseks töölisklass kogu jõudu peab pingutama. Mitte ainustki tähsamat wõitu ei saa kätte ilma wisa ja otsustawa wõitluseta raskuste wastu. Need ras-

kused ei sünnita ÜK(e)P-le ja kõigile teadlikkudele NSW Liidu proletaarlastele mingit ootamatust. Neid raskusi nägi partei täie teadmisega ette ja teadis, et need järelduwad praeguse ajajärgu iseloomust, mis endas omakord sisaldab nende raskuste ärawõitmise wõimalusi. Just sellest, et käesolewal ajajärgul käimas on otsustaw wõitlus kogu rahwamajanduse ümberkorraldamise eest ning ühes sellega ka ühiskondlik-majandusliste wahekordade eest, eriti põllumajanduses, järelduwad käesolewa ajajärgu raskused.

Sotsialistlise pealetungimise wäärinnal ja raskuste ärawõitmise teel sammub NSW Liidu töörahwas ÜK(e)P

juhatusel wõidult wõidule. Wiie-aasta plaani teine majanduseaasta lõppes suure wõiduga, mis kindlustab wiie-aasta plaani teostamise nelja aastaga. Eelseiswal — kolmandal — aastal wiiakse tingimata läbi sarnane tööde plaan, mis oma ulatuse poolest kõik eelmistel aastatel teostatud plaanid ületab. Kuigi peaülesandeks wiie-aasta plaani teostamisel edaspidigi jääb valmistusabinõude valmistamise — rasketööstuse —, terase-, raua-, kiwisõe-, nahwa-, elektrienergia-, masinaehituse-, keemia- jne kiire arendamine, siiski toob wiie-aasta plaani kolmas aasta juba kaasa kerge- tööstuse — tarbeainete valmistamise — arenemishoo kiirenemise. Sarnane on ÜK(e)P XVI kongressi otsus. See asjaolu sai wõimalikuks ainult selle tõttu, et NSW Liidu töölisklass ÜK(e)P juhatusel esimese kahe-aasta jooksul kõik jõu kokku wõttis, et arendada kiires tempos rasketööstust, seda sotsialistilise tööstuse aluspõhja, ilma milleta wõimata oleks olnud juba nüüd, wiie-aasta kolmandal aastal, suuremaid summasid ja jõukulu- tust tarbeainete valmistamise töö- tusesse panna ja sellega veel kiirema hooga töötawate hulkade majandus- list ja kultuurilist seisukorda paran- dada.

Põllumajanduses on partei pealiini alusel suured edusammud saawuta- tud. Tähtsamates põllumajanduse raioonides on 40 prots. talurahwa majapidamistest kollektiwiseeritud. Kollektiwiseerimise liikumise uus tõu- sulaine, mis mõõdnud kewadel aju- tisele mõõnale (mis tingitud oli kol- lektiwiseerimise liikumises tehtud wääratustest mõne parteiorganisat- siooni ja tegelase poolt) järgnes uus tõusuline. Laiad töötawa talurahwa hulgad — keskmikud, rääkimata juba kehwikutest — lähewad nüüd uuel tõusuajajärgul juba kollektiwi- desse selle kindla teadmise- ga, et ainult kollektiwmajapidamistes wõiwad nad pääseda wiltsusest ja tõsta oma ma- janduslist ja kultuurilist olukorda. Kollektiwmajapidamised on seda oma

tegewusega juba näitlikult tõenda- nud. Neid sotsialismi edusaawutusi NSW Liidus wõiwad eitada ainult awalikud oportunistid. Ainult need, rääkimata klassiwaenlastest, wõiwad kõnelda praegustes tingimistes „krii- sist“ ja „paratamata kokkuwarise- misest“.

Otsustaw pealetungimine kapitalist- listele elementidele kutsub välja pöörase wastupaneku kapitalistlike elementide, esimeses järjekorras ku- lakute poolt, kes selgesti näewad ja aru saawad, et see nende hukatus on. Need elemendid kasutawad wõit- luses proletariaadi diktatuuri vastu igasuguseid ja kõiki wõitluse meeto- deid. Selleks, et kulakute seisukohti kindlustada ja kulakute ülestõuse proletariaadi diktatuuri vastu organi- seerida, asusid kulakute ideoloogid (Kondratjew, Tschajanow, Makarow j. t.) kontrrewolutsioonilise rühma or- ganiseerimisele, mida nad nimetasid „Töötawa talurahwa parteiks“. Samal ajal panid nad suured lootused pa- rempoolsete oportunistide peale par- teis, püüdes leida nende seast oma kodanliste ideede teostajaid nõuko- gude aparadis ja parteis. Nad kasu- tasid ära igat oportunistlist välja- astumist partei peallini vastu, samuti nagu iga sarnane wäljaastumine neile uut julgust ja jõudu andis ning neid agaramale wõitlusele proletariaadi dik- tatuuri vastu julgustas. Kodanlised eriteadlased (Ramsinid, Kalinnikowid, Laritshewid j. t.), kes seotud olid wäljamaale pagenud endiste wene töösturitega, kes Prantsuse, Inglise, Poola, Rumeenia, Eesti j. t. kodanluse kasuks Nõuk. Liidus kahjustamise ja salaluuramise tööd tegid, ettevalmis- tades interwentsiooni N. Liidu vastu, püüdsid samuti üksikutele kommu- nistidele ligi tikkuda ning nende kaudu oma „konkreetsed“, „asja- likke“ tehnilisi ja majanduslisi ette- panekuid teostada. Kas on veel pa- remat tõendust tarwis selleks, et näi- data, et parempoolsed oportunistid klassiwaenlase tööriistadeks ja agen- tideks on muutunud.

Oportunistlised kõikumised meie partei üksikutes lülides on paratamatud ajajärgul, mil partei kõik jõud koondab sotsialistlikuks pealetungimiseks, mil klassiwaenlane samuti kõik jõud koondab sellele pealetungimisele wastupanekuks. Raskused, mis selles wõitluses ette tulewad, panewad kõikumata ka proletariaadi üksikud kihitused, kes weel sotsiaalse arenemise wäljawaadete üle täielikule selgusele pole jõudnud. Need kõikumised anduwad edasi ka partei üksikutesse osakestesse. Kuid seal on nad äärmiselt hädaohtlikud. Sellepärast peab partei halastamatut wõitlust mitte üksi awalikkude klassiwaenlaste wastu, waid ka igasuguse oportunisti awalduse kui klassiwaenlase agentuuri ja mõjuawalduse wastu partei ridades. Partei wõitleb otsustawalt ja halastamata igasuguse õigelt liinilt kõrwalekaldumise wastu, sest selle kasutab ära klassiwaenlane.

Praegusel ajajärgul on parempoolse oportunisti ja kontrrewolutsioonilise trotskismi jäänused partei wastu wõitlemises ühinenud. See tuleb kõigepealt ilmsiks parem-„pahempoolse“ Sõrtsow - Lominadse tegewuses, mis tegutses partei wastu salaja, kahepaiksel, tunnistades sõnades partei pealiini õigeks, kuid tegelikult selle liini wastu wõitlust pidas.

Sõrtsow-Lominadse parem-„pahempoolse“ bloki platworm sisaldab endas parem - pahempoolsete waadete segu. Sisulikult wäljendab see platworm kabuhirmu sotsialistlike ehitustöö raskuste ees, nende raskuste ülehindamist, usu puudust sotsialismi wõidu sisse. Pidades kurssi wäikekodanliste elementide poole, nähes nende hirmu pealetungiwa sotsialismi ees, nähes ainult raskusi, mis sotsialistlike ehitustöö ees seisawad ja mitte aru saades nende raskuste iseloomust, sattusid nad kabuhirmu ja hakkasid oma fraktsioonilises ringis jutlustama „krahhi“ paratamatust, sotsialistlike ehitustöö „kriisi“ jne.

Kohkudes sotsialistlike ehitustöö raskuste ees, hakkasid nii Sõrtsow

kui ka Lominadse kahtlema industriaalseerimise tempode juures, kusjuures Lominadse „tõendada“ püüdis, nagu wähendawat partei temposid, kuna see aga wastupidi on. Sõrtsow seadis üles pessimistlike „teooria“ selle üle, et nõukogude aparat on halwemini töötama hakanud, et partei kaadrid oma ülesannete kõrgusel ei seisa, et wõitlus bürokraatismi wastu ise bürokratiseerub. Lominadse oma poolt rääkis sellest, et partei praegu tööliste huwidele härras - feodaalikult suhtub.

Sarnaseid waateid ei saanud awalikult propageerida üheski tööliste rakkukeses, ühelgi koosolekul. Nende waadete propageerijad oleks töölistel lihtsalt minema kihutanud, ning partei XVI kongress oli parempoolsete waadete propageerimise partei ridades olemisega mitte-kokkukuuluwaks tunnistanud. Sellepärast ei katsunudki Sõrtsow - Lominadse põhimõttetu parem-„pahempoolne“ blokk oma waateid awalikult partei koosolekutel kaitsta. Weel enam, nad ei julgenud isegi awalikult rääkida oma lahkuminekutest parteiga. Nad kinnitasid sõnades, et nad partei pealiiniga nõus on, nõudsid parteilt oma wastu usaldust, kuid salaja asusid nad fraktsioonilise grupi organiseerimisele wõitluseks partei juhtimise wastu. Käesolewates tingimistes ei wõinud see grupp muuks olla, kui kontrrewolutsiooniliste olluste kõnetoruks. Proletariaadi diktatuuri maal, kus kommunistiline partei ainukene legalne partei on, on klassiwaenlane alati püüdnud (eriti aga püüab ta seda nüüd) ära kasutada igasuguseid kõikumisi juhtiwas kommunistlikes parteis. Käesolewal ajajärgul, mil imperialistid interwentsiooni N. Liidu wastu palawikuliselt ette walmistawad, mil waja on kogu jõudu pingutada sotsialistlike ehitustöö raskuste wõitmiseks, mil partei ridades kõige suuremat üksmeelt tarwis on selleks, et kapitalismi jäänusi sise- maal purustada ja wälismaa kapitalismile wastupanekuks organiseeruda,

on väikekodanlised kõikumised parteis eriti hädaohtlikud. Nii wilets ja wärwitu kui Sõrtsow-Lominadse blokk ka ei ole, kuid oportunistid haarasid temast siiski kinni, et oma tegewust elustada. Parempoolsete oportunistide juhtide — Buharini, Rõkowi ja Tomski — kahemõtteline waikimine andis oportunistidele weel hoogu uueks kallaletungimiseks partei juhtimisele.

ÜK(e)Partei, kaitstes partei leninlist pealiini igasuguste oportunistlike kallaletungimiste wastu, tulgu see paremalt wõi „pahemalt“ poolt, pidades halastamatut wõitlust leninlise liini eest kahel wäerinnal, kuulutas ka seekord parem-„pahempoolsele“ blokile halastamatalt sõda. Ta heitis oma ridadest wälja kahepaiksed, kes awalikkudeks kontrewolutsionääriteks olid muutunud (Rjutin, Nusi-now, Kawraiski, Kurss j.t.), ta heitis wälja mõned parempoolsed, kes oma fraktsioonilist tööd partei pealiiniga nõusoleku sildi taha püüdsid peita (Jaglom, Sleprow, Maretski j.t.), ta paljastab parteiliste hulcade ees Sõrtsow, Lominadse, Schatskini j.t. oportunistlik kahepaikset tööd.

Ainult kõigi parteiliikmete kokkuliitumisega partei pealiini alusel, ainult kogu partei kangelasliku teadliku wõitlusega sotsialistlike ehitustöö ülesannete täitmise alal wõib kindlustatud saada sotsialismi täielik wõit kapitalismi üle. Sellepärast annab partei weel kõwemini hoobi oportunistidele ja kõigile tema manööwritel. Sellepärast wõitleb ta weel otsustawamalt kõigi kõikumiste wastu partei ridades.

„K. Int.“

* * *

Parem-„pahempoolse“ bloki küsimus pole mitte üksik ÜK(e)P, waid kogu Kominterni küsimus. Sotsialistlike ehitustöö edu N. Liidus on kogu ilma proletariaadi wõit, tema kaotus — kogu ilma proletariaadi kaotus. Kogu ilma rewolutsiooniline proletariaat, eesotsas Kommunistlike Internatsionaali sektsioonid, pingutab jõudu sel-

leks, et sotsialistlikele ehitustööle oma sotsialistlikele isamaal — Nõuk. Liidus — kaasa aidata ja seda „oma“ kapitalistide ja nende abimeeste, sotsiaalfaschistide, kallaletungimiste wastu kaitsta. Sellepärast on igasugune leninlikest liinist kõrwale kaldumine, igasugune oportunism ÜK(e)P-s samuti ka Kominterni sektsioonide, kogu tema rewolutsioonilise wõitluse wastu sihitud.

Kuid samal ajal peawad kõik Kominterni sektsioonid halastamata wõitlema oportunistide wastu oma ridades. Mida enam kapitalistlike majanduskriiside tööliste klassi rewolutsiooniseerib ja teda pahemale poole tõukab, seda rohkem püüawad igasugused oportunistid seda wõitlust takistada. Parempoolsed, „pahempoolsed“ räuskajad ja kontrewolutsioonilised trotskismi jäänused lähenewad üksteisele tähtsamates Kominterni liini wastu wõitlemise küsimustes ja loowad ühise wäerinna wõitluseks Kominterni wastu ühes sotsiaalfaschistidega.

Eriti kujukalt tuli see ilmsiks kontrewolutsiooniliste kahjustajate — interwentsiooni korraldajate — protsessi puhul, mil nii parempoolsed oportunistid, kui ka kontrewolutsioonilised trotskistid üksmeelselt Nõuk. Liidu peale soppa pildusid ja ühes kodanlike ning sotsiaalfaschistidega interwentsiooni hädaohtu N. Liidu wastu naeruwäärseks püüdsid teha.

Ka Eestimaa kommunistlike partei peab oma wõitluses kallakute wastu Sõrtsow-Lominadse parem-„pahempoolsest“ blokist tõsist õpetust wõtma. EKP ajaloos on juba warengi juhtumisi, mil parempoolsed oportunistid ja „pahempoolsed“ kisakõrid partei juhtimise wastu wõitlemisel on ühinenud. Praegu, mil partei kogu oma jõud koondab wõitluseks parempoolse peahädaohu, sellega leppiwide meeolude ja „pahempoolsete“ wääratuste wastu Kominterni õige liini eest, näeme uuesti oportunistlike olluste blokeerumist.

Just silmapilgul, mil partei oma töös pööret läbi wiib, kõiki jõude

koondades wõitluseks kallakute, eriti parempoolse kallaku ja sellega leppiwate meeleolude wastu, näeme parempoolsete ja „pahempoolsete“ oportunistide — kontrrewolutsioonilise salmiopositsiooni jäänuste — kokkuliitumist wõitluseks partei juhtimise wastu. See tuleb ilmsiks eriti emigratsioonis.

Samal ajal tuleb ette isegi juhtumisi, kus parempoolse oportunisti teooria kandjad ühel ja samal ajal maha saawad „pahempoolsete“ sõnakõlksudega, seega mõlemaid oportunisti wäljendusi ühes ja samas isikus koondades. Tuletame ainult meele sm. W(akmani), kes pea ühel ja samal ajal „Edasis“ ja „Klassiwõitluses“ parem-„pahempoolseid“ seadeid propageeris. Ühelt pool („Edasis“) avaldas ta kõige jämedamaid parempoolseid seisukohti, jutlustades, et eesti töölisteklass kodanluse järele wälwama peab, et kodanlus oma silmapilkseid tujusid pea ei muudaks (jutt on Eesti majanduslike delegatsiooni käigust N. Liitu) ja täiesti tähelepanemata jättis töölisteklassi rewolutsioonilise wõitluse ülesanded kodanluse kukutamiseks. Teiselt pool („Klassiwõitluses“) seadis ta üles „pahem-

poolse“ teesi sellest, et Eesti töölisteklassil muud järele jäänud ei ole, kui „turm ja põrandaalune“, seega leegaalse wõitluse tähtsust eitades ning parteid sektantsuse teele tirida püüdes.

Sarnastele parem-„pahempoolsetele“ blokkidele ja teooriatele peab partei kõige otsustawamalt wastu astuma. Nende teooriate nägu tuleb kõige laiemate parteiliste ja ka töölistehulkade ees paljastada ja neid sarnaste oportunistlike seadete wastu wõitlusele mobiliseerida. Ainult wõitluses kahel wäerinnal igasuguste oportunisti awalduste wastu parteis suudab EKP oma read tugewaks teha ja töölisteklassi praegusel rewolutsiooniliikumise uue tõusu ajajärgul otsustawalt wõitlusele wiia kodanluse faschistlike pealetungimise, nõukogude wastase interwentsiooni wastu, Nõukogude Liidu kaitseks. Parempoolne hädaoht on ja jääb peahädaohuks parteis. Sellepärast kõige otsustawam tuli parempoolse kallaku ja sellega leppiwate meeleolude wastu, kuid samal ajal ei tohi ka unustada wõitlust „pahempoolse“ kallaku, selle oportunisti teise wäljaande wastu.

E. A.

Eestimaa Kommunistlike Noorsoo Ühingu 10. aastapäew

1. Eestimaa kommunistlike noorsoo liikumise enamlistest traditsioonidest.

5. dets. s. a. pühitses E. komm. partei esimene abiline — EKNÜ oma 10. aastapäewa. Partei peab arwestama neid kogemusi, mida EKNÜ on saanud oma 10. aasta wõitluse jooksul, et veel enam kõwendada oma esimese abilise tööd, suurendada talle abiandmist ning kindlustada oma enamlist juhtimist ühingu üle.

Kul meie räägime EKNÜ wõitluse kogemustest, siis tuleb tähele panna, et otsustawa tähtsusega asjaoluks, mis

wajutab pitsati kogu Eestimaa kommunistlike noorsoo liikumise arenemise peale, on see, et see liikumine on wälja kaswanud enamluse kannust ja on läinud enamluse sõjakate traditsioonide jälgedes.

Rahwuswaheline kommunistlike noorsoo liikumine on kahte arenemisteed mõõda sammudes oma praeguse seisukorran wälja jõudnud. Lääne-Euroopas läks see arenemine teisiti kui Wene-maal. Läänes tekkisid töölistenoorsoo organisatsioonid juba mitu aastakümnet tagasi. Nad tekkisid, kui wõitluseorganisatsioonid, wõitluseks töölistenoorsoo majanduslike huwide eest, militarismi

wastu, seades omale ühtlasi ülesandeks töölisnoorsoo sotsialistlike kaswatustöö. Nad tekkisid ja arenesid wõitluses kodanlusega kokkukaswawa äraandliku sotsiaaldemokraatia wastu, kes töölisnoorsoo majandusliste, poliitiliste ja kultuuriliste huwide kaitsmisest ei hoolinud ning militarismi wastu ei wõidelnud. Wenemaal, kus töolisteklassi rewolutsioonilise liikumise eesotsas seisis enamlaste partei, kes iga sammu peal wõitles kogu töolisteklassi, seal hulgas ka töölisnoorsoo huwide eest, läks töölisnoorsoo liikumine teisiti. Rewolutsiooniline töölisnoorsugu ei loonud siin oma iseseiswaid organisatsioone, waid wõitles oma majandusliste ja poliitiliste huwide eest enamlaste partei ridades. Enamlaste partei kaises iga sammu peal töötawa noorsoo huwisid ja oli talle abiks, tõmmates teda enesega kaasa. Lenini huwist rewolutsioonilise noorsoo liikumise wastu ja tema arusaamisest selle liikumise tähtsusest räägib see resolutsioon, mille Lenin ette pani ja mille Wenem. Sots.-dem. T. partei 2. kongress wastu wõttis:

„Wenemaa sots.-dem. tööliste partei 2. kongress terwitab rewolutsioonilise isetegewuse elawnemist koolinoorsoo hulgas, paneb kõikidele parteiorganisatsioonidele ette noortele nende organiseerimise püüetes abiks olla (minu allakriipsutus — L. L.) ja soowitab õpilaste gruppidele ja ringidele töö aluseks wõtta järgmist: esiteks, panna oma tegewuse esimesele plaanile terwiklise ja järjekindla sotsialistilise ilmawaate wäljakujundamise oma liikmete seas ja tutwuneda ühest küljest marksismiga, teisest küljest Wene narodniklusega ja Lääne-Euroopa oportunistmiga, kui peawooludega praeguses wõitlewas eesrinna liikumises“ jne.

Enamlaste partei hool ja abi rewolutsioonilisele töölisnoorsoole, selle noorsoo otsekohene osawõtmine tööst ja wõitlusest enamlaste parteis oli ka üheks peapõhjuseks, miks Wenemaal kaua aega iseseiswaid töölisnoorsoo organisatsioone ei tekkinud. Nad tekkisid enamlaste partei otsekohesel juh-

timisel alles pärast oktoobrirewolutsiooni, kaswades seega otsekohe enamluse kannust wälja.

Enamluse kannust kaswas wälja ning enamluse sõjakate traditsioonide jälgedes läks töölisnoorsoo liikumine ka Eestis, ning see wajutab oma pitsati kogu EKNÜ 10-aastase wõitluse peale.

1905. a. tekkinud rewolutsioonilise koolinoorsoo organisatsioonid, mis tegelikult küll lühikest aega tegutsesid ja pärast rewolutsioonilaine waibumist wälja surid, läksid suuremalt jaolt kindlasti enamlaste parteiga kaasa, wõideldes tema lipu all.

Reaktsiooni aastatel, edasi — uue rewolutsioonilise laine tõusu aegadel ja ilmasõja päewil tegi rewolutsioonilise töölis- ja koolinoorsoo seas tööd otsekohe enamlaste partei oma organisatsioonide kaudu, tõmmates aktiivseid noori oma ridadesse ning rakendades neid tööle partei organisatsioonis.

Ka pärast weebuarirewolutsiooni, 1917. a., tekiwad eesti töölisnoorsoo rewolutsioonilised organisatsioonid enamlaste partei otsekohesel juhtimisel ja abil ning — mis eriti tähelepanuwäärne — enamlaste partei organisatsioonide juures. Need olid noorsoo klubid, mis juba 1917. a. aprillis-mais partei Tallinna organisatsiooni juures loodi, hiljem ka mujal. Ja 1917. a. lõpul ning 1918. a. algul kaswawad need klubid partei kaasabil ja juhtimisel ümber iseseiswaks rewolutsioonilise töölisnoorsoo organisatsiooniks — Põhja-Balti Kommunistiliseks Noorsoo Liiduks.

Põhja-Balti Komm. Noorsoo Liit lagunes saksa okupatsiooni pealetulekul ning ajajärgul 1918. a. kuni detsembrini 1920. a. tegi EKP otsekohe oma organisatsioonide kaudu töölisnoorsoo ridades rewolutsioonilist tööd, walmistades pinda noorsoo ühingu loomiseks, määrates oma keskkomitee üksikuid liikmeid tööle noorsoo seas, põhjendades noorte organisatsiooni loomise wadust ning ülesandeid (sm. H. Pöggelmanni toimetusel ilmunud broschuur „Noored üles“) jne. Selle organiseerimistöö tagajärjeks oli legaalse Üleeesti-

maalise Noorproletaarlaste Ühingu asutamise 5. dets. 1920. a. ning pärast selle sulgumist põrandaaluse Eestimaa Kommunistilise Noorsoo Ühingu loomine 1921. a. sügisel.

Nagu sellest lühikesest iseloomustusest näha, on Eestimaa kommunistiline noorsooliikumine kõikidel oma ajajärkudel kõige tihedamini enamlaste parteiga seotud, on enamlaste kannust välja kaswanud, on sündinud ja arenenud enamlaste partei kõige ligemal abil ja juhtimise all ning jätkab enamlaste sõjakaid traditsioone. On selge, et see kõik ei jäta oma pitsatit pealewajutamata EKNÜ 10-aastasele wõitlusele.

2. EKNÜ 10-aastase wõitluse kogemustest ja tema osast rahwuswahelises kommunistlikes noorsooliikumises

Põhipuuduseks põrandaaluste kommunistlike noorsooühingute töös on legalism ja sektantsus, mis pole sisult muud kui parem- ja „pahempoolsed“ kallakud. Legalism püüab likwideerida põrandaalust organisatsiooni, kanda kogu liikumist legaalsettesse, „lubatud“ raamidesse, pidada töölisnoorsoo wõitlust „lubatud“ raamides. On selge, et see wõib sündida ainult kommunistlike põhimõtete kärpimise, äraandmise, kodanlusele ja sotsiaalfaschistidele allawandumise ning rewolutsioonilisest wõitlusest lahtiütlemise teel. See likwiidaatorlik poliitika põrandaaluse organisatsiooni suhtes teeb meie organisatsiooni kodanlusele kättesaadawaks, paljastab teda kodanluse ees ning annab kodanlusele wõimaluse teda igal tarwilisel silmapilgul häwitada. Sellepärast on oportunistlik legalism, parempoolne kallak, põrandaalustele kommunistlikele ühingutele peahädaohuks, millega nad peawad pidama otsustawat wõitlust, et seega ühingu wõitlusjõudu alal hoida.

Sektantsus, mis pole muud kui „pahempoolsus“, tüürib kõikide legaalsete wõimaluste eitamisele, püüdes muuta ühingu „walitute“ kitsaks grupikeseks, seades rewolutsioonilistele noortele ühin-

gusse astumisel üleliigseid takistusi ette, nõudes neilt, näiteks, „turmistashi“, kõrgeid poliitilisi teadmisi, seades üles põhimõtteid, et „kitsas walitute organisatsioon wõib rohkem korda saata, kui hulgaline organisatsioon“ jne. Kui legalism tegelikult kommunistilise noorsoo ühingu häwitamisele, tema wõitluswõime nõrgestamisele ning kodanlusele allawandumisele wiib, siis annab sektantsus tegelikult samasuguseid tagajärgi, sest muutub ühingu kitsaks walitute grupikeseks, millel puudub side hulkadega ja hulkade toetus, ei suuda niisugune organisatsioon otsustawatel silmapilkudel wõitlust wastu wõtta, hulkasid wõitlusele wiia, waid wõib korda saata wäljaastumisi, mis juba ette kaotusele määratud, ehk peab üldse wäljaastumistest ära ütlema. Sektantsus on peatakituseks pöörde läbiwiimisel kommunistlikes noorsoo ühingutes hulgalise töö sihis.

EKNÜ-l on oma 10-aastase wõitluse jooksul otsustawat wõitlust tulnud pidada nii parempoolse legalismi, kui „pahempoolse“ sektantsusega. Seda wõitlust legalismiga tuli pidada 1922-23. aastal, kui paljud noorkommunistid kodanluse poolt „lubatud“ legaalseid wõimalusi ülehinnates paraja aja arwasid tulnud olewat, mil põrandaalusest tööst lahti wõib öelda ning kogu tegewust põranda peale kanda. 1924. a. jaanuari rüüstamised näitasid, kui hädaohtlik niisugune kallak oli. Hulgalised jaanuari rüüstamised oleksid wõinud häwitada kogu meie organisatsiooni, kui see põranda peale oleks kantud ja põrandaalust organisatsiooni järele poleks jäänud, mis kodanluse hoobi kergesti suutis halwata. Seda wõitlust legalismiga tuli pidada ka järgnewatel aastatel, eriti aga 1927-28-29 ja ka praegu, mil oportunistlised ollused, kes põrandaaluse töö raskuste ees kõhklema löönud, tegelikult põrandaaluse organisatsiooni kindlustamisest ja kõwendamisest lahti ütlesid, põrandaalust tööd ignoreerisid ja kogu liikumist põranda peale, kodanluse ja sotside poolt lubatud raamidesse püüdsid kanda, raamidesse, mis oleks toonud kaasa kommunistlikest põhimõ-

tetest lahtiütlemise ja kodanlusele alla-wandumise.

Teisest küljest on tulnud sama otsus-tawat wõitlust pidada „pahempoolse“ sektantsuse wastu, mis samuti igal ras-kuse silmapilgul, legaalseste organisat-sioonide rüüstamise ja purustamise pu-hul, kõikide legaalseste võimaluste eita-misele on asunud, püüdes pöranda all luua ainult kitsast „walitute“ organi-satsiooni, millel laiade hulkadega midagi ühist poleks.

Niisugused sektantsed meeleolud tulid eriti silmapaistwal kujul ilmsiks pärast 1924. a. jaanuari-rüüstamisi, mil „pa-hempoolsed“ ollused ühingus aja arwas-id jõudnud olewat igasugusest legaal-sest tööst lahti öelda. Need ollused ei saanud aru, et enamliste töötamiswiil-side juures ühingul ka kõige raskema-tes walge terrori tingimistes võimalused jääwad legaalsetesse võimalustesse tun-gida ja et kodanlus sel alal kunagi meie eest ust sulguda ei suuda. Waja on osata ainult neid tingimisi ja võimalusi ära kasutada. Oma tegewusega 1. dets. eel, mil ühing oskas töölisnoorsoo ena-must proletaarse rewolutsiooni lipu alla koondada, kõige laiematesse tööliste ja talurahwa noorsoo hulkadesse tungida ning neisse hulkadesse oma mõju lewi-tada, näitas ühing, et ta ka pärast jaanuari-rüüstamisi oskas kõiki võimalusi — nii legaalseid kui pörandaaluseid — ära kasutada. Kuiwale jäid need „pa-hempoolsed“ sektandid, kes rääkisid „kõikide ja igasuguste legaalseste wõi-maluste kadumisest.“

Otsustawat wõitlust sektantsuse wastu tuli pidada ka pärast 1. dets. ülestõusu ning legaalseste organisatsioonide metsi-kut purustamist, mil „pahempoolsed“ ollused arwasid paraja aja jõndnud ole-wat igasuguse legaalse tegewuse likwi-deerimiseks ning mil muu seas üles seati hüüdsõna, et „Eesti töölisteklassil ei ole rewolutsiooniliseks wõitluseks muid teesid kui ainult türm ja pöranda-alune.“

Kuid selles otsustawas wõitluses kahel wäerinnal, parempoolse ja „pahem-poolse“ kallaku, legalismi ja sektant-suse, wastu on EKNÜ tuntawaid taga-

järgi saanud, kõrwaldades seega tunta-wal määral seda põhipuudust, mida toob legalism ja sektantsus pöranda-aluste ühingute ridadesse. Wõideldes legalismi ja sektantsuse wastu on EKNÜ pörandaaluse ja pörandapealse töö ühen-damise alal niisuguseid tagajärgi saa-nud, mis ei ole mitte ükski tähtsad meie ühingule, waid kogu rahwuswahelisele kommunistilisele noorsooliikumisele. Kü-simus, kuidas pörandaalustes tingimis-tes, werise walge terrori hoopide all, hulgalist kommunistlist noorsooliikumist luua ning tööliste ja talurahwa noorsoo hulkasid selle liikumisega kaasa tõm-mata, on otsustawa tähtsusega kõikide pörandaaluste ühingute jaoks. EKNÜ 10-aastase wõitluse rikkalikud kogemused sellelt alalt on wäärtuslikud kogu rahwuswahelise kommunistilise noorsooliikumise jaoks.

Asudes ise pöranda all, oskas EKNÜ mitmesugustel ajajärkudel mitmesuguste abiorganisatsioonide näol terve rea lü-lisid leida, kuidas pörandaalust ja le-gaalset liikumist ühendada ja sel teel hulgalist rewolutsioonilist noorsoo-liikumist luua. Abiorganisatsioonidest, mida pörandaalune EKNÜ kasutas hulgalise liikumise loomiseks, wõiks nimetada järgmisi: 1) ametiühisuste noortekomis-jonid, 2) töölisnoorsoo poliitilised orga-nisatsioonid, 3) noorte osakonnad rewolutsiooniliste parteide juures, 4) konwe-rentsid (kui organisatsiooni worm) koos organiseerimata noorsooga wabrikutest, tehastest ja küladest, 5) talurahwa-noorsoo organisatsioonid, 6) spordilorga-nisatsioonid, 7) koolinoorsoo rewolutsioo-nilised organisatsioonid, 8) wastastelt „ülewõetud“ organisatsioonid, 9) hulga-lised poliithariduse töö wormid („ilmalik leer“), kui hulkade organiseerimise abi-nõu, 10) lasteliikumine, 11) hooldamise liikumine jne.

Mõned seltsimehed arwawad, et 10-aastase wõitluse jooksul on palju meie legaalsetest abiorganisatsioonidest ko-danlusele teatawaks saanud ja sellepä-rast raske wõi koguni wõimata on uusi lü-lisid ja wormisid leida legaalseks tegewuseks. See arwamine on täiesti ekslik. Tegelik elu tõukab esile küm-

neid uusi lüüsid ja võimalusi, millest waja on osata ainult kinni haarata. Neid võimalusi leiame iga sammu peal, waja on osata neid ainult näha. Läänud kogemuste arwestamine võib siin tuntawalt abiks olla.

3. EKNÜ osast Eestimaa kommunistlikes liikumises

EKNÜ, kui partei esimese abilise, osa Eestimaa kommunistlikes liikumises ei ole mitte wäikene. Ühing on olnud parteile kindlaks abiks kõikides tema rewolutsioonilistes wõitlustes ja wäljaastumistes, alates streikidest, uuiltsameeleawaldustest ja lõppedes sõjarilist ülestõusuga (1. dets. 1924.).

Ta on olnud noorsoo hulkade mobiliseerija ja kaadrite kaswataja parteile. Waatamata nende ohwrite peale, mida ühingul tema wõitluses on tulnud kanda, on ühing suutnud kümneid ja sadasid enamlisi wõitlejaid parteile üle anda, kes olnud wastutawatel kohtadel partei töös, nagu Jaan Kreuks, EKP k.-k. liige, Pälson j.t.

Ühing on olnud kindlaks abiliseks parteile wõitluses igasuguste kallakute ja leplikkuse wastu parteis. Oieti hindab seda osa EKP Poliitbüroo, kui ta oma terwituses EKNÜ 10. aastapäewa puhul ütleb:

„EKP k.-k. on kindel, et EKNÜ, kes senini partelle tema wõitluses eriti parempoolse oportunismi, kui peahädaohu, wastu kindlaks abiks on olnud, oma juhtiwate tegelaste läbi parempool-

set hädaohtu parteis signaliseerides, ka edaspidi koos partelga wääramatult jatkama saab wõitlust kõigi oportunismi awalduste ja kandjate wastu kommunistlikes liikumises, partel ja noorteühingu õige liini eest.“

Otsustawast wõitlusest parempoolse oportunismi wastu partels, ühingus ja töölisteorganisatsioonides wõttis ühing osa 1922-23. a. (Isesotsiliste jäänuste ja meeleolude wastu töölisteorganisatsioonides jne), eriti aga 1924. a., mil üksikud oportunistlikes argpüksid sõjarilist ülestõusu wastu wälja astusid, sotside seisukohti kaitstes.

Ühing wõttis kogu jõuga osa wõitlusest trotskismi wastu 1925-26-27. a.

Ning eriti silmapaistwad teened on ühingul wõitluses parempoolse kallaku, kui peahädaohu, ja leplikkuse wastu 1928-29 30. a., mil ühing ei wõidelnud parempoolse kallaku wastu mitte üksi oma ridades, waid aktiivselt wõitles selle kallaku wastu parteis ja töölisteorganisatsioonides, nagu oma terwituses ära märgib EKP Poliitbüroo, aidates seega parteid ja Kominterni wõitluses parempoolse kallaku ja leplikkuse wastu.

Käesolewal silmapilgul tuleb ühingul wõidelda parempoolse kallaku ja trotskismi jäänuste wastu oma ridades, kelle ühinguwastane tegewus wiimasel ajal elawneb ning kes katseid teewad ühiste jõududega, blokis, ühingu wastu wõidelda. Need parem-„pahempoolsed“ (trotskismi jäänused) ollused ei usu töölisnoorsoo jõusse, nad jutlustawad ühingu likwideerimist, sektantsust, ühingu eraldamist hulkadest. Selle juures on nende olluste ühiseks sõjariistaks ühingu liini mustamine ja wale laialilaotamine ühingu peale. On selge, et ühing ka neile oportunistlikes wäljaastumistele parempoolsete ja trotskismi jäänuste grupi poolt otsustawa wastulöögi annab.

Niisugune oleks EKNÜ osa Eestimaa kommunistlikes liikumises ja abi, mida ta sellele liikumisele on annud.

Kuid on selge, et EKNÜ on suutnud seda osa teostada ainult selle tõttu, et partei on oma poolt ühingule alaliselt abi annud ja teda enamliselt juhtinud, teda kaadritega warustanud jne. Eriti suur on sellel alal sm. W. Kingissepa osa, kes oli tulisem kommunistlike noorsooliikumise toetaja ja õhutaja, aidates noori nende organiseerimispüüetes. Wiktor Kingissepa traditsioonid sel alal on meie parteis alati makswad olnud.

* * *

Niisugused oleksid EKNÜ 10-aastase wõitluse wõidud ja kogemused. EKNÜ on läbi teinud kõige wihasema klassi-wõitluse kooli. Kuid otsustawad wõitlused — wõitlused wõimu pärast — seisawad alles ees. Wõttes arwesse oma 10-aastase wõitluse kogemusi ning jat-

kates KNI ja EKP juhtimisel samasugust otsustawat wõitlust kallakute ja leplikkuse wastu, Kominterni pealiini eest, suudab EKNÜ eelseiswates otsustawates wõitlustes kodanluse ja sotsiaal-

faschismi wastu ühes parteiga wõidu saawutada ja Nõukogude Eesti teostada.

Elagu EKNÜ 10. aastapäew!

L. Looring.

Märkusi klassiwoitlusest ja seisukorrast walges Eestis

I. „Tühjakoti“ ja isewoolu teooria wastu

Klassiwoitlusest ja seisukorrast walges Eestis on meil ajakirjanduses wiimisel ajal õige wähe, ehk liiga pealiskaudselt kirjutanud. Näib nagu poleks tol küsimusel praegu kuigi tõsist olulist tähtsust kõigi nende hitjlastuure saamutuste kõrwal, mida meie näeme wõidurikka sotsialistilise ehitusewõõ alal Nõukogude Liidus, nii tööstuses kui ka põllumajanduses. Tõsi, riigi industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiiviseerimise küsimused N. Liidus ei ole mitte ainult kohaliku, waid üleilmse tähtsusega probleemid proletariaates revolutsioonis, mis wainustawad sotsialistilisele ehitustööle miljoneid töötajaid linnades ja kümneid miljoneid töötajaid talupoegi maal — muidugi ka Eestis — ning õhutawad wõitlusele oma kurnajate kukutamiseks kogu ilma proletariaati, tehwtalurahwa hulke ning asumaade allasurutud rahwaid.

Kuid kõigi nende suurte ja üleilmse tähtsusega ülesannete teostamisel, millest ka eestlastest proletariaated N. Liidus, kõik töötawad kihid nii linnas kui maal oma jõu kohaselt osa wõtawad, ei wõi ega tohi siiski eestlastest kommunistid kunagi unustada oma klassiwendade wõitlust walges Eestis.

On wastuwaidlematu tõde, et wõidurikka sotsialistilise ehitusewõõ ühels otustawaks eeltingimiseks on rahwuswahelise proletariaadi revolutsiooniline wõitlus oma kurnajate kukutamiseks, laialdaste töörahwahulkade mobiliseerimine Nõukogude Liidu kaitseks ning sõjahädaohu wastu wõitlemine. Sellest wõitlusest peab ka Eestimaal proletariaat ning tehwtalurahwas osa wõtma.

On täitsa selge, et selles wõitluses ei ole sugugi wäheste tähtsusega Nõukogude

Liidu sotsialistilise ehitusewõõ saamutuste selgitamine Eesti töörahwale. Ei wõi öelda, et sel alal meie palju oleks ära teinud. Seda, mis tehtud, on liiga wähe, see jääb enamasti Nõukogude Liidu liireft arenemiskemposti maha ja ei suuda tarwilisel määral kodanluse mudalooximisi Nõuk. Liidu wastu paljastada ning laialdaste töörahwahulkade aktiivset poolehoidu N. Liidule mobiliseerida. See on üks eeltingimine N. Liidu kaitse ja eduka wõitluse organiseerimiseks järjesti suurenewa sõjahädaohu wastu. Oleme sellel alal Kominterni wastawad otsused ellu wiinud? Ei. Isegi EKP konverentsi otsused 1928. a. selle küsimise kohta on jäänud awaldamata, neid pole populariseeritud, neid pole järjekindlalt ellu wiidud. Nagu lähets kõik isewoolu teed. Ometigi on wõitlus sõjahädaohu wastu üks suurematest ülesannetest mitte üksnes Eestis, waid kõigi maade komparteiide ees. Et seda ülesannet täita, tuleb järjekindlalt paljastada imperialistiliste riikide sõjalisi ettevalmistusi, eriti Nõuk. Liidule pealetungimise sõja organiseerimist, millest ka Soome, Eesti, Läti, Poola ja Rumeenia saawad osa wõtma, nagu see näib „tööstuspartei“ paljastusega kogu ilma töörahwale awalikuks on tehtud.

Samuti wähe on partei kohalikud organisatsioonid Eestis wiimaste aastate kestel tähelepanu juhtinud internatsionaalse kaswatuswõõ küsimustele. Wõrdlemisi nõrgalt on selgitatud rahwuswahelise revolutsioonilise proletariaadi klassiwoitluse küsimusi ning asumaade rõhutatud rahwaklasside revolutsioonilist wõitlust oma maa kodanluse ja imperialismi ilke alt wabanemise eest. Isegi Soome liikumiste — „lapuulaste“ — wägiteod pole meie ajakirjanduses

tarmilikku walgustamist leidnud, väikimata Hiina revolutsiooni arenemise probleemidest ja Sakamaa revolutsioonilise liikumise tõusust.

Uute kaardrite kasvatamisel on marksismi ja leninismi põhiprobleeme nõrgalt käsitatud, millest kõneleb teoreetilise ajakirja „Klassi-wõitluse“ sisse. Nõrgalt on paljastatud ka leninismist kõrwalekalbumisi nii teoorias kui ka praktikas, eriti kontrrevolutsioonilist trotsismi, parempoolset kallakut ÜR(c)P-s ja Kominternis ning „vahempoolseid“ wääratusi kui ka leppelasi selles küsimuses.

Klassiwõitluse edu tõttudel maadel, muidugi ka Eesti, oleneb kõigepealt proletariaadi eelwäe — kommunistlike partei — leninistlike organisatsioonide, agitatsioonide ja propagandatöö korraldamisest, tema võitlusest kõigel kolmel wäerinnal: ideoloogilisel, majanduslikel ja poliitilisel, mis juhtitud on proletariaadi ja kehwtalurahwa kihiliste enamuse koondamisele kommunistliku lipu alla ning kehtalurahwa erapooletuks tegemisele, kusjuures sotsiaalschistide (sotse) ja kodanlasti kõige halastamatumalt ja järeljätmatumalt tuleb paljastada ning hulgaliselt wõitlusi organiseerida nii linnades kui maal, laialdasle töörahwahuljade huwide kaitsmiseks ning kurnajate kukutamiseks. Selle wõitluse juhtijad ei pea mitte ainult organisaatorid olema, waid ka poliitikutud. Nad peawad kõigepealt tundma klassiwõitluse teooriat ja praktikat, leninismi — proletariaarse revolutsiooni sõjakunsti. Muidu ei suuda nad leninistlikelt hinnata majanduslikku seisutorda ning sellest tingitud klassijõudude wahetordi. Muidu ei suuda nad wõidelda igasuguste wigade ja kallakute wastu leninismist kõrwale kalbumistes parteis ja noorteühingus, muidu ei suuda nad proletariaadi wõidurikkale kodanluse kutumisele wiia ja saamutatud wõitlusid kindlustada.

Eesti on wäikekodanline riik, kus põhi-klasside — kodanluse ja proletariaadi — wahel on wõrdlemisi rõhkearmuline wäikekodanline klass, peaaegjalikult wäikemaapidajad ja kehtalurahwas, käsitöölised. Tööstuseproletariaat on Eesti wõrdlemisi wäikearmuline, kuna suurkodanlus (wabrikandid, ärimehed, pangaomanikud), toetudes rõhkearmulisele kulakutellasklasele, enesest kurnis suurt jõudu esitab. On täitsa kindel,

et proletariaarne revolutsioon Eestis pole mõeldaw ega teostataw ilma kehwtalurahwa kihide toetuseta, kes ühes proletariaadiga (linna- ja maatöölisega) moodustawad rõhwa enamuse rahwa armust. Wäikekodanlus (peaaegjalikult kehtalurahwas) on kõikumis joud. Ta kõigub proletariaadi ja kodanluse juhtimise wahel. Revolutsioonilise proletariaadipartei ülesanne selle klassi suhtes seisab selles, et teda kodanluse mõju ja juhtimise alt wabastada ja proletariaarse revolutsiooni wastu erapooletuks teha, sest wäikekodanlastest kihidest wõiwad ainult ütsikud proletariaadi wõitlusi kodanluse kukutamises kaasa teha, kuna suur enamus alles pärast proletariaarse revolutsiooni wõitu töölisklassi passiwsest liitlastest tema aktiivseks toetajaks muutub.

Oluford klassiwõitluseks on Eesti praegu wõrdlemisi soodne. Majandusline seisutord on niisugune (kriis tõbstuses ja põllumajanduses), mis kehtalurahwa proletariaarseerumise protsessi kiirustab, kehwtalurahwa kihide oluforra weelgi rassemaks teeb ning nende koondumist proletariaadi wõitluselipu ümber soodustab, kui kommunistlike partei ja kommunistlike noorteühingute tegudega näitawad, et nad nende maatöörahwade kihide eluliste huwide eest ennasjalgawalt wõitlewad ja kodanluse kurnamisele ja wägivallele otjustawalt wastu astuwad.

Pearastus seisab aga praegu selles, et partei — kui ka noorteorganisatsioonid, peale kaotuste ja saagedaste areteerimiste ning rüüstamiste, isegi tööstuseproletariaadi hulgas wõrdlemisi nõrgad on (wähene rakute arv wabrikutes, töölodades), mispärast nende organiseerimise mõju ei awaldu kuigi silmapaiswalt töölisklassi mises (1. märtsi, 1. mai, 6. augusti meeleawalbuste puundumine, streigid ilma kompartei juhtimiseta jne), kuna siide maaga ja töö maaproletariaadi ning kehwtalurahwa hulgas samuti nõrk on. Organisatsiooniline kriis parteis kui ka noorteühingus on suurel määral tingitud partei ilüüroo oportunistlikest praktikast, mille tagajärjel pörandaaluses kui ka hulgalises legaalses töös terwe rida jämedaid parempoolseid wigu tehti (isewoolu teooria organisatsioonilistes küsimustes, konspiratsioonilikkumine, parteirakute loomise tahaplaanile

jätmine wabrikutes ja töökodades, wälk-
koodanliste intelligentide parteisse tõmbamine
ja töö raskuse weeretamine nende õlgadele
ilma tarwilise kontrollita tööliste poolt,
subaatowite ja sotsiaalselt kahtlase olluse
lastmine partei kigi, mille tagajärjeks olid
korduvad fiskekukkumised).

Kõigi nende wigade parandamine on
mõeldaw ainult siis, kui partei ja noorte-
ühing oma organisatsioonid enamliste
põhimõtete alusel tööstusproletariaadi
hulgas nii omaduslikelt kui ka arwuliselt
tugewaks teewad, kui partei ja noorteühing
oma hulgalise töö kindlasti leninistlikule
alusele rajawad, parempoolse kallaku ja
pahempoolsed wääratused ning leppemeel-
olu nende kallakute wastu oma ridadest
kõrwaldawad. Selleks on tarwis kõigepealt
wõitlust ideoloogilisel wäerinnal kõigemale
tasapinnale tõsta, uute kaardite kaswatamist
kiirustada ning kõiki wigu enamliste järje-
kindlusjega enesearwustuse alusel parandada.
Kominterni abiga on partei keskkomitee
oma leppelaste wend parempoolse kallaku
suhetes parandanud ja otsustawat wõitlust
alganud parempoolse hädaohu wastu, mis
praegu on põhihädaohus parteis. Ei ole
mingit kahtlust, et E. P., oma keskkomitee
juhtimisel, suudab kõik need ajutised ras-
kused ära wõita ning mitte ühtnes prole-
tariaadi, waid isegi kehwtalurahwa kihide
enamuse kommunisti wõitluselipu alla
koonnada ja kodanluse diktatuuri Cestis
kukutada.

Tõsi, Cesti on pisikene riit, mis ära-
rippuw suurtest imperialistlikest riikidest.
Ta allub inglise imperialistide kästudele
ja talitab nende näpunäidete järele. Kuid
ei wõi welda, et „Cesti on tühi kott“.
Sarnaselt aga seab küsimuse üles pöran-
dalune „Kommunist“ 23. juunist s. a., kui
ta kirjutab artiklis „Kui kaua seisab tühi
kott püsti tääkide najal“:

„Kui kaua wõib tühi kott nuhtide ja
fashistide tääkide abil püsti seista?
Selle peale tuleb wastata: niikaua kuni
see on suurte imperialistlike riikide
huwides.“

Tõsi, Cesti härrasriik tekkis suurte
imperialistlike riikide (Inglismaa, Prant-
susmaa ja t.) toetusel ning huwides,
wõitluses Nõukogude Wenemaa wastu

interwentsiooni ajajärgul ja jäi püsima
imperialistlike riikide toetuse najal inter-
wentsiooni luhtaminekul. Ka eesti kodan-
luse „enešemääramisel“, kogu härrasriigi
kestwusel, on imperialistlikes suurriigid
eesti kodanlust toetanud, küll laenude, küll
sõjawarustuse andmise teel. See on olnud
ja on imperialistlike suurriikide huwides,
sest Cesti, samuti kui teised piiririigid —
Soome, Läti, Leedu, Poola ja Rumeenia —
olid ja on imperialistlikele suurriikidele
enamuse wastafets kaitsemalliks. Ka täna-
päew püüawad imperialistid neid riiklised
Nõukogude Liidu wastafets sõjaliiduks
ühendada, et nende riikidega koos ühist
pealetungimist Nõukogude Liidule korral-
dada. Sellest räägimad praegu kodanlised
lehed awalikult, seda kinnitawad Inglis-
ja Prantsusmaa kindralstaabi agentide,
Nootsi kuninga ja Poola presidendi külas-
käigid Cestisse ja teistesse piiririikidesse,
sedajama tõendab ka hiljuti Nõukogude
Liidus paljastatud n. n. „tööstuspartei“
oma tunnistustes. See on imperialistlike
suurriikide huwides. Ja see on niikaua
imperialistlike suurriikide huwides, kuni
proletaarne rewolutsioon pole purustanud
imperialismi wäerinna ahela kõige tugewa-
mad lülid (näit. Inglismaa, Prantsusmaa
jue), ning kukutanud ja häwitanud ka piiri-
riikide töusikkodanluse wäewõimuwalitfuse.

Sellepärast ei ole õige wäide, et eesti
kodanlus wõib püsida niikaua, kuni see on
suurte imperialistlike riikide huwides.
Seesugune seisukoht, et Cesti on tühi kott,
wõib siuliselt, järjelikult ka tegudes, wiia
eesti kodanluse jõu allahindamisele, millega
iga strateeg, poliitik ja ka klassiteadlik
töölne, kui ta leninistlikelt klassiwõitlust
organiseerida ja juhtida tahab, peab reh-
kendama. See seade mätsib kinni klassi-
jõudude wahetorrad ja wiib tegelikult
paendlaste ja sotsiaaljuudaste seisukohale,
kes seletasid ja kirjutasid, et Cestis tuleb
proletaarne rewolutsioon siis, kui Lääne-
Euroopa proletariaat on wõitnud. Mis
see tähendab? See tähendab klassiwõitluse
eitamist kodanluse kukutamiseks, kuni Lääne-
Euroopa rewolutsioon pole wõitnud. See
seade uuustab ära selle klassiwõitluse põhi-
loosungi, mis ütleb, et iga maa proletariaat
peab kõigepealt wõitlema oma maa kodan-
luse kukutamiseks.

Gesti töölised mäletavad väga hästi H. Pruusi samasüüalisi esinemisi rahvafoosolekul 1918. a., kui ta „Sotsiaaldemokraadi“ äraandlikke kirjutusi samast küsimusest revolutsiooni puhul Saksamaal novembris 1918. a.

Siljuti soendasid eesti noorsootsid selle küsimuse uuesti üles. Nad kirjutasid oma manifestis „Münnatus“:

„Kapitalism on jõudnud oma lõpp-ajajärku. On aastate küsimus, millal kodanluse võimu asemele peab astuma proletariaadi diktatuur... Töörahas peab valmis olema võimu võtmiseks omg kätte, kui on saanud paras aeg Euroopa riikides: on selge, et väikene Gesti ühinda ei saa teha sotsiaalsel revolutsiooni.“

Kui siia ligi lisada seisukoht, mis eriti pärast 1. detsembri ülestõusu mahasurumist Gestis 1924. a. osa eesti kommunistide hulgas Nõukogude Liidus pooldamist leidis ja millest need nähtavasti ka tänapäev loobunud ei ole, ja nimelt, et

„meie oleme alati olnud ja oleme ka praegu arvamisel, et Gestis revolutsioon sisenemise jõududega, ilma välise abita, läbi ei lähe. Gesti revolutsioon on seotud Lääne-Euroopa revolutsiooniga. Kui tuleb Saksamaal revolutsioon, pühitakse Gesti ära. Gestit on Inglismaa ajumaa — revolutsioon on Gestis võimalik siis, kui Inglismaal revolutsioon lahti puhleb. Sisenemise jõududega pole revolutsioon Gestis läbi viidav, sest et Gestis proletariaati vähe on“ —

siis saame ükfilasjaliku pildi, lähidalt ja selgelt vormuleeritud teooria Gesti härrasriigi püüvuse, õigem proletariaate revolutsiooni võimaluste hinnanugust mitmesuguste woolude poolt Gesti tööliskelikutumises.

Igale leninistile on selge, et need äätsa paendliised, oportunistlikud seisukohad on, mis proletariaate revolutsiooni kandvaid jõudusid Gestis vieti ei hinda. See on isewoolu teooria. Need waated on pärit sotsiaaldemokraatia waimuwallast ja wäljendawad revolutsiooni äraandmist. Lenin pidas omal ajal seeguguste waadete paljas-tamisets kõige ägedamat ja wisamat wõitlust, sest kõigi maade sotsiaalsuudased

püüdsid tõendada ja õpetawad ning seletawad praegugi, et proletariaat ei pea (ega suuda) võimu võtta, kui ta ei ole (riigis) enamuses. Lenin tõendas, et see waade ekslik ja äraandlik on. Ta kirjutas:

„Oletame, et tekkis niisugune ajalooline olukord (sõda, agrarkriis jne), et maal, kus proletariaat sünnitab wähemuse rahwa arwust, saab võimaluse liita oma ümber tõõtarwate hulltade suure enamuse, — mispärast ei peaks ta siis mitte võimu võtma.“

Wene oktoobrirevolutsioon kinnitas seda Lenin wäidet ja tegi temast revolutsiooni seaduse. Oktoobrirevolutsioon kinnitas ka, et sootsid oma „enamuse“ teooriaga revolutsiooni äraandjad on ja tegelikult kontrewolutsiooni laagriese üle joosfid. Sootsid ei arwestanud ega arwesta talurahwa kehwaade kistidega, kes proletariaate revolutsiooni läbiwiimises ja kindlustamises suurt osa etendawad.

Lenini seisukoht selles küsimuses leidis kinnituse ka Kommunistlike Internatsionaali II kongressi otustes agrarküsimuses, kus üteldakse, et põllutöölised, poolproletariaated eht ka kandikohatalupojad ja wälkemaapidajad

„üheskoos sünnitawad kõikidel maadel külaelanikkude enamuse. Sellepärast on proletariaate pööre kindlustatud mitte üksnes linnas, waid ka maal.“

Gesti kuulub agrarmaade hulka, kus tõõstuseproletariaat wähemuses, kus talurahwas moodustab rõhuwa enamuse rahwa arwust. 1930. aasta algul oli rahwast (1.114.800 elanikust) linnades 29,9 prots., alawites — 2,5 prots. ja maal — 67,6 protsenti. Kuid põllutöölised, poolproletariaated (saunikud, pöpsid) eht kandikohapidajad ja wälkemaapidajad moodustawad üheskoos ka Gesti külaelanikkude rõhuwa enamuse. Sellepärast on kõik need waated ekslikud ja äraandlikud oportunistlikud targutused, mis kinnitaba püüawad, et „revolutsioon Gestis on seotud Lääne-Euroopa revolutsiooniga“, et „sisenemise jõududega pole revolutsioon Gestis läbiwiidav ilma välise abita, sest et Gestis proletariaati wähe on“, et „wäikene Gesti ühinda ei saa teha sotsiaalsel revolutsiooni“, et

„Cesti on tšhi kott ja et see tšhi kott wõib püsti feista nühkide ja fashistide täätide abil niikaua, kuni see on suurte imperialistlike riikide huwides.“

Meie märkifime juba eespool, et imperialistlike suurriikide huwides oli ja on, et see „tšhi kott“ — Cesti ja teised Nõukogude Riidu piiririigid — püüts seuitaua, kuni nad (imperialistlikes suurriigid) pole häwitanud (ärakajutades piiririikide kohanlust ja sotsiaal-fashiste) Nõukogude Riibus proletariaadi diktatuuri — maailmarewolutsiooni peakantsi. Just see on suurte imperialistlike riikide kohanluse huwides. See ei ole aga rahwuswahelise proletariaadi, kogu töötawa talurahwa ja alla surutud ajumaade töörahwa, ei ka mitte Cesti töörahwa huwides. Cesti-maa proletariaadi ja kogu Cesti töörahwa huwides on, nagu see ka Cesti-maa proletariaadi juhi sm. W. Ringiseppa wiimane soow oli, et kohanlus Cestis peatfelt langete ning teostuks Nõukogude Cesti, aga mitte see seade, et „Cesti püüb niikaua nühkide ja fashistide täätide abil, kui see on suurte imperialistlike riikide huwides.“

Ta ideepoolesti, oletame, et tekib niisugune olukord üleilmse majanduslike kriisi mõjul, Cesti töusikokohanluse ja sotsiaal-fashistide kurnamispoliitika tagajärjel: tööstusline ja põllumajandusline kriis süweneb, wäike- ja kesk-talurahwa hulga proletariseeruwad, tekib niisugune ajalooline olukord, EKP suudab hästi oma ridu korrastada, proletariaadi ja talurahwa lehwade kihide enamuse oma poole wõita, kesk-talurahwast neutraliseerida jne, kus kohanlus ei suuda enam wana moodi walitseba ja majanduslike programmide küsimusi lahendada, töörahwa hulga ei saa elada ka enam wanamoodi ning nad on arusaamiselt jõudnud, et ainuleks päästeteeks järjeste raskemaks ja wäljatanamatamatuks muutuwast olukorrast on ainult kohanluse kütutamine, kohanlike kurnamisefekteemi häwitamine ja proletariaadi diktatuuri teostamine, — mispärast peaks siis EKP ja eesti tööliste klass jääma ootama revolutsiooni Lääne-Euroopas, kui ta ise omal jõul, ilma wälilise abita, talurahwa lehwade kihide ja proletariseerawa keskmiku toetusel ning kesk-talurahwa heatahtlikul erapooletusel wõib kütutada eesti

töusikokohanluse wäewõimuwalitsuse wõi n.n. „tšhi kotti“ upekuuti läüka. See ei ole mitte ainult mõeldaw, waid ka wõimalik. Seba kinnitawad ka eesti tööliste klassi sõjariistus ülestõusu õppetunnid 1924. a. detsembris. Igauks, kes teist teooriat tunnistab ja kaitses, on kõige närufem ja karbetawam parempoolne oportunist, kes rewolutsioonilist wõitlust kuni lõpuni Cestis eitab. Nende parempoolsete paendlaste wastu tuleb kõige ägedamat wõitlust pidada, sest nad ei arenda, waid sumbutawad rewolutsioonilist wõitlust, eitawad kehwtalurahwa osa proletaarsetes rewolutsioonis, seawad rewolutsiooni Cestis ärarippuwaks Lääne-Euroopa rewolutsioonist, suurte imperialistlike riikide huwidest.

Sm. Enaku kirjutab proletaarsete rewolutsiooni wõimaluste kohta ühes eht teises riigis järgmisi:

„Waremat waadeldi proletaarsete rewolutsiooni, kui ainult teatud maa sisetise edenemise tegajärge. Müüd ei ole see waatepunkt küllalt täielik. Müüd on proletaarsete rewolutsiooni tarwis waadelda, kui imperialistlike ilma süsteemi wastuwõlud edenemist, kui imperialistlike ilma ahelikku läü purnemise tagajärge ühes eht teises riigis.“

Kus algab rewolutsioon, ja misuguses riigis saab murtud kapitali wäerind?

— Seal, kus kõige enam edenenuid tööstus, kus proletariaat on enamuses, kus rohsem kultuuri, kus rahem „demokratismi“ — wastati warem.

— Ei, — wastas leninistlik rewolutsiooni teooria, mitte tingimata seal, kus tööstus kõige enam edenenuid jm. Kapitali wäerind katkes seal, kus imperialismi läü kõige nõrgem on, sest proletaarne rewolutsioon on imperialistlike ilma wäerinna ahelikku kattemine tema kõige nõrgemas kohas, kus wõib nii olla, et maa, kes algab rewolutsiooni, kes murrab kapitali wäerinna, on kapitalismi sühtes wähem arenenuid, kui teised enamedenenuid maad, kes jääwad süüsti kapitalismi raamidesse.“

Muidugi mõista, kuulab ka pisitene Cesti härrasriik imperialistlike ilma ahelikku, kapitalismi wäerinda. Ta kujutab enesest teatawat rahwuslikku territooriumi,

rahvusliski riiki, mis imperialistliketest suurriikidest nii majandusliski kui ka poliitiliski ararippum, mis peamiselt praegu Inglismaa mõju all seisab. Siin on oma rahvusline kapitalism, oma kodanlus (tõusfikodanlus — wabri'andid, kaupmehed, pangaomanikud, aktsionärid ja majaomanikud linnades ning hallparunid ja mõisajüdamete omanikud maal) ja proletariaat (tööstustööliised ja põllutööliised), poolproletarilased ning taunis rohkearwuline wäikekodanline klass (wäikemaapidajad ja lestaturahwas). Gestis on ka oma iseseisew kommunistiline partei, kes wõitlust peab proletariaadi diktaatori teostamise eest. Arusaadaw, et proletarise revolutsiooni wõiduks nõuetawatel eeltingimistel, mille hulka küll igatahes läib ka rahwuswaheline soodne olukord, sest meie ei saa Gestit ja revolutsiooni Gestis ette kujutada lahuse muust maailmast, — wõib imperialistilise ilma, kapitalismi wäerind katkeda ka siin.

On täitsa kindel ja wastuwaiblematu, et kõik need, kes kirjutawad ja kinnitawad, et „revolutsioon Gestis on seotud Lääne-Euroopa revolutsiooniga“, et „sifemiste jõududega pole revolutsioon Gestis läbiwitaw ilma wälise abita, sest et Gestis proletariaati wähe on“, et „wäikene Gestii ülfinda ei saa teha sotsiaalset revolutsiooni“,

et „Gesti on tühi kott ja et see tühi kott wõib püsti seista fashistide ja nuhtlike täälide abil niikaua, kuni see on suurte imperialistlike riikide huwides“, allahindawad kõigepealt Gestimaa kommunistilist parteid, kui revolutsioonilist tegurit Gestii tööstelikutumises, ei usu proletariaadi revolutsioonilise jõu sisse, eitawad klassiwoitlust kodanluse kututamises (kuni Lääne-Euroopas revolutsioon läbi pole läinud, kuni suurimperialistilised riigid oma huwides Gestit toetawad ja kaitsewad), eitawad tehwtalurahwa osa proletarises revolutsioonis, ei tunnista seega leninlist proletarise revolutsiooni teooriat ja praktikat. Nad wäljendawad sotsiaaldemokraatlik teooriat ja praktikat proletarise revolutsiooni kandwate jõudude ja proletarise revolutsiooni wõimaluste hindamises Gestis, libisewad — kui seda kirjutawad kommunistid — tegelikult parenipoolsele kalakule, mis on praegu peahädaohuks meie parteis. Partei peab neid enamilise järjekindlusega eneseartwustuse korras paljastama, weid korrale kutsuma, neid nõudma, et nad neist waadetest loobuksid, oma wigasid tunnistaksid ja leninistilise järjekindlusega nende parandamisele asuksid.

Joh. Reesen.

Eesti töörahwa „werine pühapäew“

(Tallinna Uueturu tapatalgud 16. okt. 1905. a.)

Iga maa töolisteklassil on oma mälestuspäewad, mis kustumatult nagu tulise rauaga ta hingesse on põletatud, mis ei kao enne, kui klassiwaenu wõidusaawutusena klassid ise häwnewad ja maad annawad sotsialistilisele korrale; kui kaowad klassilised wastuolud üldse, kaob seega ka klassiwaen ja mälestused ta weristest haawadest.

Eestimaa töörahwa üks walusamaist mälestuspäewist on 16. (29.) oktoober 1905., mis temalt mõne minuti wältel ohwriks nõudis üle 60 surnu ja paarsada haawatut. Tõsi küll, eesti töörahwas on hillisemates wõitlustes kaotanud enam kui 60 korda 60 surnut ja tuhanded haawatutena, kuid on rida

asjaolusid, mis Tallinna Uueturu weripulma talle eriti terawalt mälestusse wajutawad.

Kõigepealt oli see eesti proletariaadile esimene suurem kaotus, esimene suurem aadrilaskmine ta weriwaenlaste poolt. Küll oli tal ennemgi mõnda kaotust olnud — juba esimesed mõjuwad wäljaastumised samase 1905. a. jaanuaripäewadel olid wiinud kokkupõrkamistele, mille tagajärjel töölised mõne seitsimehe surnult kohale jätsid, rääkimata kümnetest haawatutest. Siiski oli surmasaanute arw wäike, surmajuhumeid seletati weel nagu mingeid arusaamatusi, oodati ja loodeti nende „lahendust“ weel — tsaarivalitsuse koh-

tutelt. 16. oktoobri — tarwitameseda wana kalendri arwu — werepulm ületas eelmised kaotused korruga kümnete wõrra.

Teiseks tulid need tapatalgud nagu pikne selgest taewast, ilma et mingit otsekohest põhjust oleks olnud. 1919. a. määratud kaotused, näit., sündisid otse ägedama klassisõja keerastikus, olid seega „arusaadawad“. Tallinna turu sündmusi aga wõib wõrrelda Peterburi 9. jaanuari sündmustega, kus tsaariwalitsus samati ilma nähtawate eeldusteta toime pani kohutawa weretöö töörahwa kallal. Mida vähem „põhjen-datud“ aga rahwahulkade hariliku mõiste järele, seda metsikum, seda koledam, seda sügawamale lõikab see mälestusse, sest seda terawamini seisab sündmus wastuolus kõigi seniste kõlblusemõistetega.

Kolmandaks oli 1905. a. rewolutsioon sel silmapilgul weel esimeses otsejoonelises tõusuhoos, mil töörahwaga koos weel wäikekodanlus ja suur osa kodanlistestki kihtidest tsaariwalitsuse wastu ründas. Werine hoop käis seega palju lalemale kui ainult tööliste pihta, ta puudutas walusasti ka teisi tsaariwalitsuse wastaseid kihte. Kui ainult paar kuud hiljem, karistusesalkade werepulma päewil, hallparunitelt parastusi kuuldus: kes käskis mässama hakata! siis oli oktoobripäewil üle maa weel õige wähe neid — peale kõige tagurilisemate muidugi — kes tsaarisulaste weretööle kaasa tundsid. Weretalgud töid midagi ülerahwalise leina taolist.

Wilmaks paljastas tsaariwalitsus, isewalitsuse wõim selle sündmusega oma julma, kohutawalt werejanulise näo töörahwa hulkade ees sedawõrd alasti kujul, et see igasuguse „arusaamatuse“, igasuguse jäänusegi mingist õiglusemõistest ühiskondliste wõitluste wahekordades pidi häwitama. Selle tsaariwõimu timukalise iseloomu paljastuse, millele 9. jaanuar Peterburis oli algatuseks ja sissejuhatuseks olnud, wiis eesti töörahwale 16. oktoober lõpule. Siit peale oli eesti töörahwa waade tsaariwalitsusele lõpulikult selge, sedamööda kätte näidatud eesmärk edaspidiseks tööks. —

Meil tuleb siin, enne kui werepulma enese käsitamisele läheme, lühidalt weel ühe asjaolu juures peatuda, mis selgitust wajab. Haruldasel wiisil leiame, et rida 1905. a. tsaariwalitsuse timukaid, kes seal kõige lähemalt tegewad olid werepulmade toimepanemisel, nagu weriselt mäletataw karistusesalkade „kangelane“ Sivers, Tallinna Uueturu tapatalgude mõrtsukatöö otsekohene kordasaatja — tolelaegne staabikapten Mironow, kes turul laskmist kamandas, tolelaegne Tallinna politseimeistri abi Bahtjew, kes — politseimeister Norbekowi haiguse pärast — ülemaat politseiwõimu kehasas... weel tänapäew Eesti „iseseiswuse“ lahkel päiksepaistel oma wanu päewi äratreenitud rahu surma poole saadawad. Ei ole neil keegi juuksekarwa kõwerdanud. „Ei ole paragrahwi“, nagu omal ajal eesti iseseiswuse ülemprokurör Teemant nende mõisnikkude kohta tähendas, kes klassisõja päewil otsekohe riigi äraandmise pealt tabati ja — wabaks lasti, kuna töölisi sadade wiisi ilma igasuguse paragrahwita tapeti ja surnuks piinati. „Demokraatlisel“ Eestil ei ole „paragrahwi“ tsaaritimukate wastutusele wõtmiseks, sest see „demokraatia“ ei ole mitte ainult weresidemeil seotud ühisesse wäerinda samade timukatega juba 1905. a. detsembripäewist, kus kõige tagurilisemate olluste „Omakaitses“ tegelikult osa wõtsid ka eesti rahwuslaste juhid, Tõnisson eesotsas, wõi 1919. a. wõitlusepäewist, kus „demokraadid“ ühes jõhkramate tsaaritimukatega, nagu Judenitschi kamp, punast Petrogradi ründasid; waid eesti „demokraatia“ on oma timukalises werejanus kaugele taha jätanud kõik tsaariwalitsuse rekordid sel alal. Tsaariwõimu õpilastena ja traditsioonide kandjatena on neil waewalt midagi ette heita oma — õpetajatele Siversidele ja Mironowidele.

Seda asjaolu tuleb eesti töölistel meeles pidada, kui eesti kodanlus ja ta sabarakud, sotsfaschistid, kah Tallinna Uueturu werepulma mälestusi käsitawad, kui need nüüdsed töörahwa wabadusewõitluse kägistajad töörahwa rewolutsiooniwõitluse mälestusepäewi

oma roojaste kätega, mille küljes tööraha weri tardub, reostama tulewad.

*

Nagu 1905. a. sündmused Baltimail üldse Wenemaa üldise rewolutsiooni-liikumise pinnal ja tagapõhjal arenesid, üks osa sellest üldisest liikumisest olid, nii on eriti ka oktoobrisündmused Eestis kõige lähemalt seotud üleriiklise rewolutsioonilaine tõusuga, kannawad üldjoontes sedasama iseloomu, mis on üleriiklisel wõitlusel tsarismi wastu.

See liikumine kaswas ja tõusis 1905. aasta wäljel, algades eriti jaanuaripäewadest, peale 9. jaanuari werepulma Peterburis, ennenagemata hooga, laienedes üle terve riigi ja sisuliselt süwendades töolistehulkade arusaamist wõitluse wajaduses, ja iseloomust.

Septembri lõpul juba tihenes liikumine järjesti ja hoogsalt paisuwaks, peaaegu üle maa ulatawaks streigilaineks, mis sisuliselt oli üldiselt poliitilise iseloomuga, kuigi üles seati veel majanduslisigi küsimusi ja nõudmisi. Töolisteklassi enesetunne oli ärganud, wõitlusetahe wõimsalt esile tungiw; iga vähemgi wahejuhtumine wõi kokkupõrge wõis streigi esile kutsuda, igal wõimalikul juhtumil näidati oma puhkewat wõimu: kõigewälise politsei esindajate ees oli kartus kadunud, neid koheldi tihtigi rusikahoopidega, kaigastega, kiwidega. Samati nagu waremalt kardetud wabrikumeistreidki.

Oktoobri algul sai see tõusew laine uut hoogu veel rahulepingust, mis Witte 3. oktoobril Londonis Inglise ja Ameerika rahakuningate ettekirjutatud tingimustel oli alla kirjutanud. See häbistaw allawandumine wälismaa kapitalile oli otsekohene wastus Witte seisukohale detsembris 1904., kus see wõimuahne karjerist nõupidamisel, mis tsaari juure kokku oli kutsutud, et küsimust otsustada, kas anda riigile rahwaesindust, s.o. parlamentlist korda, nagu siseminister Swätopolk-Mirski oli tsaarile soowitanud, wõi mitte. Wittele ettepanud küsimusele oli see wastanud: „Kui keiser tahab isewalitsusest kinni holda, siis ei tohtiwat üldse min-

gisuguseid järelandmisi teha* *). Tsaar oli aga kümmeaastad warem, Aleksander III surmawoodi juures töötuse annud, et ta isewalitsust mingil tingimusel käest ei anna, ja seda teades mängis Witte nüüd trumbi wälja, et tsaari järelandmisest tagasi holda. Ta ei aimanudki aga, et see tegelikult tsaariwõimu isoleerimine oli, kõigi rahwakihtide — peale tagurilise mõisnikkudekihi ja kõige wanameelsema bürokraatia — wastuseadmine tsaariwalitsusele. See oli poliitiliseks aluseks 9. jaanuarile, see wiis nüüd, oktoobris, tsaariwalitsuse allawandumisele rahulepingu tegemisel. Ja see põlatud sõja põlastuswäärne lõpp altas nüüd mõjuwalt kaasa rahwahulkade rahutuselainet üles piitsutada.

Otsekohese wäljenduseala leidis see raudteelaste paiukikassa loost. Selle kassa oli walitsus sõja nõuetel tühjaks teinud — raudteelased ei saanud sealt midagi. Kõigi muude nõudmiste hulgas kerkis üles ka nõudmine, et see kassa raudteelaste eneste kätte antaks. Muidugi ei saanud walitsus seda nõudmist täita. Raudteelased aga mingisuguse pooliku ja pettemanõowriga endid walgistada ei lasknud. Selle wastu seati üles rida suuremaid, sügawamaid nii majanduslisi kui poliitilisi nõudmisi — ähwardades streigiga, kui nõudmisi ei täideta. Walitsus wastas — raudteelaste juhtide wangistamisega (9. oktoobril), mille peale

12. oktoobril raudteelaste üldstreik wälja kuulutati.

Raudteelased polnud kaugeltki kõige teadlikum osa rewolutsioonilisest wäerinnast, ei läinud nad ka wälja kindlate poliitiliste eesmärkidega tsaariwalitsuse kõrwaldamiseks; nagu nägime, oli nende wõitluse lähtepunktiks 100.000-

*) Wrd.: Freiherr Ed. v. Dellingshausen, „Im Dienste der Heimat!“, Stuttgart, 1930, St. 101 u. ff. (Eestimaa endise rüütelnõunapeamehe Ed. von Dellingshauseni mälestused, milles mõndagi huwitawat ja seni laiemalt tundmata materjali leidub Eestimaa olude walgustamiseks. Kus edaspidi D. mälestustest jutt, seal on nim. allikat tarwitatud.)

rublane patukikassa. Kuid kaks asja-olu tegi selle streigi ajaloolise tähtsusega ja ulatusega väljaastumiseks: esiteks oli see raudteede tähtsus riigi elus, eriti Wenemaal, mille määratulaialisi osasid ainult üksikud pikad raudteeliinid sidusid, mille seismajäämisega suur osa riigi seesmisest elust üldse soiku jäi. Kõige kardetavam oli selle juures tsaariwõimule sõjalise jõu halwamine: wäeosad, mida wõimata oli tarbekorral ühest kohast teise saata, olid peaaegu kasutud; kaotatud sõjakäigu järel aga oli väga hädaohtlik ainult üksikute, käesolewate wäeosade peale lootma jääda. Teiseks oli raudteelaste streik õieti ainult märguandeks streigiliikumise lahtipuhkemisele ka teistel aladel, wabrikutes ja tehastes eestkätt, siis aga ka kaubanduses, pangaasjanduses jne, kuhu juure tuli järjesti kaswaw rahutustelaine maal, mõisate rüüstamine, mõisamaade ärawõtmine...

Selles üldises liikumises, milles selgemaid poliitilisi sihtjooni andis proletariaat, eesotsas s.-d. enamlasted, selles liikumises esines see jõud, mis tsaariwalitsuse sundis põlwest nõtkuma, mis tsaari sundis oma kardetud papale antud tsaarisõna murdma ja rewolutsiooniliikumisest pahemat kartes järele andma, põhiseadust lubama, parlamenti lubama — kas wõi silmakirjakski, lootes, et asja hiljem parandada saab...

*

Eestimaa töölisklass ei jää rewolutsiooniliikumises teistest riigiosadest maha. Ka siin käärib, kihab, kohab liikumine jaanuaripäewist saadik, ikka järjesti laienedes ja iseäranis süwenedes. Suured tööstuse keskkohad, nagu Tallinn ja Narwa ees, teised linnad oma vähemate töökodadega järel ja linnade järgil maa: moonamehed, poolproletaarlasted, mõisate rendikohapidajad.

Septembri lõpuks ja oktoobri alguks on ka siin käärimine üldine, streigid kestawad peaaegu wahetpidamata, ühes ettevõttes lõppedes, teises algades. Paiguti (näit. Wiljandimaal, kus kapitalistiline põllumajandus kõige kaugeemale arenenud) jõuab isegi maaprole-

tariaat enese klassilise organisatsiooni loomiseni.

Tallinnas streigib oktoobri algul „Dwiigatel“, hiljem algab osaliselt streiki ka „Volta“ — mõlemad eesrinnas samuwad metalliwabrikud.

Raudteelaste üldstreik leiab Tallinnas otsekohe kõige elawamat wastukaja. Liikumine Balti raudteel lõpeb 13. oktoobril. Warsti selle järel kui weduritest „aur wälja lasti“ — selle ütelusega märgiti tol ajal harilikult wabrikute seismapanekut —, katkestati ka telegrahwiühendus Tallinna ja Peterburi wahel, telegrahw töötas ainult weel Riia kaudu, edasi anti ainult telegramme, mida tarwilikuks peeti edasi anda.

Raudteelaste streik paneb kohaliku walitsuse wõimu lõdiseb: 13. okt. ilmub kuberner Lopuhin Balti raudteejaama raudteelaste juure, peab neile „isaliku“ kõne ja manitseb korda pidama. Rohkem ei sõanda walitsuse esindaja lootagi — peaks ainult rahugi alal hoitama!

Järgmisel päewal, 14. oktoobril, ühinenewad Tallinna wabrikud streigiga. „Volta“, mis juba pooleldi streikimas, annab wiledega teitseele wabrikutele ja tehastele märku, et „aur wälja“ lastaks. „Dwiigatel“ järgneb jalamaid, wiled pannakse ka siin hüüdma, ja warsti seisab suurem osa Tallinna tööstuse-ettewõtteid.

Töölised koguwad wabrikutes kokku, punased lipud tõmmatakse lahti, ja sammutakse rongis kesklinna poole — „Voltast“ üheit, „Dwiigatelist“ teiselt poolt linnaserwast, teisi wabrikuid ja tehaseid teel kaasa wõttes. Esialgu sünnib hulkade liikumine weel rahulikult, kuid warsti ei püsi hulgaline jõud tegewuseta tammi taga seista. Purustatakse mõned gaasilaternad, katsutakse jõudu mõne telegrahwiposti kallal. Sellest tundub aga warsti wähe olewat. Järgmisena langewad rewolutsiooniliste hulkade ohwriks kroonu wiinapoed, tsaariwalitsuse kõige wihatamad asutused, millega tööliste taskust wiimseid kopikaid rõhuja tsaariwõimu heaks wälja pumbati. Purustati ära kolm kroonuwiinapoedi: Suurel Tartu maanteel, Uuel Kalamaja uulitsal ja Pikal uulit-

sal südalinnas. Wiimane pandi ka põlema. Wiinapoodide lõhkumine sündis organiseeritult, wiina juua ega kaasa wõtta ei lastud, pudelid peksti puruks, wiin lasti uulitsale woolata. Samati tehti tühjaks Suntja sõjariistadekauplus, kus peamiselt kõik rewolwrid kaasa wõeti. Ka see sündis nähtawasti organiseeritud salga poolt ja selle eesmärgiks oli töölistele sõjariistu muretseda, mida teistel teedel raske näis saada olewat.

Liikumine kaswas juba ametiwõimudel kõrgele üle pea. Kuberner tegi weel korraks katset raudteelastega nõu pidada, neid korrapidamisele kutsuda, kuid liikumine oli kaugele üle raudteelaste streigi piiride laiali walgunud, üldstreigiks arenenud, ja nõupidamine ei annud mingeid soowitud tagajärgi.

Wastupidi, õhtu tulekul kaswas ärewus. Töölised, kellele teistestki kihtidest lisa tuli, liikusid ikka weel suurtes salkades uulitsatel. Pandi seisma gaasiwabrik, mille tagajärjel linn pimedusse uppus. Kuid kaua see ei kestnud. Warsti löid kesklinna tuleleegid kõrgele: põles Wiru wärawa wastas turul ajutine puust ülesehitatud saksa teatrihoone. Sinna olid kaetud nägudega mehed sisse tulnud, wahid minema kihutanud ja maja põlema pannud. Kokkukogunud rahwahulk ei lasknud priksimehi kustutamistööd alustadagi — priksid lükati ümber ja sunniti tuletõrje eemaldama. Politsei katsus „korda“ luua, püüdis rahwahulka laiali kihutada, tartitas seejuures isegi paljaid mõõku, kuid kõik see jäi tagajärjetuks — hoone põles paari tunni aja maani maha.

Tulesüütamist tuli ette paaris kohas teisalgi: 3. linnajaos põletati ära üks awalikkude naiste maja ja Kadriorus pisteti põlema wõõrastemaja, milles samati awalikkude naistega äri aeti.

Õhtul rüüstati ära weel üks era (Georg Meyeri) sõjariistadekauplus Pikal tänawal; omaniku hindamise järele olewat kauplusest kaasa wõetud kuue tuhande rubla eest rewolwreid.

Walitsuse esindajad kartsid õõsel suuremaid rüüstamisi — töölistest kartsid need härrad ju kõige hullemat.

Mida nimelt nende wõdise waju ette kujutas; sellest annab aimu Dellingshauseni mälestustekogu, mille järele töölised — kui nende nõudmisi poliitikawangide wabastamise asjus ei täideta — „ähwardasid linna igast neljast nurgast põlema süüdata ja elanikkude kallal werepulma toime panna“ (lhk. 111). Werejanused rahwarühjad olid nähtawasti sedawõrd kohkunud, et oma werise surwe eest wastawat kättemaksu kartsid. Sellepärast poeti püssitikkude selja taha: priksimajasse pandi mõned sõjawäeosad walwele ja saadeti patrullid välja. Politsei, kes osalt kartuse, osalt, wõib olla, rahwaliikumisele kaasatundmise pärast juba ennegi loult oli „korda kaitsnud“, tõmbus nüüd hoopis tagasi — wististi küll selle terawa wahekorra pärast, mis kõigi andmete järele kuberner Lopuhina ja kohaliku sõjawäewalitsuse, Tallinnas asuwa 23. diwiisi ja Tallinna garnisoni ülema kindral Woronowi, wahel walitses; pealegi ei tahtnud keegi õieti selle eest wastutada, mida kardeti tulewat. Oli aga kord korrawalwe sõjawäe kätte usaldatud, siis pühkis kuberner Lopuhin, samati politseimeistri asetäitja Bahtejew oma käed puhtaks: saagu Woronow walmis kuidas oskab.

Rewolutsiooniliikumist ei sünnitanud mitte põhjakiht, waid töölised, sellepärast polnud päewasedki lõhkumised mitte rüüstamise iseloomuga, waid osalt otsekohene wõitlus tsaariwalitsuse wastu (wiinapoodide lõhkumine), osalt selleks toime pandud, et omaie sõjariistu muretseda — esialgu puht enesekaitse eesmärgiga; sest oli teada, et teatud osa linna elanikkudest end sõjariistu paneb (nimelt oli kuulda saadud, et nädalapaewad warem, wististi 7. okt., börse saalis saksa soost kodanikkudele sõjariistu oli välja jagatud) ja töölised said wäga hästi aru, et seesugune relwastumine nende wastu käib. Kui selle kõrwal mõnele wihatud asutusele wõi hoonetele tuli otsa pisteti wõi kusagil politsei ja oskonna kallale tungiti, siis tuleb ainult tähendada, et rewolutsiooni ju mitte lakkinnastega ei tehta, ja kus aastasaja wanuseid puuhliiglast maha

raiutakse, seal kirwehoobid kaugele kajawad ja laastud laiali lendawad. Kisa selle üle tõstawad ainult need, keda hoobid puudutawad, wõi haledameelsed kohwitantad, kes hirmuwärinal tagurpidi woodi alla poewad.

Ei tulnud siis järgnewal õöl mingisuguseid korratusi linnas ette, ainult kuulujutud kõnelesid paarist kokkupõrkest sõjawäepatrullide ja töolistesalkade wahel, kusjuures isegi üks tööline maha lastud, kuid mingeid kindlaid teateid selle kohta ei ole korda läinud muretseda.

Õhtused sündmused olid aga garnisoniülemagi sedawõrd ära ehmatanud, et ta järgmisel hommikul warakult telefoni teel kubernerile hirmu- ja õudsusejutte hakkas ette puhuma — öösistest lõhkumistest ja kokkupõrgetest, mis, tema arwates, sedawõrd laia ulatuse olewat wõtnud, et waja olewat edaspidiseks keskwalitsuseilt juhtnõore küsida. Kuna kuberner Lopuhin ennast enam asjasse ei tahtnud segada, ega wastutust enda peale wõtta, sõitis kindral Weronow ise ristleja „Rossija“ga“ otseteed Peterburki (raudteedel seisis liikumine).

Järgmine päew oli wõrdlemisi wagune. Tööliste esindajad olid wara hommiku „Estoniasse“ kokku tulnud seisukorra kohta aru pidama. Ka siin tehti kõigepealt kokkuwõtteid öösistest sündmustest, kuulati ära teated üksikutest kokkupõrgetest ja otsustati kubernerilt nõuda, et korrapidamiseks mitte sõjawäge ei tarwitataks, mis paratamata uusi kokkupõrkeid wõib tuua. Tööliste esindajad olid walmis korrapidamist oma peale wõtma, kui patrullid uulitsalt koristatakse.

Nende nõudmistega mindi raekotta, kus linnawolikogu koos oli. Pandi ette nõudmised korrapidamise asjus, lisati neile juure rida üldpoliitilisi nõudmisi koosolekute-, sõna-, trüki-, ühisuste- jne wabaduste kohta, nõuti poliitiliste wangide lahtilaskmist, ja käidi tungiwalt peale, et linnawalitsus omapoolt neid tööliste nõudmisi kubeneri ees toetaks.

Linnawolikogu polnud wähem pea kaotanud kui kohalikud kõrgemad riigi-

ametnikud, kuigi teda mingi otsene hädaoht ei ähwardanud, sest et ta awalikult weel tööliste ees demokraatlisena püüdis näidata. Sellepärast läsksi linnawolikogu esindus ühes tööliste saatkonaga kubeneri juure, kes tööliste nõudmisele sedawõrd järele andis, et lubas Tallinnas kinnipeetawad poliitikawangid lahti lasta ja korrapidamise tööliste kätte anda — muude nõudmiste täitmine aga ei olewat tema wõimuses. Koosoleku pidamiseks väljaspool kesklinna — Lausmanni heinamaal, „Volta“ wabriku taga, siiski luba andis, seal polnud see nii ligilähedalt hädaohtlik südalinna „pürjeritele“, kelle julgeoleku eest kuberner wärises. Ja kuigi töölistel kawatsust polnud kesklinna wõdisewate pakspungade surmahirmu weelgi suurendada, andis kuberner mõni tund hiljem ometi linnaisadele allkirja wastu käsu, et need töölisi südalinna koosolekule ei laseks koguneda. Ei ole kahtlust, et see linnakodanluse mõjuwamate ringkondade pealekäimisel sündis.

Õhtuks oli „Estoniasse“ suurem koosolek määratud, millest tööliste esindajad, linnawalitsuse esindajad ja suurel hulgal muud linnaelanikke osa wõttis. Linnawalitsusel oli põlewamaks küsimuseks korra hoidmine, mille eest ta wastutust kandis; töölisel aga seadsid siingi samad poliitilised nõudmised etteotsa, mida juba hommikuse koosoleku otsuse järele kubernerile oli esitatud. Koosolekust wõtsid osa ka õhtul Toompea wangimajast wabastatud poliitikawangid, kes nüüd esimest korda awalikult sotsiaaldemokraatlise partei nimel wälja astusid. Korrati nõudmist keisrile telegramm saata, et üldise korra jaluleseadmiseks wiibimata asutaw kogu kokku kutsutaks, samuti kõik demokraatlisel wabadusel maksma pandaks. Korrapidamise lubasid töölisel oma peale wõtta, kui sõjawäepatrullid ära wõetakse, nagu kuberner päewal oli lubanud — siamaani polnud seda sündinud —, ja töölistele sõjariistad antakse, muidu ei wõi nad isegi kallaletungimiste wastu kindlustatud olla. Ainult sõjariistad käes wõiwad töölisel ka wõimu enda käes tunda. Linnapea

asetäitja K. Päts lubas, kubeneri sõnade järele, et sõjawäepatrullid ära kutsutakse. Lõpuks otsustati järgmisel päewal jälle Lausmanni heinamaal üldine tööliste koosolek ära pidada, et ülesseatud nõudmiste läbiwiimiseks abinõusid otsida ja kubenerilt ka nende seltsimeeste wabastamist nõuda, keda sel päewal wangist lahti ei lastud*).

Järgmisel hommikul, pühap. 16. okt., oli „Estonias“ sots.-dem. partei Tallinna komitee laiem koosolek, kus neid küsimusi arutati, mis eelseiswal tööliste üldkoosolekul päewakorda pidid tulema. Jällegi oli see korrapidamise küsimus, mida eestkätt arutati. Nagu koosolekul teatati, oli möödunud õösel Liitwa peal „Dwiigateli“ rattamaja tööline Sild sõjawäepatrulli poolt täägiga surnuks pistetud**). See ei teinud töölistele mitte ainult seda selgeks, et kuberner ja linnawolikogu oma sõna ei pidanud, waid et neil sõjariistuta üldse enam ei tule korrapidamisest kõnelda. Selle seisukohaga mindigi Lausmanni heinamaale, kus parteikomitee nõudmistega A. Kesküla esines.

Need nõudmised wõeti wastu ja pöörati jällegi linnawalitsuse poole, kes raekojas koos istus. Ühtaegu saadeti saatkond kubeneri juure nõudma, et poliitikawangid, keda eelmisel päewal poidud wabastatud, wiibimata wabaks lastaks. Wahepeal oli selgunud, kes kinnipeetaw oli.

Kuna ei linnawalitsusesse ega kubeneri juure läinud saatkond tagasi ei tulnud, kell aga juba kolm hakkas jõudma, lõpetati koosolek heinamaal ära ja otsustati turule minna, et seal saadikute wastust ära oodata; taheti wahepeal lõunale minna, ja pärast oleks

*) Jutt on siin „Dwiigateli“ töolistewanemast Mõtusest, keda sellepärast ei saadud wabastada, et ta mõni päew warem Peterburki oli saadetud, kust ta alles peale 17. oktoobrit tagasi toodi. Kuulujutud tegid aga kinnipeetawate arwu suuremaks.

**) Nähtawasti on siin tegemist samase tapmisega, mida mõned andmed 14./15. okt. õö sündmuseks loewad. Ametlik materjal kõneleb ainult patrullide tuleandmisest 14. okt. õhtul, tagajärgi teatamata.

widewikus wõi koguni pimedas ebasoodne olnud heinamaale tagasi tulla.

Nii hakkaski peale lõunat inimesi turule koguma, esiti neid, kes eelmiselt koosolekult tulid, nende järel aga ka teist, oli ju pühabane päew ja inimesi palju uulitsal liikumas. Kuna korrapidamise küsimus kõiki huwitas, tuli turule inimesi tuhandete wiisi kokku. Teati suust suhu kantud jutu järele, et linnawalitsus sinna sõna tooma tulewat, mis kuberner, kelle juure linnapea ja üks linnanõunik läinud ettepanekute üle lõpulikult läbi rääkima, otsustab wastuseks anda. Teati isegi kõnelda, et kuberner luba annud turule kokku tulla, kuigi ta alles eelmisel päewal oli kõwasti keelanud kesklinnas mingisugust koosolekut pidada.

Et seesugune luba tõesti oli antud, kinnitab politseimeistri tookordne kohusetäitja Bahtejew (politseimeister Norbekow oli suwest saadik, kus tal kokkupõrkamisel Pärnu maantel jalaluu murti, haige) ühes hiljustises jutuajamises („Päewaleht“ nr. 301, 4./XI 1930). Kuid hiljem oli kuberner selle loa tagasi wõtnud ja politseile käsu annud rahwast turult laiali ajada. Seda käsku läinudki Bahtejew isikliselt ühes pristawiabi Krickiga täitma, kui turule korraga kaks roodu sõjawäge ilmunud, üks Dwinski, teine Onega polgust, kokku umbes 70 meest. Komandeerija ohwitser tulnud kohe Bahtejewi juure ja ütelnud, et sõjawägi saadetud kindral Woronowi käsul koosolekut laiali ajama.

Bahtejewi seletuse järgi olnudki Woronow õigustatud laialiajamist sõjawäe korras toimetama, kuna juba 14. okt. saadik linnas wõim sõjawäe käes ja seega Woronowil kindralkubeneri õigused olid. Kuberner Lõpuhin annud loa oma wõimupiirist üle astudes, ja küllap seega seletataw ongi selle loa tagasiwõtmine — wististi peale seda kui ta Woronowiga, kes Peterburist parajasti tagasi jõudnud, telefoni teel oli kõnele- nud ja wiimane talle pealinnast saadud juhtnõõridest teatanud.

Sellest hoolimata tähendanud Bahtejew, et kõrgem politseiwõim kohal tema käes olewat ja ta ise minewat rahwast

laiali ajama. Kui see tal aga ei peaks korda minema, siis andwat ta 5 minuti pärast wõimu laialiajamiseks ohwitserile. Kohe selle peale rutanudki Bahtejew rahwa poole. Kuid waewalt saanud nad mõnikümmend sammu jooksta, kui Krick teda warukast tõmmates sundinud tagasi waatama. Soldatid olnud juba kõik laskewalmis, ja waewalt saanud Bahtejew püssiotste eest kõrwale põigata, kui prahwatused käinud.

Tagajärjed on teada — umbes kuuskümmend surnut ja paarsada haawatut. Pöörane kabuhirm laialijookswate inimeste seas, üksteise mahatallamine ja riiete purustamine. Oiged, kisa, haawatute karjumine, põgenejate meeleheitlik rüsin. Kui esimene surmahirm möödas ja juleti turule tagasi tulla — oli juba pimedaks läinud — siis pakkus turg kohutawa lahinguwälja pilti. Alles pikkamisi korjati surnud; nii mõnigi raskesti haawatuist, kes hiljem haawadesse surid, ei sattunud mõrtsukatõõ ohwite nimekirja — kardeti sellest wast mõnesuguseid sekeldusi tulewat. Nii on raske täpset surmasaanute arwu kindlaks teha. Hiljem kokkuseatud ametlik aruanne kõneleb 57 surnust, kuid see asjaolu, et hiljem rida uusi surmajuhtumeid on awalikuks tulnud, lubab oletada, et ohwite arw märksa suurem oli. Kuberneriteadaandes kõneldakse ligi sajast surmasaanust, kuid see on nähtawasti liialdatud ja seletataw wististi terawa wahekorraga kubernerite ja sõjawäetülema wahel ning esimese püüdega wiimase weretõõ suuremaks kujutada.

*

Piirita ärewus, mis selle mõrtsukatõõ tagajärjel kogu linna waldas ja wene ajakirjanduse kaudu peagi kaugemalgi tähelpanekut äratas, iseäranis sellepärast, et see weretõõ oitse 17. oktoobri „wabaduste“-manifesti andmise eelõhtul oli sündinud, nõudis wormiliseltki asja uurimist, et meeoleu waigistada.

Uurimine, mis muidugi ametlikult toime pandi ja mida Peterburi kohtuwõimud toimetasid, põhjendas laskmist mitme asjaoluga. Esiteks toonud Woronow Peterburist otse keisrilt kindla

käsu kaasa rahutusi, maksku mis maksab, maha suruda; see tähendas sõjalisel kindralkubernerile muidugi otsekohest käsku sõjalist jõudu tarwitada. Teiseks saanud kindralkuberner (kindral Woronow) pühapäewal pealelõunat teateid mitmesugustest wägiwalla tarwitamise juhtumistest: kusagil linna serwal tungitud püssirohuladu kallale; wägiwalda tarwitatud üksikute sõjawäelaste ja politseiametnikkude kallal, nagu politseimeistri asetäitja Bahtejewi kallal, kes linnas ringi sõitnud, ühe sandarmi ja ühe merewäe ohwitseri (E. v. Wahli) kallal; wiimaks teatatud Wiru uulitsalt kaupluste lõhkumistest... Kolmandaks lastud rahwa hulgast rewolwritega sõjawäelaste peale, kes turule koosolekut laiali ajama saadetud.

Nendest põhjendustest jääb tegelikult ainult esimene makswaks, seda ei ole keegi tagasi lükanud. Mis wägiwalla tarwitamisest ametlikkude isikute wastu kõneldakse, see paistis juba enam kui kahtlane kohe algul, ja mitte asjata ei pannud Tallinna töolistewanemate nõukogu kaks tunnistajat, kelle wale awalikuks tehti, karistuse ja boikoti alla (Seyboth ja Witas Rhode). Bahtejew ei ole hiljem kunagi endale kallale tungimisest rääkinud. Wiru uulitsa poodide lõhkumisest jutustab sots Wirma, kes tol ajal raudteelaste ühisuse esindajana linnas tegutses, järgmist:

„Wiru uulitsal ühe maja (wist nr. 22) uktsel seisis salkond inimesi, kes töölisi sõnadega haawasid. Kohe erines rahwa hulgast kümmekond töolist, haawatelt seletust nõudma, kuid wiimased tõmbusid majja tagasi ja sulgusid wälisukse. Keegi hüüdis: „Lööge uks maha!“ ja kohe mõrtsusid jala- ja rusikahoobid ukse pihta.“

Wirma waheleastumisel jäetud aga maja kohe rahule, kuid nähtawasti teatatud majast telefoni teel kubernerile ja sõjawäestaapi seda kui — lõhkumist.

Teine juhtumine, nagu pärast selgus, olnud samal Wiru uulitsal, kus Demini kaupluse keldri aken, mis üsna uulitsapinna ligi oli, katki löödud, kas ulakuse pärast wõi juhusliselt, ei ole teada. Ka sest tehtud „kaupluste lõhkumine“.

Rahwa hulgast sõjawäe peale laskmist eitawad kõik tunnistajad, kes laskmise silmapilgul laskmise koha läheduses wiibisid, muu seas ka politsei-meistri kohustetäitja Bahtejew. Samati ei wõinud tegelikult juttu olla mingist hoiatusest ja laialiajamise käsust; paremal juhtumil wõisid seda kuulnud olla ainult üksikud sõjawäe läheduses. Kuid nagu Bahtejewi seletusest näha, oleks ka need waewalt jõudnud pakude eest põgeneda, mis jalamaid järgnesid.

Kõige selle juures jääb siiski arusaamatuks weel asjaolu, et ennem õige järelandlikku taktikat oli tarwitatud, kuna nüüd korraga otse ilma hoiatamata inimesi tapeti; ometi oli wõim sõjawäe käes juba 14. okt. õhtust saadik. Teatud määral walgustab seisukorda parun Dellingshausen oma mälestustes. Ta kirjutab seal muu seas:

„12. okt. olid Tallinnast kõik wäeosad laewaga ära saadetud, sest raudteed streikisid. Wäeosad kutsuti Peterburi ja ümbruskonna keiserlikke losse kaitsma, kuna Peterburi oma wäeosad küllalt usaldatavad ei olnud. Kubernerile wägede ärakutsumisest ette ei teatatudki. Linna jäid ainult polkude ametmehed, rätsepad, kingsepad j.t., kokku umbes 200 meest.“

Kuberner saanud sellest alles mõisnikkude peamehe kaudu teada ja saatnud siseministrile kohe telegrammi, teatades, et ta selkombel korda alal hoida ei suuda.

Mõneltpoolt on Lopuhina järelandlikku taktikat sellega seletada püütud, et ta kunagi wabameelsete poole olewat hoidnud. Tõelise põhjuse aga näitab Dellingshausen: Lopuhinal ei olnud küllaldaselt sõjalist jõudu käepärast, et liikumist maha suruda. See tuli eriti selgesti nähtawale järgmisel päewal. Kuigi Lopuhin ülemwõimu sõjawäejuhataja kätte oli annud, kihutas ta seda ometi taga kohe pealinna sõitma, mitte ainult juhtnõore saama, waid ka — sõjawäge tooma. Kuid waheajal käisid töölised peale ja nõudsid poliitikawangide wabastamist. Dellingshausen jutustab edasi: „Pisut enne kella 8 (15. okt. — H. P.) tuli mulle kubermanguwalitsuse iseära-

liste asjade ametnik krahw W. Stenbock järele ja kutsus mind kubeneri juure... Seal olid ees prokurör Tomaschewski ja linnapea. Tomaschewski püüdis kubeneri weenda, et see tööliste nõudmistele järele ei annaks, kuid Lopuhin wastas: „Teil on hea rääkida, teie ja teie perekond, nagu minugi, on siin Toompeal kindlas kohas (Tompea oli sõjawäe kaitse all — H. P.), kuid mõtelge, et kõik need, kes allinnas ja alewites elawad, on täiesti nende tooreste hulkade wõimuses... Kui ma need 12 inimest wabaks lasen, siis jõuan ma ainult walitsusest ette, kes lähemal päewil niikuinii üldise amnestia annab. Kui ma tööliste nõudmise täidan, siis wõtawad nad korrawalwe oma peale ja wastutawad selle eest, et rüüstamisi ei tuleks.“

See on enam kui selge keel: Lopuhin mängis järelandmise poliitikat ainult sellepärast, et tal nõudjatele tinaube anda ei olnud. 15. okt. peale lõunat aga jõudis „diwisjonikindral roodu soldatitega Helsingi kaudu tagasi Tallinnasse. Nõupidamisel kubeneri juures tehti otsuseks enam mitte mingisuguseid järelandmisi teha ja kesklinna tunginud hulgad sõjalise jõuga laiali ajada.“

Kui Dellingshauseni kirjutust õigeaks pidada, siis kaowad kõik senised arusaamatused kubeneri wastupidi käiwate lubaduste ja keelude kohta, samati ka senini walitsenud segadus Uueturu mõrtsukatöö toimetajate asjus: oli antud Woronowile keisri käsk — tappa, et korda alal hoida, olid kuberner ja kindral, kel nüüd käsutada oli tarwilik osa sõjawäge, oli nende wahel kokkulepe — kes käsu andis, on nüüd juba kõrwaline asi. Eelmisest väljainnes pidi see käsk tulema, oli paratamatus tsaariwalitsuse wõitluses oma olemasoleku eest. Mis aga tsaariwalitsuse ja ta kohalikkude esindajate tapatöö iseloomu iseäranis mõrtsukalikult jälgiks teeb, on kuberner Lopuhina sõnad: walitsuselt on lähemal ajal niikuinii amnestiat oodata... Tähendab, Lopuhin teadis, et „wabaduste“ manifesti ette walmis-

tatakse, kuid — werepulum oli tarwis enne aegsasti toime panna. Milleks?

Dellingshauseni mälestuste järele oli Lopuhin temale wangide wabastamise puhul tähendanud: ta teadwat küll, et see samm talle kuberneriameti makswat, kuid ta ei wõiwat kodanikkude elu hädaohtu jätta. Ja palunud Dellingshauseni Peterburis tema eest kosta. Mida see ka teinud.

Kas ei olnud 16. oktoobri werepulum osaltki mitte kättemaksuks „kuberneriameti kaotamise“ eest? Kas ei tahtnud Lopuhin osaltki mitte selle weretööga näidata, et ta ikkagi truu tsaarisulane ja hea töörahwa timuk on? Nii lähedal on seda järeldata. Kuid see ei päästnud teda ometi — 27. oktoobril juba

kõrwaldati ta Eestimaa kubeneri kohalt, kuigi Dellingshausen seda wõimudewaheliste salasepitsuste tööks loeb ja Lopuhinat kui — tema seisukohalt muidugi — kohast ametnikku iseloomustab. Punkt kaks kuud hiljem „lendas“ ka Woronow. Kah sellepärast, et ta küllalt agar ei olnud karistusesalkadega talurahwa ja tööliste werd walama. Ei päästnud tedagi 16. okt. teene tsaariwalitsuse ees. Seda oli tsaariwalitsusele ja Eestimaa mõisnikuseisusele veel liiaks wähe! Wiimane wajutas nuppe ja sai, keda wajas: Besobrasowid, Orlowid, Siversid... Ja „30. detsembriks wõis maa rahustamise lõpetatuks lugeda“ (Dellingshausen).

H. P.

„Walgest laewast“ ja tema prohwetitest

Eestimaa kommunistlise partei ajalugu mäletab nii mitmeidki „teooriaid“, mida nii mitmedki „sõbrad“ EKP-le on esitanud. Nende hulgas ka sarnaseid, nagu ühe „sõjaka“ endise isesotsi targutused Eestis rewolutsioonilise walitsuse maksmapanemise üle ühe ratsapolguga, ehk seletused, et tillukese Eesti-räbala pärast ei maksa töölisteklassil wõitluses kodanlusega ohwreid tuua ja põrandalust wõitlust pidada; tuleks ära oodata kas sõda wõi rewolutsiooni mõnes otsustawas imperialistlikes suurriigis, — siis langewat eesti kodanluse wõim iseenesest.

Sarnaseid ja teisi läbi ja läbi oportunistlisi, töölisteklassi rewolutsioonilise jõu eitamise ja proletaarse rewolutsiooni wõimatuks kuulutamise teooriaid on EKP ikka ja alati kõige jõuga otsustawalt tagasi löönud. Wõitluses sarnase sotslise mõju awaldamise wastu rewolutsioonilisele tööliikumisele on EKP alati pea üksmeelselt esinenud. Wõitluses eesti kodanluse wastu on rewolutsioonilise töölisteklassi hulgas end otsustawalt EKP ümber koondanud, jättes üksi sotsliste „teooriate“ kandjad.

Kuid wene wanasõna ütleb: ühe peksetu eest antakse kaks peksmatut. Niisama ka siin. Paljastatud ja tagasi löödud on need töölisteklassi jõu eitamise seaded küll, kuid egas nad sellega veel igaweseks kaotatud pole. Iga uue pöörde puhul partei töös kerkiwad need seaded ühel ehk teisel kujul jällegi esile. Ja see on ka täiesti arusaadaw, sest EKP-l tuleb töötada ja töölishulke wõitluseks koguda kõige metsikumates walge terrori tingimustes, sarnase majanduslise ja poliitilise olukorra juures, kus kodanluse ja sotside mõjundamine partei üksikutele kihtidele õige tu-gew on.

Praegusel ajajärgul, mil partei otsustawat pööret oma töös läbi wiib ja wiimaste aastate jooksul maad wõtnud parempoolseid seadeid hukka mõistes ning parempoolse kallaku wastu wõideldes töölisteklassi wõitlusridade korraldamisele asub, ilmuvad need wanad, sisuliselt sotslised teooriad uue katte all jällegi esile. Jällegi soowitatakse Eesti töölisteklassile oma kodanluse wastu rewolutsioonilise klassiwõitluse korraldamise asemel „walget laewa“ oodata,

Kõigepealt käib see sm. R. W (akmani) artiklite kohta „Edasis“ nr. 54—56 ja 63—64, 1930. a.

Sm. R. W. seab oma ülesandeks neis artiklites olukorda Eestis walgustada. „Asi on Eesti bursadel nii õpris sassis, nagu see issandal olla olnud enne maailma loomist; siis olewat olnudki kõik aina tohuwabohu,“ seletab sm. R. W. ja katsub siis wastust anda küsimusele: „milles asi siis õieti seisab?“ Ja see wiis, kuidas sm. W. Eesti „tohuwabohu“ seletab, on kõigiti iseäralik. Ta artiklid wõtawad umbes 1500 rea ümber „Edasi“ jooneall oma alla. Walgustust leiawad seal Eesti majandusline kriis, protesteeritud wekslite koguwäärtus, pankrottide ja oksjonite kirjeldused. Eesti majandus on kokku warisemas — nii on umbes sm. W. kirjelduste kokkuwõte.

Missugused järeldused teeb sellest sm. W.? Kas selle, et eesti tööliste klassil oma klassiwõitlust kõwendada tuleb? Wõi kirjeldab ta tööliste ja kehwik-talupoegade hulkade wõitlust EKP juhtimisel kodanluse wastu? Mitte sugugi. Kirjeldustele majanduslase lagunemise üle järgneb tööliste ääretu wiltsa olukorra kirjeldamine, kus „mees sõi enese surnuks“ ja kuulutused „Päewalehest“ peaosas mängiwad. Sellest olukorrast ei näi mingit wäljapääsuteed; ei ole ühtegi jõudu, mis majanduslasest kriisist ja töölisteklassi kerjusteks muutumisest aetuna end otsustawalt kodanlase kurnamiskorra wastu üles seaks ja Pät-sude, Strandmannide ja muude sarnaste kukrute kaswamisele lõpu paneks. Kuid sarnane jõud on ja oli Eestis olemas — eesti töölisteklass ja tema eelwägi põrandaalune kommunistiline partei. Partei ja rewolutsiooniliste tööliste wõitlust kodanluse wastu ei näe aga sm. W., olgugi et mõni aeg enne artiklite ilmumist suurem arreteerimistemarü Eestis möllas, sm. Jürna kaitsepolitsei mõrtsukate poolt maha lasti ja paar suuremat rewolutsiooniliste tööliste protsessi käimas oli. Sellest sm. W. Eestis

midagi ei näe. Ta näeb waid üksikute proletaarlaste ja poolproletaarlaste hädahüüdu „Päewalehes“ ja peab seda kõige iseloomustawamaks Eesti töölishulkade kohta. Wähemagi sidemeta „tohuwabohu“ artiklitega seab sm. Wakman siis esimese artikli lõppu lause, milles kirjutab: „Meie oleme kindlad, et just ja nimelt eesti töörahwas Eestis tohuwabohu lõpetab ja tõsise korra loob.“ Igaüks, kes wae-waks wõtab „Edasist“ järel waadata, näeb, et see lause niiteldi sõnaline „tollimaks“ töölisteklassi wõitlusele on, kuna ta tegelikult artiklite seadest ei järgne.

Kuna sm. W-1 Eesti olukorrast kirjutades töölisteklass ja ta rewolutsiooniline wõitlus ära kadusid, siis pole ka imestada, et ta neid ka Eesti ja N. Liidu wahelise kaubanduslepingu läbirääkimiste üle kirjutatud artiklites „üles“ ei leia. Siin mainib sm. W. küll paar korda eesti töölisteklassi, kuid hoopis teises sidemes. Nimelt kirjutab sm. W.: „Et majandusdelegatsiooni sõit Wenesse Eesti wälispoliitikas suurt pööret ei too (**wähemalt nii kiiresti mitte**) (minu allakriipsutus — M.) — see on päewaselge.“ Ja mõni rida edasi: „Mis see Eesti majandusdelegatsiooni Nõukogude Wenes käimine siis lõppude lõpuks õieti on? Seda wõib hinnata kui Eesti wälispoliitika tuulelipu sihi muutumist... delegatsioon — püüdwat soetada lähemat läbikäimist ja lähemaid sidemeid Nõukogude Liiduga... Eesti töölisteklass tahab uskuda, et see tõepooldest nii on“ (minu allakriipsutus — M.). Lõpeb see artikkel manitsusega: „Eesti töölisteklassi ülesanne on walwata, et eesti kodanlase oma silmapilkseid tujusid peagi täiesti teistsugusteks ei muuda“ (minu allakriipsutus — M.).

Mis jutt see nüüd on? Mis ajast saadik on eesti töölisteklass nii „usklikuks“ muutunud, et ta Rebase rebasjuttu „uskuda tahab“? Mis ajast saadik on eesti töölisteklassi ülesandeks saanud rewolutsioonilise klas-

siwõitluse ja proletaarse rewolutsiooni teostamise asemel „walwata, et kodanlus oma silmapilkseid tujusid pea täiesti teistsugusteks ei muuda“? EKP-I sarnaseid seadeid ei ole, ega pole ka kunagi olnud. Näha mingit „lähenemist“ walge Eesti ja Nõuk. Liidu wahel selles, et Eestist tuli majandussaatkond, ja sellel alusel nõuda eesti töölisteklassilt walwamist kodanluse tujude üle — on enam kui naiiwne, see on parempoolne oportunistiline seade. Sest ei saa ega tohi kunagi eesti kodanlust wõtta wäljaspool üldist imperialistlist kodanlust, wäljaspool üldist Nõuk. Liidule puruwaenulist imperialismi süsteemi. Eesti kodanlus on osa rahwuswahelisest kodanlusest; Eesti kapitalistline kurnamiswabariik on osa imperialistlisest kurnamissüsteemist. Sellest järgneb ka, et eesti kodanluse klassihuwid — põhihuwid — lahu ei lähe imperialistlise kodanluse klassihuwidesi. Need on risti wastukäiwad töölisteklassi ja Nõuk. Liidu, kui esimese proletaarse riigi, huwidele. Kui üks ehk teine kapitalistline grupp ehk riik N. Liiduga majanduslise läbikäimise wahelkorda loob, siis ei kao sellega weel sugugi põhipanew klassiwastuolu nende wahel. Töölisteklassi huwiks jääb endiselt kodanlise kurnamiskorra kaotamine ka neis riikides, mille kodanlus majanduslises „läbikäimises ja lähemates sidemetes“ Nõuk. Liiduga on. Mingil kombel ei wõi sarnase riigi proletariaadi ülesanne selles seista, et ta „walwama“ peaks, et „kodanlus oma silmapilkseid tujusid peagi täiesti teistsugusteks ei muuda.“ Kui ta sarnase sm. Wakmani poolt ülesseatud ülesande oma peale wõtub, siis tunnistab töölisteklass, et wõimalik on silda ehitada kodanluse ja proletariaadi, rahwuswahelise imperialismi ja Nõuk. Liidu klassihuwide wahel; siis ütleb ta lahti rewolutsionist ja tunnistab wõimalikuks kapitalismi „sissekaswamise“ sotsialismi. Kuid selle küsimuse üle on wõitluses parempoolse Buharini grupiga juba niipalju kirjutatud, et täiesti üleaurune

oleks siin sarnase arenemistee wõimatust selgitama hakata.

Millele põhjenedaw sm. Wakmani sarnased waated? Kõigepealt just sellele, et sm. W. Eestis rewolutsioonilist töölisteklassi ei näe, tema rewolutsioonilisesse jõusse ei usu. Ta näeb Eestis ainult ääretut majanduslist lagunemist, töölisteklassi deklasseerumist ja üksikute kapitalistide kukrute kaswamist. Muud ta Eestis ei näe. Teiseks ei näe ta seda, et Eesti kurnamiswabariik osa rahwuswahelise imperialismi süsteemist ja selle wäerinnast Nõuk. Liidu wastu on. Ta loob endale mingisuguse metafüüsilise „Eesti“, mis Nõuk. Liidust lahus on, kuid ka „Lääne-Euroopaga sidemes olles end ülewal pidada ei suuda“. Ja sellel „Eestil“, mis ei wähk ega kala pole, on „ainukene tee . . . silmad idasse“ (minu allakriipsutus — M.). Sealt leiab Eesti kodanlus selle walge laewa, mis teda kriisi ummiklainest päästab! „**Aga see on ka ainukene tee, millele Eesti kodanlusel üldse minna on**“ (minu allakriipsutus — M.), teatab sm. Wakman. Kuidas niisugune „ime“ sündima peab, selle üle sm. W. ei räägi. Kas see sel teel sünnib, et eesti kodanlus oma ja rahwuswahelise imperialismi klassihuwid „lätseleeme“ eest maha müüb, Eesti nõukogude wabariigi wälja kuulutab ja ta Leningradi oblastiga liidab, wõi mõnel muul teel, jääb täiesti arusamatuks. Kuid kindel on see, et eesti kodanlusel ainukese teena kriisi ummiklainetest pääsemiseks majandusline ühinemine („silmad idasse“!) Nõuk. Liiduga on! Niisugust „tohuwabohu“ ei saa isegi artiklite „följetonistlike kallakuga“ wabandada. Siin on põhjani waled — parempoolsed seaded. Kas see ei ole sisult sama „ratsapolgu“ lugu, kas see suurepäraline tees ei ole sugulane „isenesest kokkuwarisemise“ teooriatele? Täielikult. Sest nii üks kui teine eitawad rewolutsioonilise klassiwoitluse wajakust Eestis, ei näe rewolutsiooni kandwat jõudu — töölisteklassi. Ühel

juhtumil pole rewolutsioonilist wõitlust tarwis, sest „wariseb kokku isenesest“, teisel juhtumil pole seda wõitlust ka tarwis, sest eesti kodanlus, et kriisist pääseda ja edasi elada, liitub Nõuk. wabariigiga.

Sõna-sõnalt kirjutab sm. W.:

„Eesti pole kunagi suutnud end iseseiswuse ajal ülewal pidada Lääne-Euroopaga sidemes (minu allakriipsutus—M.). Seda ei saa ka kunagi tulewikuski olla. Eestis pole majandusala, millest Eesti end Läänega sidudes suudaks elada. Isegi teiste pisikeste Balti riikide majandus on igalpool Eestist kõrgemal, ja ükski neist ei tarwita Eesti abi niiwõrd, et Eesti sellest saaks ära elada. Suurriikidest rääkimata. Nagu geograafiliselt ja oma minewikus, niisama kisub Eesti majandus end ka nüüd ja edaspidigi NSW Liidu külge.“

Sm. W. eitab siin lihtsalt ajalugu. Tõeasjana jääb püsima asjaolu, et eesti kodanlus end 12 aasta wältel „oma wabariigis“ Eesti töölisteklassi ja kehwik-talupoegi kurnates ja rewolutsioonilisi klassiwõitlejaid mahannottides on „Lääne-Euroopaga sidemes“ ülewal pidanud. Sest seda ju keegi eitama tulla ei taha, et Eesti kodanlus rahwuswahelise — lääne — kodanluse käsikuna Nõuk. Liidu piiril wahti peab. Teine küsimus on — missuguses majanduslikes olukorras see wahtipidamine sünnib. Majanduslike kriisi (suurtööstuses isegi mädanemise) olukorras, mis waid 1925—27. aastatel weidi paranes, osaliselt stabiliseerus, kuid peale selle jällegi kriisilisele arenemisteele asus. Üheks peapõhjuseks, et kodanline Eesti „kriisi ummiklainetes“ rabeleb, on kapitalismi — imperialistilise süsteemi — üldkriis, kui ka praeguse majanduskriisi arenemine tähtsamates kapitalistlikes riikides, aga mitte see, et „ükski neist Eesti abi niiwõrd ei tarwita...“ 12 aastat on Eesti kapitaliline riik end „ülewal pidanud Lääne-Euroopaga sidemes“ tööliste-

klassi kurnamisest, teda „on tarwis olnud“ ja see jätkub seni, kui töölisteklassi rewolutsioon Eesti kodanluse pukist kihutab ja kurnamiskorra kaotab. Ainult siis ja ainult sellega on proletaarse Eesti (Nõuk. wabariigi) majandusline edasiarenemine, tööstuse (soisialistilise) tõus ja „kriisi ummiklainetest pääsmine“ wõimalik. Kodanlisel Eestil sarnast wõimalust ei ole — eesti töölisteklassil on sellepärast ainuke tee — rewolutsioonilise wõitluse tee eesti kodanluse wastu, kes sidemes rahwuswahelise imperialismiga, wiimase osana, nõukogude korra ja rahwuswahelise proletariaadi weriwaenlane on. Sellelt kodanluselt lähema läbikäimise ja lähemate sidemete loomise tagajärjel Nõuk. Liiduga. Eesti majanduskriisi ummiklainete ärawõitmist loota ja töölisteklassile ülesandeks teha selle järele walwata, et kodanlus oma „tujusi“ — majandusdelegatsiooni saatmist — ei muudaks, on paremal juhtumil kurjem illusioon. Objektiivselt on see aga töölisteklassi wõitluse nõrgendamine ja temale oportunistiliste seadete andmine. Ja selle wastu peab EKP kõige jõuga wälja astuma.

Eriti terawalt ja otsustawalt peab EKP kõik sarnased teooriad tagasi lükkama ka sellepärast, et üksikutel juhtumitel ka Eestis partei ja rewolutsiooniliste tööliste ridades sarnaseid seisukohti kuulda wõib. Nii-sugused parempoolsed seaded halwawad partei wõitlust kodanluse wastu ja takistawad kõige energilisema wõitluse organiseerimist kaswawa sõjahädaohu wastu. Isegi meie illegaalse kirjanduse weergudel on R. W. kirjutustele sugulasi mõtteid esile toodud. Seal räägitakse ühes kirjutuses Eestist kui „tühjast kotist“, mis waid imperialistide püssitikkude najal püsti seiswat, ja niikaua seiswat, kuni ta imperialistidele tarwilik on. Arusaadaw, et ka sarnased seisukohad — seekord teisest küljest, „pahemalt“ poolt — töölisteklassi wõitlust Eestis ei tunnista. Milleks seal siis wõidelda, kui kodanline Eesti seni püsib,

kuni ta imperialistidele tarwilik on, küsib nii mõnigi tööline, kes sarnast kirjutust loeb. Tarwilik on Eesti — kodanline Eesti — rahvuswahelisele imperialismile niikaua kuni imperialism püsib, sest on ta ju wiimase osa. Eks siis ole targem kõik jõud imperialistlistesse suurriikidesse koondada, seal rewolutsiooni korraldada ja . . . Eesti wariseb siis ise kokku. Sarnane on järeldus „tühja koti“ seisukohast.

Sarnased seisukohad ja nende esitamine nõrgendawad töolisteklassi wõitlust, desorganiseeriwad seda, ajawad proletariaadi wõitlusread sassi. Sellepärast on waja otsustawalt tagasi lüüa kõikisugu „walgete laewade“ ja „tühja koti“ teooriad, Eesti töolisteklassi ees nende tõsine nägu paljastada ja nende seisukohtade kandjatelt selget seisukoha wõtmist EKP liini ja ta wõitluse kohta nõuda. M.

Kommunistilise Internatsionaali Eesti sektsiooni wäljaanne. Wastutaw toimetaja H. Pöggelman

PARTEI- ja KOMM. NOORSOOÜHINGU LIHKMETELE!

KERSHENTSEW ja LEONTJEW

LENINISMI AABITS

I osa — 1 rbl. 10 kop.

II osa — 1 rbl. 25 kop.

Tellige „KÜLWAJAST“

Ленинград, 31

Улица 3-го Июля № 48

J. Anwelt

Parempoolne kallak Üleliidulises Kommunistlises (enamlaste) Parteis

44 lehekülge. — Hind 20 kop.

Saada „KÜLWAJA“ KIRJASTUSEST, Ленинград 31, улица 3-го Июля № 48.

„KÜLWAJA“ kirjastusest (Ленинград, ул. 3-го Июля 48) on saada:

Bassurmanski ja Tank

„Naistöoline Oktoobri barrikaadidel“

50 lhk. — Hind 35 kop.

A. SAGITTARIUS

„JEESUSE LAPSED“

TÕDE LAHKUSÜLISTEST

45 lehekülge.

Hind 59 kop.

„KÜLWAJA“ kirjastus — Ленинград 31, улица 3-го Июля № 48.

Riiklik Avalik
Raamatukogu